

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1514. usque ad annum 1520

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1769

VD18 90118464

Liber CXXVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66414](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66414)

HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ LIBER CXXVI.

LEO X. PONTIFEX.
MAXIMILIANUS I. CAROLUS V.
OCCIDENT. IMPERAT.

§. I.

Maximiliani I. obitus.

Ineunte anno millesimo quingentesimo
decimo nono die duodecima Januarii
Lincii in Austria extremum diem obiit Maximilianus I. Augustissimus Cæsar, annos natus sexaginta tres. Jam aliquamdiu lenta febris correptus ægre animam trahebat, accedente vero alvi profluvio ex Medicorum consilio utrique

Sæcul. XVI.
A. C. 1519.

Surius in
Comm. ex
P. Jovio l. 19
Sleidan. hoc
anno.
Guicci. l. 13.

D d 3 malo,

Sæcul. XVI. malo, ne mortem inferret, quædam po-
A.C. 1519. tio præscribatur, quæ tamen tempore
Cuspinian. in non satis commodo adhibita, aucta mor-
orat Funebr. bi vi, Cæsaris obitum accelerabat. Is
Joan. Ant. Imperio præerat, defuncto Friderico e-
de Vera hist. jus Patre, viginti quinque omnino annis
Carol. V. p. 21 cum quinque mensibus: Sepulturæ vero
Pallavicin. locum sibi elegit Neostadium, quo etiam
hist. cap. 12. corpus ejus delatum fuit. Binas habuit
 uxores, quarum prima erat Maria Ca-
 roli Burgundiæ Ducis filia, ex qua Phi-
 lippum suscepit, qui ducta in conjugem
 Joanna IV. Carolum V. progenuit. Obiit
 illa Anno Salutis millesimo quadringen-
 tesimo octogesimo secundo. Altera fuit
 Blanca Galeatii Mariæ Mediolani Ducis
 Filia.

§. II.

Imperatoris hujus indoles.

La Bizard.
hist. gestorum
in Eccles.
memorabl.
p. 18.

Maximilianus non modo ante adeptam
 supremam imperii dignitatem, sed
 etiam postea censebatur Princeps in con-
 siliis vacillans, ac mobilis, novitatis a-
 mans, & ad magna feliciter constanter-
 que exequenda ingenio imbecillis; unde
 non raro tantis implicabatur turbis, cu-
 risque, ut ejus conatibus nunquam se-
 cundus colluderet successus. Nihilomi-
 nus tamen toto imperii sui tempore ad-
 versus aliquem ex suis hostibus bellum
 gerebat,

gerebat, tanta tamen animi levitate, ut Sæcul. XVI.
A.C. 1519.
exiguam nominis sui famam sibi conciliaret, præterea in sumptibus erat immoderatus, atque in benignitate usque ad immodicam profusionem liberalis. Fertur, Literatos impense fovisse, atque ex ipsius calamo quædam poemata, ac vitæ suæ commentarios profluxisse (*).

§. III.

(*) Benevole Lector! quam insignibus corporis, animique dotibus Maximilianus Imperator memoria æterna dignus, fuerit præditus, passim non modo a Germanis, sed a Gal-
lis quoque Scriptoribus discere potes. Omnes uno ore in eo deprædicant summam in Deum Religionem, in subditos amorem, mansuetudinem, & clementiam in hostes, in omnes justitiam, raram in Principe continentiam, singularem literarum cultum, atque eximiam in administrando imperio prudentiam; Primus ipse Cameram Imperialem, ut vocant, instituit, saluberrima edidit decreta, judicii formam emendavit, atque imperium in decem circulos divisit; ut taceam plura alia, quibus nominis sui famam in omnes temporum ætates commendavit. Hunc ergo tamque præclarum Principem a Continuatore non modo absque omni debitæ laudis memoria exhibitum, sed etiam indigno prorsus modo inconstantiæ notatum, abs dubio indignaberis Lector; nec

D d 4

tamen

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.

§. III.

*Carolus Hispaniæ Rex imperii
competitor.*

*Steidan. in
comm. lib. 1.
p. 21. edit.
ann. 1556.*

Nonnisi septima Februarii die Cæsaris obitus Carolo Hispaniarum Regi nunciabatur; cum enim indurata glacies semitam omnem operiret, tanta progrediendi difficultas nuncii celeritatem quantumvis maximam ita eludebat, ut Cæsaraugustam, ubi tum Rex agebat, haud citius venire potuerit. Equidem hæc cunctatio permolesta acciderat Carolo, ne tamen inutili luctu tempus falleret, S. R. I. Electorum suffragia sibi conciliare, serio cogitavit.

§. IV.

tamen mireris; Continuator enim nondum æquo animo ferre poterat, quod Maximilianus faniora edoctus, mutato consilio edicta de cogendo Pisano conciliabulo damnavet, schismaticorum ausus improbaverit, Lateranensi Concilio adhæserit, ac relicto Gallorum Rege ad Pontificis obsequium redierit. En causam! ob quam piissimus ac constantissimus Imperator levitatis nota a Continuatore perstringitur; cujus tamen livor in Augustissimam Domum Austriacam usque adeo omnibus notus est, ut ejus calumniæ, velut canis alligati latratus passim contemnantur.

§. IV.

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.*Franciscus I. imperium aucupari
cupidus.*

Jamjam vivente Maximiliano, quo sua vota tenderent, haud obscure indicabat Carolus; ejus tamen consilia certe non pauca, quæ intervenerant obstacula retardabant; semper enim Franciscus I. Galliarum Rex occultis artibus eidem adversabatur. Nec tamen propterea Carolus animum despondit, spe fretus, mortuo Cæsare magis expeditam fore semitam ad imperii coronam, quam tamen adhuc difficiliorem experiri coge-^{Belcar. lib. 16 n. 9.} batur; quippe Franciscus I. jam aperte Caroli ^{Raynald. ad ann. 1519.} juribus obluſtatus, se ejus æmulum declarabat, utque eligentium suffragia ad ^{n. 7.} se pertraheret, Francofordiam, ubi electio fieret, Bonnivetum ablegabat, dato negotio, ut S. I. Electoribus quadringenta aureorum millia offerret.

§. V.

Rationes pro Galliarum Rege.

Eo tempore Carolus adhuc in Hispania hærebat, Franciscus vero, cum magis vicinus esset, maturando negotio aptior erat, ejusque consiliis multæ rerum vicissitudines favere videbantur; Præclara enim fortitudinis suæ

D d 5

speci-

Secul. XVI. specimina edidit, ac explorata erat ejus
A. C. 1519. in bellis gerendis prudentia, ac fortuna

*Extat tom. 3
 rer. Germ. ex
 edit. Freher
 p. 138.*

cunctis ejus conatibus semper secunda. Accedebat insuper spes potentis auxilii, quod Germania adversus externos Turcarum insultus, atque intestinos Hæreticorum tumultus sibi a Rege polliceri posset. Equidem, qui Gallis favebant, ejusmodi rationum momenta tota ingenii acie exaggerare conabantur, ut Galliarum Regi imperii curam deferri suaderent. Verum ipsimet hi prætextus futuræ ejus electioni obstacula creabant: Verebantur enim S. R. I. Electores, ne Galliarum Rex aucta potentia Germaniæ Principes opprimeret, cum ex adverso talia a Carolo pertimescendi locus non esset; fuit enim Princeps ingenii non admodum singularis, ac exiguæ insuper fortitudinis, (*) proin minus formidabilis. Præterea Francisci Regis electioni obstabat, quod ex gente Germana oriundus

(*) Palatius in vita Caroli V. fol. 328. Carolum appellat, *excelsæ spei, fortunæque adolescentem, Principem uti ingenio, ita animi magnitudine nemini secundum.* An igitur æqua sit Continuatoris censura ex hoc Scriptore, cunctisque, qui Caroli vitam elucubrarunt, ac præcipue ex gestis, quæ ipse Continuator in successu Historiæ suæ enarrat, Lector judicabit.

dus non esset. His tamen insuperhabi-
 tis Bonnivetus Electoribus suggerebat,
 quod Hispani, si Carolus eligeretur, adeo
 diuturnam Regis sui absentiam a regno
 ægerrime laturi essent, ejus vero ditio-
 nes ab imperio nimium distarent, proin-
 assiduis tumultibus exponerentur, aliun-
 de Carolus rei militaris inexpertus es-
 set, ac Cæsar, a quo educatus in om-
 nibus semper dependisset, suum eidem
 genium, ac præcepta instillasset.

sæcul. XVI.
 A.C. 1519.

§. VI.

*Poloniæ, Hungariæ & Bohemiæ Reges
 a Gallo sollicitati.*

Ut vero hisce rationibus majus auctori-
 tatis pondus accresceret, Bonnive-
 tus S. R. I. Electoribus amplissima elar-
 giebatur munera, saltem auro illorum
 suffragia coempturus. Post hæc Fran-
 ciscus I. his necdum contentus, Lagar-
 dum de Gaignes Alverniæ Nobilem in
 Poloniam, Hungariam, & Bohemiam
 ablegabat, ut horum Regnorum Reges
 induceret, ne suæ ad Imperium electioni
 adversarentur. Verum Gallus surdas
 pulsabat aures; objectabant enim hi Prin-
 cipes pacta, quæ Ludovicus junior
 Hungariæ ac Bohemiæ Rex cum Domo
 Austriaca olim inierat, vi quorum se Re-
 giæ

Sæcul. XVI. gize Caroli Hispaniarum Regis familiæ
A.C. 1519. suffragaturum fidem dedisset.

§. VI.

Helvetii a Galliarum Rege ad conciliandos ipsi Electores rogati.

Præterea Franciscus Galliarum Rex ad Helveticas Tribus Antonium de Lamet supplicatum misit, ut ejus electioni faverent, datumque fuit Lameto negotium, ut in Badensibus comitiis Helvetis proponeret, quod tanta foret Turcarum potentia, ut vel eis cedendum, vel pugnandum esset; cum autem a nullo nisi ab eo, qui Galliæ, Germaniæ ac Italiæ vires unitas haberet, eorum ausus frangi possent, ac conciliandæ ejusmodi unioni Helvetii, eoquod inter tres hosce status justo situs spatio interponerentur, oppido idonei forent; hinc Rex Christianissimus, agebat legatus, eos rogat, atque obtestatur, ut ejus votis suffragarentur; vicissim vero ille pollicetur, se imperio potitum arma sua usque ad Thraciæ fines circumlaturum. Attamen ad hæc Helvetii respondebant: obstant pacta nuper cum Gallis inita, vi quorum polliciti sumus, quod nec Sacræ Sedis, nec Romani Imperii negotiis ullo pacto nos ingerere velimus, proin relinquimus plenam

plenam Electoribus libertatem. His dictis Sæc. XVI.
A.C. 1519.
Lametum, comiter licet, re tamen infesta valere jubebant. Verum haud diu Helvetii a neutrius partis studio alienos sese servabant; vix enim Lametus discesserat, cum illi datis ad sacrum Electorum Collegium literis supplicarent, ut Gallum, si Germaniæ libertatem salvam conservare velint, penitus excluderent (*). Ceterum in hac epistola neque etiam Carolo Regi Catholico patrocinabantur.

§. VIII.

Nec Carolus nec Franciscus Pontifici acceptus.

Ex altera vero parte Leo Papa nil intentatum reliquit, ut Electores nec Carolum nec Franciscum in Cæsarem nominarent; cum enim hic Mediolani Ducatum, ille autem Neapolis Regnum possideret, verebatur Pontifex, ne alterutrius Monarchæ electio aliquando Italiæ quietem perturbaret, ac præcipue summorum Pontificum potentiam restringeret.

(*) *Has imperium venandi artes a Continuatore silentio pressas fuisse, Gallorum quamplurimi peroptabant. Ast nempe alienæ gloriæ nimium invidus, non raro propriæ inimicus evadit.*

Sæcul. XVI. ret. Nihilominus clam rem agebat, ne
 A.C. 1519. eorum invidiam sibi accerferet, quapropter Robertum Urfinum Reggensem Episcopum Sedis Apostolicæ Nuncium specialiter deputatum Francofordiam ablegavit, dato negotio, ut Electoralis Collegii consiliis & ipse suffragaretur, quemque potiora eligentium suffragia petere cognosceret, eidem quoque accederet, nisi forte Galli in favorem cujusdam Germani Principis de prætenso suo jure remitterent. Omnia hæc ambientium studia integrum Mensem Junium tenebant.

§. IX.

Carolus Miltiz a Pontifice ad Electorem Saxonie missus.

*Cochlæus in
 actis & scrip.
 Lutheri ann.
 1519.*

Interea temporis Papa Lutheri Hæretici sectatores numero ac potentia augeri justo dolore deplorabat; quocirca nil non agebat, ut ultiores mali progressus sisteret, hancque in rem Saxonie Electorem ad suas partes pertrahere statuit: ut vero secundus conatibus aspiraret successus, eidem Rosam auream, quam summi Pontifices quotannis quarta jejunii verni Dominica sacrare solent, donare decrevit, huncque in finem quemdam nobilem Saxonem, quem a cubiculis habebat, Electori satis notum nomine Caro-

Carolus Miltiz ablegavit, præcepit-^{Secul. XVI.}
 que, ut Friderico exponeret, quod nulla ^{A.C. 1519.}
 re magis, quam hæretici hujus Monachi
 præsidio existimationem suam in discrimen adduceret, eo quod Lutherus in hæresin prolapsus patriæ suæ juribus excidisset; quapropter potius ab eo rebellionis suæ poenas posceret; cum imperii leges nequaquam Sacræ Sedis juribus adversarentur, inter quæ præcipuum esset, ut summo Pontifici libera causarum majorum, ac præprimis ipsius hæresis cognitio plene relinqueretur.

§. X.

Epistola Pontificis ad duos præcipuos Consiliarios adversus Lutherum.

Hisce monitis idem Papa binas adjunxit epistolas, quas Mense Januario Anno supra millesimum quingentesimo decimo nono datas ad duos primarios aulæ Saxonicæ Ministros direxit, nimirum ad Pfeffingerum & Georgium Spalatinum, quorum prior Electori ab arcanis erat consiliis, alteri vero publica statuta negotia gerendi cura incumberebat. Hos ergo ambos exorabat Pontifex, ut ad Lutherum ditione expellendum toto studio Electorem inclinarent, hancque in rem Papa eisdem Religionis Christianæ.

ac

SAECUL. XVI.
A.C. 1519.

ac proprii honoris curam variis rationum momentis ingerere studebat. Exeunte Februario Miltizius in Saxoniam venit, remisse admodum exceptus, imo Elector Rosam auream nec privatim nec publice acceptare voluit, nec magis benevolas aures iis, quæ Legatus adversus Lutherum proposuerat, accommodavit. Equidem Pseffingerus, & Spalatinus Miltizio magis affecti videbantur: verum Germaniæ negotia tum horum studia adeo absorbebant, ut Papæ votis plene satisfacere haud potuerint.

§. XI.

*Miltizii Papæ Nuncii colloquium cum
Luthero.*

*Acta Luth.
cum Miltiz
t. I.
Cochl. l. cit.*

Igitur Miltizius prævalente eorum, qui Luthero favebant, potentia de prospero Legationis suæ successu desperans, non jam auctoritate, sed mitiori via rem aggredi statuit, cumque Lutheri arrogantiam Electoris præsidio indies augeri, probe cognosceret, ac Cajetanum Legatum nimiae severitatis Romæ postulatam fuisse perpenderet, contrariam agendi rationem tenere, ac lenitate pertinaciam frangere consultius fore judicavit. Verum id consilii tanta abiectione, tamque insulsa assentatione executus est Miltizius, ut omnes ferme Historici eidem hunc modum

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.

modum suo munere ac dignitate tantopere indignum objicerent: nam primo hunc hæresiarcham elogiis celebrabat, mox colloquio habito adversus Tetzelium Dominicanum, qui primus adversus Lutherum insurrexerat, vehementer declamabat, dicere ausus, eum seductionis, cui populus implicitus esset, primam extitisse causam; cum is ab Archiepiscopo Moguntino aurum cumulandi percupido ad tantam severitatem fuisset concitatus, ac demandatæ facultatis limites excessisset. Postea converso ad Lutherum sermone eum adhortabatur, ut ad reparandum, quod intulisset malum, ex Ecclesiæ sententia de indulgentiis ad populum diceret. Huic reposuit Lutherus; haud levioris culpæ reum se fecit Pontifex, eoquod Moguntiae Archipræsuli duos Episcopatus possidere indulset, quorum tamen redditibus nonnisi ad saturandam suam ambitionem atque avaritiam abutitur. Præterea idem a sua sanctitate ad vendendas indulgentias fuit compulsus, ut pecuniis inde collectis factæ gratiæ literas, *Palliumque* redimere valeret; aliunde Leo X. Florentinis, quorum avaritia cunctis explorata est, penitus se addictum ostendit. Ejusmodi responsum Miltizio Lutherus scripto dedit.

Hist. Eccles. Tom. XXXIII. Ee §. XII.

Sæcul. XVI.
A. C. 1519.

§. XII.

*Lutheri epistola ad Papam submissione
plena.*

Ulemburg
de script. Lu-
theri cap. 2.

Cum vero Pseffingerus & Spalatinus Saxoniae Electorem vehementer urgerent, ut Hæresiarchæ patrocinium dimitteret, Lutherus ab eo derelinqui veritus, die vigesima prima Martii ad Papam dedit epistolam humillimis verbis conceptam, in qua hæc significavit: permolestum mihi accidit, quod Sanctitatis suæ indignationem incurrerim; idque in præsentis rerum statu iniquius fero, quod non modo causam, qua tam potentis adversarii iram in me concitaverim, sed etiam eum placandi medium ignorem, equidem ad revocanda, quæ scripsi, ac docui, continuo urgeor, nec id recusor, dummodo prius erroris convincar, sique meam causam a viris ingenio ac eruditione claris, quibus Germania abundat, examinari, Sanctitas sua jubebit, facile manifestum erit, quod minus ego, plus vero Indulgentiarum Prædicatores Sanctitatem vestram offenderint; hi enim insipidis ac ridiculis sermonibus suis veluti ex tuo instinctu prolatis suæ duntaxat avaritiæ inservierunt, ac singulis diebus Ministerii ipsis concrediti sanctitatem profanarunt, hæc denique est eorum, qui
me

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.

me infimularunt indoles; unde Sanctitas vestra, nisi præventa esset, ex ipsis horum accusationibus innocentiae meae testimonium depromere posset. Ceterum, prosequitur Lutherus, *Deum testor, & omnes creaturas, me nunquam id egisse serio, ut potestatem Ecclesiae Romanae, summique Pontificis labefactarem, vel illius auctoritati per fraudem quicquam detraherem, imo libere fateor, hujus Ecclesiae potestatem eminere super omnia, nec illi quicquam in caelo vel in terra præferendum præter solum Christum; quin & scripto in lucem edito populum monebo, ut omnes in honore habeant Romanam Ecclesiam, nec mihi temeritatem quorundam blateronum adscribant, neve meam imitentur acerbitatem, qua contra eandem Ecclesiam usus, imo potius abusus sum, eaque de re me graviter deliquisse fateor.* Porro necesse erat Saxones ab opinione retrahere, per quam in impietatem prolapsi fuerunt; nec propterea ullam objurgationem promereor, eoquod præpedire conatus sim, ne avaritiae suspicione labes quædam Romanæ Ecclesiae puritati inuratur, nec populus indulgentias charitati præferendo seducatur; ultimo tandem coram Sanctitate sua protestor, nolle me ob ullius momenti res Ecclesiae pacem perturbare, sed potius me cunctis, quæ pro bono pacis sit postulatura, subjiciam. Verum

E e 2

omni-

Sæcul. XVI. A.C. 1519. omnibus hisce speciosis contestationibus Lutherus nonnisi fucum faciebat; quapropter Miltizius hanc epistolam utpote nonnisi generalibus verbis conceptam haud sufficere existimavit, ac Luthero proposuit, quod totum hoc negotium Archiepiscopi Trevirensis iudicio committeret, proin Confluentiam contenderet, cum ibidem colloquium esset habendum.

§. XIII.

Lutherus Erasmus ad suas partes pertrahere conatus.

In vita Erasmi partim ab ipsomet, partim ab amicis script. Lugd. Bat. an. 1642 Huic quidem consilio annuit Lutherus; cum vero Cajetanum quoque huic colloquio interfuturum postea intelligeret, atque aliunde Papa causam ad Trevirensis Archiepiscopi tribunal evocari, raturum non haberet, Miltizii consilia successu caruerunt, Luthero interim unice intento, ut Sectatorum suorum numerum sparsis ubique erroribus augeret. Jam supra meminimus, Philippum Melanctonem ad Lutheri signa transfugisse; hoc autem anno idem hæresiarcha ad suas quoque partes pertrahere conabatur Erasmus Virum percelebrem, cujus paulo ante mentionem ingessimus, nunc Historiam vitæ suæ altius repetendam suscipimus.

Eras-

Erasmus, quamvis invitus, ut adversantis fortunæ invidiam effugeret, Ordinem S. Augustini ingressus esset, nihilominus vitam suam ad instituti normam accurate dirigebat, solius rationis instinctu ea operans, quæ si ex Religionis studio fecisset, Sanctitatis merito claruisset. Cum autem literarum ardore mire teneretur, sacro claustrî otio nequaquam abusus, externam, qua fruebatur, quietem ad rerum naturalium cognitionem, majoremque in scientiis profectum impendit, ibique quosdam composuit pîes libellos, ac inter eos tractatum *de contemptu mundi*; tandem, cum Sacerdotio dignus haberetur, die Sancto Marco sacra Mense Aprîli Anno millesimo quadringentesimo nonagesimo secundo ab Episcopo Ultrajectensi sacrum Presbyteratus Ordinem suscepit. Posthæc Henricus a Bergis Cameracensis Episcopus, cum Erasinum singulari ingenii acie præditum nosset, ipsusque ejus scientia proficere cuperet, eundem accersivit, secumque accedente Superiorum permissu Romam ducere statuit; verum Erasmus inter aggredi præpeditus, Parisios contendit, ibidem literarum studia profecturus, ubi aliquamdiu in Montis acuti Collegio moratus, ob cibos insalubres morbum contraxit, & ad Episcopum redire compulsus est. Necdum tamen eo tem-

Sæcul. XVI.
A. C. 1519.

Sæcul. XVI.
A. C. 1519.

pore habitum Regularem exiit. Paulo post Parisios rediit, Theologiæ operam daturus, ad quod tamen studium, cum eo tempore hæc scientia methodo mere scholastica traderetur, minus propensum sentiebat animum, ibidem tamen integro ferme quadriennio morabatur, dempto eo tempore, quo circa Annum Christi millesimum quadringentesimum nonagesimum nonum iter in Angliam suscepit. Cum autem sub idem tempus Lutetiæ Parisiorum pestilentia grassaretur, inde recedere, atque Aureliam sese recipere cogebatur, ubi cum ingenti profectu Jurisprudentiæ studio operam navabat, cumque aliquamdiu huic scientiæ incumberet, rursus in Angliam concessit, inde vero tertia jam vice Parisios repetiit, ibidemque longo tempore permansit, tandemque in Italiam, cujus miro desiderio semper arserat, Anno salutis millesimo quingentesimo septimo profectus est, ac primum Bononiæ integrum ferme annum diversatus, ibidem Theologiæ Doctor renunciabatur. Accidit quadam die, ut Erasmus linteum album ex humeris pendens gestaret, cumque eodem ferme habitu illi, qui peste laborantes curant, pro more Parisiensis urbis incedant, Erasmus a quibusdam nebulonibus infausto errore pestis curator credebatur; quapropter Erasmus lapidibus oppetere, imo

&

& eductis gladiis invadere parabant, Sæcul. XVI.
A.C.1519.
indignantem, quod eos prius, ut illius oc-
cursum declinarent, non admonuisset.

Hoc item vitæ periculum Erasmo occa-
sionem suppeditabat, ut Lambertum Bru-
nium, quem Julius II. ab epistolis habe-
bat, datis literis rogaret, quatenus sum-
mo Pontifici exponeret, se a Tutoribus
suis ad amplectendum vitæ Religiosæ
statum fuisse compulsus, cum tamen ab
eo vitæ genere tum animo tum corpore
alienus esset. *Nihilominus subjungit E-
rasmus, ex meo sodalities non excessi, nisi lib* *ep. Erasmi.
24. ep. 5.*
*permissu Præpositi tum domestici tum gene-
ralis, Et quamvis habeam liberam conscien-
tiam, gratum tamen mihi foret, si Pontificis
auctoritate in totum omni scrupulo sublato
meæ libertati restituar, ne toties ponenda,
sumendaque veste gravius etiam scandalum
pariam male loquentibus, ac in capitis pe-
riculum denuo incidam, ut nuper mihi fa-
ctum.* Postea Brunio casum supra rela-
tum recenset. Perlecta fuit hæc Episto-
la coram summo Pontifice, qui Viri hu-
jus stylo adeo delectabatur, ut diploma
quantocius expediri juberet, quo eidem
petita gratia concederetur (*) Post
hæc

(*) Melchior Adamus in vita Erasmi fol.
42. scribit: *Erasmus ne simile periculum dein-
ceps incurreret, a Julio II. Pontifice impetra-
vit, ut ornatu Religioso pro honorum Ratione*
E e 4 ute-

Sæcul. XVI. hæc Erasmus Bononia Venetias con-
A.C. 1519. tendit, ubi in Aldi Manutii officina
 typis recognoscendis operam dederat,
 eum vero Alexander Princeps Jacobi IV.
 Scotorum Regis filius nothus ac S. An-
 dreæ Archiepiscopus primo Patavium,
 inde vero Ferrariam, ac demum Senas
 venire iussit; igitur in hac urbe aliquam-
 diu commoratus a suis amicis rogabatur,
 ut Romam adiret. Ibi summo Pontifi-
 ci a suis exhibitus, non modo a Julio
 II. perbenigne excipiebatur, sed etiam a
 Cardinalibus, ac præprimis a Joanne Me-
 dicæo, qui postea Julio II. successus
 Leonis X. nomen assumpserat, magnis
 benevolentiae signis honorabatur. Post-
 quam vero in alma hac urbe aliquo tem-
 pore perstitit, Senas ad Archiepisco-
 pum S. Andreæ venit, quocum denuo
 Romam rediit, ibidemque viam ad altio-
 ra ascendendi sibi abs dubio parasset, nisi
 eum illius amici, quos in Anglia ha-
 bebat, ut in hanc Regionem revertere-
 tur, rogassent, eidemque amplam spem
 fecissent, fore, ut ab Henrico VIII. Rege,
 qui Virum maximi habebat, insignibus
 prorsus favoribus cumlaretur. Hac
 pollicitatione plectus Anno Christi mil-
 lesimo quingentesimo nono in Angliam
 venit,

*uteretur, modo vestem haberet Sacerdotalem,
 quod Leo X. confirmavit, & Erasmus deinde
 tum in Italia tum alibi observavit.*

venit, ibidemque in ædibus Thomæ Mori, qui supremus hujus Regni Cancellarius erat, diversatus librum composuit, cui titulus: *Moriæ encomium*, præterea eidem Guilielmus Waramus Cantuariensis Archiepiscopus quamdam Parochialem Ecclesiam intra suam Diocesim offerebat, quam tamen acceptare recusans, Lutetiam rediit. Exiguo autem post tempore in Angliam reversus, publice in Universitate Oxoniensi Græcas literas tradidit: cum vero in hoc Regno suæ sustentationi providere haud posset, inde recedens Basileæ sedem figere constituit, ut pro elucubrandis libris suis Frobenianæ officinæ opportunitate uti valeret; ex hac tamen ipsa urbe sæpius in Belgium, atque iteratis itineribus in Angliam secessit, quin tamen frequens hæc locorum mutatio studii sui assiduitatem interturbaret, aut illum præpediret, quominus quam plurimos libros elucubra-
ret, jurisque publici faceret.

§. XIV.

*Erasmi epistola ad Leonem X.
Papam.*

Cum eo tempore Leo X. supremum in Ecclesia Pontificatum gereret, Erasmus eidem adhuc Cardinali probe cognitus datis literis adepti Solii gloriam gratulabatur, simulque rogabat, ut gratam,

Sæcul. XVI. & acceptam haberet fiduciam, qua eidem
A.C. 1519. Græcam juxta ac latinam novi Testa-
 menti editionem nuncupare præsumeret.
Epist. 30. E- Ad hæc Leo respondit verbis oppido
rasmi l. 1. & benevolis, eidemque laboris sui præmium
l. 2. ep. 10. in promisit, novique Testamenti editionem
edit. Lond. approbavit.

§. XV.

Apologia versionis.

Nihilominus tamen hoc opus quam-
 plurimos adversarios habebat,
 imo non deerant ipsi quoque Catholici,
 qui auctorem impugnabant, librumque
 censuris perstringebant, simulque Eras-
 mum, ut ipse ingenii sui partum suppri-
 meret, inducere conabantur, ea ducti ra-
 tione, quod absque generalis Concilii au-
 ctoritate nova Sacrae Paginæ versio e-
 di haud posset: Cum autem ejusmodi
 ratio non modo infirma, sed prorsus in-
 sulsa esset, hinc eam quoque Erasmus nul-
 lo ferme negotio refellebat. *Fas esse*
negant, inquit ipse, tentare quicquam hu-
jusmodi, nisi ex auctoritate Concilii Gene-
ralis. Ast isthoc quid iniquius? Ipsi quo-
tidie depravant sacros Codices, sola inscitia
& temeritate in consilium adhibita: nobis
non licebit ex veterum sententia restituere,
quod corruptum est, nisi totius Orbis Chri-
stiani convocato Concilio? Adeo pejorem
volunt esse conditionem mendum submoven-
tis, quam invehentis, bene merentis sua in-
dustra,

*industria, quam male merentis sua ignorantia. Sæc. XVI.
 Postremo quam ob rem magis trepidamus, A.C. 1519.
 si quid secus lectum fuerit in divinis libris,
 quam si quid secus enarratum? certe utro-
 bique par discrimen: atqui videmus, inter-
 pretes non modo diversa, verum etiam pu-
 gnantia dicere sæpenumero. Ergo vel per-
 missum est aliquid novare in sacris libris,
 vel omnino nihil? si quicquam permittunt,
 cur non excutiunt potius, an recte mutatum sit,
 necne? Si minus, quid facient illis locis, in
 quibus mendum inesse, manifeste apparet. Nos
 novam non prodimus editionem, sed veterem
 pro viribus restituimus, ita, ut hanc novam
 non labefactemus.*

*Postea recenset exempla eorum, qui
 Sacri Codicis libros nova paraphrasi ex-
 planarunt, aut versiones ediderunt. Lau-
 dem, inquit Erasmus, promeruit Juvenus,
 qui Evangelicam historiam ausus est versi-
 bus includere, quis in jus vocat Ægidium
 Delphum, qui totum ferme divinæ Scriptu-
 ræ corpus carmine complexus est: nuper e-
 tiam Felix Pratenfis Psalterii totius novam
 edidit interpretationem; Jacobus quoque
 Faber Stapulensis dudum id fecit in episto-
 las D. Pauli, quod ego in totum novum te-
 stamentum. Posthæc profequitur Eras-
 mus, ostendo locis aliquot lapsum esse Au-
 gustinum, Hilarium, & Thomam, idque fa-
 cio sicut oportet, reverenter, citraque contu-
 meliam: adeo ut si viverent ipsi, mihi qua-
 licunque*

Sæcul. XVI. *licunque sic admonenti gratiam habituri sint.*
A.C. 1519. *Sed indignum se judicant hostes nostri, ad
 istas Grammaticorum minutias descendere; sic enim vocare solent eos, qui bonas didi-
 cere literas, quasi vero laudi Theologo ver-
 tendum sit, si Grammaticem nesciat. Certe
 conducit ad Theologiæ cognitionem hujus
 disciplinæ peritia, officit imperitia. Neque
 negari potest, Hieronymum, Ambrosium, Au-
 gustinum, quorum auctoritate potissimum
 res Theologica nititur, ex hoc Grammatico-
 rum ordine fuisse. His dictis subjungit,
 equidem cautum est in Synodo Lateranensi,
 ut liber edatur ab Ordinario comprobatus,
 aut ab iis, quibus ille suas vices delegarit.
 At opus nostrum & scriptum & editum est,
 teste & approbante ejus loci Episcopo, e-
 jus judicio etiam subscripsere Ludovicus Be-
 rus Parisiensis Doctor, ac Fabritius Capito
 Basileensis Theologus. Reserre possem in-
 numeras epistolas insignium Virorum, qui-
 bus mihi gratias agunt, quod ex meis lucu-
 brationibus in novum Testamentum meliores,
 & eruditiores evaserint, sed ut de aliis ta-
 ceam sufficit Roffensis Præsulis testimonium.
 Et non pudet istos tenebriones suo arbitra-
 tu lacerare, quod ipse summus approbat
 Pontifex?*

Tandem in fine hujus Epistolæ osten-
 dere nititur, quantam utilitatem ejus ver-
 sio afferre poterit, atque hucusque at-
 tulerit, præcipue cum ea inducat Theo-
 logos,

logos, ut majori cum sedulitate sacri Codicis studio incumbant.

Sæc. XVI.
A.C. 1519.

§. XVI.

Erasmi versio a pluribus Theologis impugnata.

Verum hæc Erasmi Apologia haud præpedire poterat, quominus plures Theologi versionem ejus denuo carpere molirentur. Hos inter Eduardus Leeus natione Anglus se in illa plusquam trecentos errores notasse jactitabat. Erasmus cum hoc viro hac super re conferre voluit, promisitque, se cuncta fidei aut probis moribus adversa correcturum; at Leeus ejusmodi cum Erasmo commercium respuebat, paulo post tamen animadversiones suas publici juris fecit, quas Erasmus confutare nitebatur. Pariter Jacobus Latomus Lovaniensis Theologus, & Lopez Stunica Erasmi versionem impugnabant, Aleusius quoque & Dorpius eandem adjectis notis castigabant, quas tamen Erasmus ita explicabat, ut Aleusius plene acquiesceret. Verbi tamen Divini Præcones, ac Theologi in Sacri Codicis versionem, factasque ab Erasmo in novum Testamentum notas invehire non cessabant, ejusque hostes occulti nullam eum objurgandi occasionem prætermisere. Insuperhabitis tamen hi-

sce

Sæcul. XVI. A.C. 1519. sce oppositionibus secundam adornavit editionem operis sui, in quo Sacrae Paginae textum cum novem manu exaratis Codicibus contulit, atque novae lucubrationis approbationem a Leone X. Papa impetravit. Postea Anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo primo eandem suam versionem tertio prælo edidit, textumque juxta editionem Venetam, versionem vero juxta alios tres manu scriptos Codices recognovit: successu autem temporis plures adhuc aliæ editiones hujus versionis prodierunt, quæ nunquam ab Ecclesia interdictæ censebantur, nec etiam ullo unquam tempore prohibitæ fuerunt.

§. XVII.

*Erasmus inter Caroli Austriaci Belgii
Principis Consiliarios receptus.*

Hucusque Erasmi labor suo caruit præmio; tandem vero Carolus Austriae Archidux, Hispaniæ Rex, ac supremus Belgii Princeps, qui hoc eodem anno Imperator est salutatus, Erasmus ab arcanis status sui consiliis esse voluit, eique ducentorum florenorum pensionem adjecit, quæ ipsi quoque usque ad annum salutis millesimum quingentesimum vigesimum quintum accurate numerata fuit. Post

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.

Post hæc Franciscus I. Galliarum Rex bi-
na vice eum, ut in Francia Sedem figeret,
rogari fecit, eundemque promissorum am-
plitudine sollicitavit tam beneficia quam
pensiones offerens: Verum eo proficisci
noluit Erasmus absque consensu Princi-
pis sui, cujus imperio obnoxius erat, a
quo cum abeundi licentiam ægre spera-
re posset, Consilarii dignitatem, quæ
eum Caroli Austriaci obsequio adstrictum
tenebat, dimisit. Porro eidem creditum
est regimen Collegii Lovaniensis, quod
Franciscus Basleidem Bisuntinus Archi-
episcopus condidit, anno millesimo quin-
gentesimo secundo vigesima tertia Julii
Toleti fatis functus: Cum igitur in præ-
fato Collegio trium linguarum studium
floreret, Erasmus pro lingua Hebraica
quemdam Medicum nomine Adrianum,
Religione Judæum, pro Græco autem i-
diomate Agathiam, ac denique pro lati-
no Gerardum Coclenium nominabat.

§. XVIII.

Lutheri epistola ad Erasmus.

Hac ratione Erasmus sibi præter mu-
neris sui dignitatem tantam quoque
nominis famam conciliabat, ut Lutherus
suam factionem plurimum auctoritate au-
geri crederet, si tantæ existimationis Vi-
rum omni laude dignissimum ad suas par-
tes pertrahere posset. Hinc præprimis
Melanch-

Sæc XVI.
A.C. 1519.

epist. 4. l. 6.

Melanchtonem induxit, ut ipsum datis ad
Erasmum literis commendaret; quod i-
psum etiam præstitit Melanchton Mense
Januario Anni supramillesimum quingen-
tesimi decimi noni: cum autem hæc e-
pistola successu careret, ipse Lutherus se-
quentem ad Erasmum epistolam dedit.
*Salutem tibi, toties ego tecum fabulor, & tu
mecum Erasme decus nostrum, & spes nostra,
necdum mutuo nos cognoscimus, si tamen ita
tibi visum fuerit, agnosce & hunc fratercu-
lum in Christo tui certe & studiosissimum &
amantissimum, qui de cetero pro inscitia sua
nihil meretur, quam ut in angulo sepultus,
communi & cælo & soli ignotus esset.*

§. XIX.

Responsum Erasmi ad Lutherum.

l. 6. ep. 4.

Huic epistolæ Erasmus humanis admo-
dum verbis respondit, atque huic Hæ-
resiarchæ saluberrima juxta ac prudentis-
sima dedit consilia, dummodo ea sequi vo-
lisset; inter alia eundem hisce verbis
admonuit: *Mihi videtur plus profici civili
modestia, quam impetu. Sic Christus Orbem
in suam ditionem perduxit, magis expedit
clamare in eos, qui Pontificum auctoritate
abutuntur, quam in ipsos Pontifices. Idem
de Regibus faciendum censeo, ubique caven-
dum, ne quid arroganter, aut factiose loqua-
mur, faciamusque. Interea servandus ani-
mus, ne vel ira, vel odio vel gloria corrup-
patur;*

patur; nam hæc in medio pietatis studio so-
let insidiari, denique Lutherum hortatur, Sæcul. XVI.
A.C. 1519.
ut Christum prædicet, atque ejusdem
cognitionem populo ingerat, cultumque
atque adorationem ipsi debitam cunctis
inculcet, non autem illis ævi sui Prædi-
catoribus se conformet, qui aut ex igno-
rantia, aut ex præconceptis opinionibus (*), vel hominum fabulas vel suum quæ-
stum prædicant.

§. XX.

(*) Hæc Continuator ex suo supplevit, cum
tamen Erasmus hæc tantum dixerit: *Degustavi
commentarios tuos in Psalmos; vehementer ar-
rident & spero magnam utilitatem allaturos.
Est Antwerpiae vir pure Christianus, qui te uni-
ce adamat tuus olim discipulus. Is omnium pene
solus Christum prædicat, ceteri fere aut homi-
num fabulas, aut suum quæstum prædicant.
Quid de fidei integritate in ejusmodi viro cen-
sendum, qui publici cujusdam damnati hæreti-
ci libros & doctrinam deprædicat, atque ad
ulterius spargendum virus incitat? quid de eo,
qui ejusmodi actionem ac epistolam velut sum-
me Christianam venditat? Immodica, qua Con-
tinuator hallucinantem etiam Erasmum commen-
dat, encomia eum jam dudum viris prudentibus
valde suspectum reddiderunt.*

Hist. Eccles. Tom. XXXIII.

F f

Sæcul. XVI.

A.C. 1519

§. XX.

*Apologia Erasmi contra turbas ex
hac Epistola suscitatas.*

*Epist. l. 12.
ep. l. l. 14.
ep. l.*

Quamvis Epistola adeo Christiana ingentem Erasmo laudem conciliare debuisset, ex adverso tamen eadem plurimum Doctorem invidiam suo Auctori comparabat, nam hi accusabant eum, quod cum Luthero conspiraret, junctisque cum eo viribus Ecclesiam invaderet. Prodiit, queritur Erasmus in epistola ad Cardinalem Campegium, nescio quibus avibus, opus Martini Lutheri, auctor mihi tam ignotus est, quam qui omnium ignotissimus, librum nondum perlegi, & tamen initio meum esse dicebant. Si favi Lutero, bonis illius favi, quæ in illo vel videbam, vel esse credebam, imo non illi favi, sed gloriæ Christi, & tamen in eodem videbam, quæ mihi nonnullam sollicitudinem ac suspicionem incuterent. Et qua fronte, subjungit Erasmus, ego primum ignotus, deinde nulla prædita auctoritate, dein nimis quam tenuiter doctus sumpsi in Lutherum supercilium censorium, aut quæ spes fuisset illum laturum me, aut qui fructus expectari poterant, nisi ut hominis stylum in me acuerem objurgando. Nec eram ignarus, quanto plus soleamus proficere civili blandaque admonitione, quam objurgatione sæva, hinc admo-

admonui eum, ut ad exemplum Christi & Sæcul. XVI
Apostolorum cum omni mansuetudine doce- A.C. 1519.
ret ea, quæ ad veram pietatem attinent.

Utinam, scribit idem ad Petrum Barbi-
rium, tam immunis essem ab omnibus vitiis,
quam sum ab hoc Lutheri negotio alienus, L. I. ep. 2.
non dubitarem vel citra confessionem emori.

§. XXI.

*Epistola Saxonice Electoris Erasmus
ad Lutheri Sedam sollicitantis.*

Quantumvis Erasmus ejusmodi verbis
atque obtestationibus se a Lutheri
hæresi alienum tam aperte professus sit,
nihilominus plurimum studia eo erant in-
tenta, ut hunc virum ad suas partes per-
traherent; hos inter præcipuus erat Sa-
xonice Elector, qui datis ad eum literis,
quid de Lutheri doctrina sentiret, solli-
cite explorabat, eumque efflictim, ut
mentem hac super re aperiret, rogabat,
atque eodem tempore Erasmo significa-
bat, quod ipsi gratissimum foret, si non
modo hunc Novatorem, ejusque doctri-
nam commendaret, sed etiam sua ei stu-
dia addiceret. Attamen Erasmus utpo-
te vir prudentissimus, cum opiniones,
quas maturo nondum examine discussis-
set, amplecti nollet, atque aliunde do-
ctrinæ & unionis Ecclesiæ studiosissimus
esset, hæc duntaxat Electori rescripsit:

F f 2

Me

Sæcul. XVI.,
A.C. 1519.

„ Media equidem , quibus , ut fertur ,
 „ Catholici Luthero invidiam creare ni-
 „ tuntur , haud approbo , cetera tamen ,
 „ cum hic vir mihi sit incognitus , ejus
 „ scripta nec laudare nec vituperare va-
 „ leo ; non enim ea hucusque perlegi ;
 „ mea tamen opinio est , minime consul-
 „ tum esse , quod tanta vi in eum infur-
 „ gatur , præcipue , postquam se illorum ,
 „ quibus rem decidere competit , iudicio
 „ submisit , præterea nullus hucusque ei-
 „ dem veritatem perspicue demonstravit ,
 „ ac nonnulli potius hujus viri exitium ,
 „ quam salutem quærere videntur , cum
 „ tamen non omnis error possit hæresis
 „ appellari , quippe in veterum , & re-
 „ centiorum Scriptorum libris errores
 „ reperiuntur ; non raro enim circa quas-
 „ dam opiniones diversi diversa sentie-
 „ bant , denique magis expedit viam
 „ lenitatis quam severitatis adhibere ,
 „ ex ipsa etiam Leonis X. summi Ponti-
 „ ficis sententia , de cetero , si Lutherus
 „ innocens esse comprobatur , tuarum
 „ partium est , Princeps serenissime , il-
 „ lum etiam contra ejus adversarios tu-
 „ eri. „

§. XXII.

Alia Epistola Erasmi ad Lutherum.

L. 6. ep. 4. **H**oc item anno Erasmus epistolam ad
 Lutherum perscripsit hanc in sen-
 ten-

tentiam: *Nulla sermone consequi possum*, Sæcul. XVI.
quas tragædias hic Lovanii excitarint tui A.C. 1519.
libelli: ne adhuc quidem ex animis istorum
revelli potest falsissima suspicio, tuas lucu-
brationes meis auxiliis esse scriptas: tantum
te admonitum volo, quod immanes feræ man-
suescant officiis, mihiqve videtur plus profi-
ci civili modestia quam impetu. Nihilomi-
nus tamen videtur: „ Quod Erasmus
„ Lutheri calamum timuerit; cum enim
„ efflictim rogaretur, ut ejusdem erro-
„ res scripto refelleret, in quadam epi-
„ stola hæc respondit: non mea interest
„ litem ab aliis excitatam sopire, potius
„ illi, qui hanc telam exorsi sunt, ean-
„ dem etiam finire studeant, nec ulla
„ etiam occurrit ratio, ob quam mihi
„ præ ceteris illius errores confutare
„ magis incumbat, cum potius illi, qui
„ primi eundem in suis sermonibus la-
„ cessiverunt, adversus eum calamos
„ suos acuunt. Insuper indignum mihi
„ videtur, quod contra virum jam con-
„ demnatum, necnon contra libros pub-
„ lice combustos scribam, nec etiam ex-
„ pedit, ut magis magisque concitetur
„ mordax illa lingua, quæ unice inten-
„ ta est, ut diæteria in suos adversarios
„ evomat, minus etiam consultum est
„ virum, qui plurimum Germaniæ Princi-
„ pum præsidio suffultus est exacerbare,
„ nec abs ratione fors mihi objectari pos-

Sæcul. XVI. „ set, quod de Leone jam occiso ac pro-
A.C. 1519. „ strato triumphum reportare voluerim;
 „ denique Lutheri scripta confutari ne-
 „ queunt, ni saltem una vel altera vice fue-
 „ rint relecta; id vero temporis angustiae
 „ mihi haud permittunt, cum ægre pro-
 „ prios meos ingenii partus secundis cu-
 „ ris elaborandi spatium supersit. „

Ceterum Erasmus, quamvis adeo
 indulgenter cum Luthero egerit, nihilo-
 minus illius errores, furoremque dete-
 stabatur, quamprimum de insana illius
 rabie certior factus fuerat.

§. XXIII.

*Quidam Religiosi Lutherum confutant,
 ejus apologia.*

Non eadem moderatione, qua Eras-
 mus, quidam Religiosi ex Ordine
 FF. Minorum erga Lutherum utebantur;
 cum enim Ecclesiae fidem ab eo impug-
 nari cernerent, vehementiori stylo il-
 lum insectabantur, atque editis libellis
 præcipue hunc hæreticum accusabant in
 eo, quod Ecclesiam universalem in gene-
 ralibus Conciliis repræsentari negasset,
 simulque docuisset, quod nec Papa Chri-
 sti Vicarius, nec D. Petrus Apostolorum
 Princeps esset. Eidem etiam exprobra-
 bant, quod tradidisset, Canones nonnisi
 ad satiandam summorum Pontificum, ac
 cete-

ceterorum Antistitum avaritiam fuisse Sæcul. XVI.
conditos, nec ulla dari consilia Evange- A.C. 1519.
lica, cunctaque in Evangelio contenta es-
se præcepta. Præterea Lutherum argue-
bant, quod nec confessionem de jure di-
vino requiri, nec liberum arbitrium dari,
nec bona opera esse necessaria affirmasset,
ac tradidisset, quod Deus impossibilia ho-
minibus præceperit, & potius rudi agri-
colæ, qui sacras literas allegat, creden-
dum sit, quam Pontifici & Conciliis,
quæ in sacræ Paginæ testimonio non fun-
dantur: denique Lutherus accusabatur,
asseruisse, quod Christus nil pro se, sed dun-
taxat pro nobis meruerit, ac Bohemi
hæretici meliores sint Christianis. Ad
hæc Lutherus respondit: I. Deus homi-
ni quædam præcepit, quæ abs gratia
adimpleri nequeunt. II. Nunquam con-
silia idem esse ac præcepta affirmavi. III.
Fateor, quod Canones & Decretales in
quibusdam locis superbiam & suorum
Authorum avaritiam prodant. IV. Nec
diffiteor, quod homo non sit liber, quia
absque gratia nil nisi malum operari po-
test. V. Affirmo, quod Laicus sacri Co-
dicis auctoritate suffultus majorem fidem
mereatur, quam Papa, Concilia, imo
& ipsa Ecclesia, prout Canonum Docto-
res post D. Augustinum tradunt. VI. Ve-
rum est, quod nec S. Petrus, nec Pa-
pa sit superior Apostolis & Episcopis de
F f 4 jure

Sæcul. XVI jure divino, quia juxta S. Hieronymum
A.C. 1519. Sacerdotes in prima eorum institutione
 ab Episcopis non distinguuntur.

§. XXIV.

*Disputatio Lipsiensis Eckium inter &
 Lutherum ac Carolstadium.*

*Cochl. de act.
 Luth. ann.*

1519.

Act. Disp.

L'ps apud

Luth. tom. I.

Ep. Phil.

Melanct. ep.

Eck. ib. ad

Oecolamp.

Melanct.

lib test. præf.

ad Frid.

Myron.

Sleidan. in

comm. l. I.

p. 35.

Cum Carolstadius Doctor, ac Wirtem-
 bergensis Archidiaconus facili nego-
 tio sese ad Lutheri partes pertrahi pate-
 retur, is eundem quoque frequenter de-
 fendendum suscepit, præcipue ubi hic
 hæresiarcha theses quasdam publicavit
 adversus Eckium, qui ejus doctrinam
 acerrime impugnabat. Postquam ergo
 propositiones discutiebantur, Carolsta-
 dius ad publicam admitti petiit disputa-
 tionem, in qua doctrinæ capita Eckium
 inter & Lutherum controversa exami-
 narentur. Eckius, cum ipse ejusmodi
 colloquium percuperet, haud invitus an-
 nuit, quocirca Lipsiensis urbs, publici
 certaminis locus designatur. Equidem
 Merseburgensis Diocesis Episcopus, nec
 non Lipsienses Theologi hujus disputatio-
 nis exitum Carolstadio funestum vere-
 bantur, unde nil intentatum relinque-
 bant, ut hanc disceptationem in præfa-
 ta urbe haberi præpedirent. Attamen
 Georgius Saxoniae Princeps, Electoris
 Friderici Patruus, cui ea urbs tum pa-
 rebat,

rebat, ibi petatum colloquium fieri iustit. Id & effectui datum.

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.

Lutherus ultro sese huic certamini immiscuit, idque fors ab eo ideo factum, quod Carolstadium Eckio, quem in disputando acerrimum noverat, longe imparē crederet, ac de ejus scientia diffideret, aut forte ipsemet honoris proprii cupiditate accensus in publicum prodire gestiret. Utut res se habuerit, id certum est, quod Gregorius Saxonicus, cum virorum adeo fama celebrium disceptationes percipere gauderet, castrum suum velut prælii campum obtulerit, omnesque sumptus suppeditare sponderit. Ergo utrinque designantur Secretarii, ac dies vigesima septima Junii præfigitur; comparent Lutherus, Carolstadius, & Melancton cum quibusdam Theologis Wittembergensibus, adducunt secum libros ad disceptationis argumenta necesarios. Eckius quoque Ingolstadio profectus, præstituta die Lipsiam venit, ubi omnes hi Doctores a Principe, Senatu, atque Universitate perbenigne excipiebantur.

Sæcul. XVI.
A C. 1519.

§. XXV.

*Primum Lipsiense colloquium inter
Eckium & Carolstadium.*

*Pallavicin.
hist. Concil.
Trid. lib. 1.
c. 15.
Cochlæus de
act. Luth.
ann. 1519.*

Priusquam disputationi daretur initium, utrinque conventum est, nullatenus ab Ecclesiæ Catholicæ doctrina recedendum, cum eidem inviolata fide adhærere omnino deliberatum haberetur. Facta hac declaratione die decima quarta Junii prima instituebatur consultatio, quam quinque aliæ excipiebant. Agitabatur præprimis quæstio de libero arbitrio, quod, ut Echius adversus Carolstadium vindicaret, sacras paginas allegabat, ac præcipue caput XV. Ecclesiastici v. 14. & seq. ubi habetur: *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrige manum tuam.* Ad hunc sacri Codicis locum respondit Carolstadius, quod intelligendus esset de homine in statu innocentiae, non vero in statu naturæ lapsæ; mox tamen reposuit Eckius, utrumque hominis statum hoc textu comprehendendi, post peccatum equidem liberum arbitrium fuisse debilitatum, non tamen penitus amissum, uti Carolstadius in suis Scriptis perperam asseruisset, propugnans, quod liberum arbitrium ad bona opera

ra mere passive se haberet. Postea exami-
 ni datum, utrum voluntas per gratiam
 excitata, ex seipsa huic motioni consen-
 tiat; id negabat Carolstadius, ex D. Pau-
 li testimonio inferens, quod Deus ope-
 retur in nobis & velle, & agere (*).

Sæcul. XVI.

A. C. 1519

Nec

(*) Ad hæc Eckio linguam & aquam ha-
 sisse, haud arbitreris, amice Lector, hinc quæ
 Continuator suppressit, ex Pallavicino hist. Trid.
 lib. I. c. 15. percipe: Protulit, narrat ille, ra-
 tiones suas adversus Eckium: sed hæc nonnisi in
 aliquibus Scripturæ, & Patrum assertis nite-
 bantur, quibus affirmatur: Non esse me, qui
 honeste operor, sed gratiam Dei mecum; abs-
 que divino adiutorio nos nihil posse; totum opus
 honestum, Dei esse. Prima retorfit Eckius, ar-
 gumentatus, si gratia mecum operatur, ergo
 non ipsa sola operatur: si a Deo adjuvor, ergo
 simul operor pro mea parte; quicumque enim ad-
 juvatur, oportet aliquid de suo conferat. Po-
 stremis respondit: Quamquam totum opus Dei
 sit, non tamen, uti dicunt, totaliter a Deo ef-
 se, sicut totum pomum efficitur a sole, sed non
 a sole totaliter & sine plantæ efficientia. Hæc
 respondit Eckius Carolstadio in præsentis dispu-
 tatione, in qua, inquit Ulemburgius cap. 4.
 Eckius tandem adversarium suum eo adduxit,
 atque adegit, ut contra, quam in Theſibus as-
 seruerat, libero arbitrio per Dei gratiam exci-
 tato partes suas in operibus bonis exequendis
 concederet.

Sæcul XVI.

A C. 1519.

*Melancht. in
epist. ad Oe-
solamp.*

Nec alia in primo hoc colloquio agitata; postera vero die ambo Pugiles ad idem, quod exorsi erant argumentum revertebantur, præcipue hanc quæstionem examinantes: *An sola gratia sit efficiens boni operis causa.* Affirmabat Eckius, quod voluntas solis naturæ viribus ex se ipsa bonum operari haud posset, sed gratia vires suppeditaret; quærenti autem Carolstadio, an omne bonum, quod est in nobis, a Deo provenire crederet, reposuit Eckius, quod equidem a Deo proveniret, non autem ex toto, cum ipsa quoque voluntas bono assentiretur, ac cooperaretur, primo, inquit, movet Deus, ipsamque excitat voluntatem; in libero autem ejusdem voluntatis arbitrio positum est, divinæ huic motioni consentire, vel dissentire. Cui Carolstadius præfatum S. Pauli testimonium, ac nonnulla S. Augustini loca opposuit: semper tamen Eckius, utpote suo adversario doctrina longe superior triumphum reportabat, adeo, ut Carolstadius die quarta Julii e certaminis loco excedens haud amplius compareret. Interea vero Lutherus festo die SS. Petri & Pauli in arcis Saccello sermonem habuit, ubi livori suo tantum imperare haud poterat, quin adversus summi Pontificis auctoritatem declamaret: eundem tamen Eckius mox con-

confutabat, oratione die secunda Julii Sæcul. XVI.
A. C. 1519.
ad populum habita.

§. XXVI.

Disputatio Eckii cum Luthero.

Quarta ejusdem mensis die rursum in
in arenam descenditur, Luthero
Carolstadii vices agente (*). Priusquam
vero disputationi initium daretur, Eckius
judices, qui de eorum controversiis de-
ciderent, assignari postulabat; Lutherus
nonnisi certamini præsentis feligebat,
Eckius vero, cum in tanti momenti quæ-
stionibus illos, qui promiscue concurrunt,
certo judicio ferendo impares probe cog-
nosceret, petiit, ut nonnullis (excepta *Pallavic. hist.*
tamen Wittembergensi) universitatibus *lib. I. c. 16.*
judicium relinqueretur, atque inter eas *In 1. tom.*
præcipue nominabat Erfordiensem ac Pa- *oper. Luth.*
risinam. Lubens annuit Lutherus, vana
spe delusus, has Scholas erroribus ejus
haud fore contrarias, eoquod apud eas
in literis educatus esset, atque ambas
opinionem, quæ Synodorum auctoritatem
Pon-

(*) *Ex actis disputationis eo tempore vul-
gatis ab amicis Lutheri, in cujus operibus in-
serta sunt, Cochläus hanc in rem ait: Diu re-
luctabatur Lutherus, se certis submittere judi-
cibus, magis enim appetebat judicium vulgi,
& multitudinis confusæ, quam Doctorum.*

Sæcul. XVI.

A. C. 1591.

Pontifice superiorem adstruit, favere nosset (*). Rebus ergo ita provide utrinque dispositis, inchoatur disputatio, in qua præprimis agebatur de Lutheri propositionibus ad tredecim contractis, quæ materias de poenitentia, purgatorio, libero arbitrio, indulgentiis, ac denique de Primatu Pontificis spectabant. His Eckius totidem alias doctrinæ Ecclesiæ consonas opponebat, inter quas postrema ante ceteras discutienda assumebatur, quæ primatum, ac supremam summi Pontificis auctoritatem concernebat. Priusquam vero Lutherus disputationis periculum faceret, asseruit, quod hanc difficultatem declinare consultius foret, partim cum hæc quæstio invidiosa, partim vero ad salutem, ac fidelium sanctitatem haud necessaria sit; si tamen hujus quæstionis dilucidatio suis adversariis utilis videretur, etiam se optaturum agebat, ut cuncti præsentés adessent.

§. XXVII.

(*) Ergone hæresiarcha causam evicisse, atque Ecclesiam expugnasse arbitratur, si Papam Synodi auctoritati subiceret, atque hujus opinionis Patronos haberet Parisiensem, atque Erfordiensem Scholam? adeo egregie Basileenses Hæreticis per sua decreta præcluserunt,

§. XXVII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.*Disceptatio Eckii cum Luthero circa
Primum Pontificis.*

Ad hæc non immerito reposuit Eckius, errasti ergo Luthere, dum prior hanc quæstionem resuscitasti, atque in Thesibus tuis Sedis Apostolicæ primatum ad Sylvestri Papæ tempora revocasti, necnon in nupera tua cum Cardinale Cajetano disputatione viva voce asseruisti, quod Pelagius Papa sacri Codicis textus gehennæ poenis excruciasset, ut illos ad Monarchicæ auctoritatis sensum detorqueret. Id utrumque fatebatur Lutherus, hæc tamen subjunxit: cum adversus Indulgentias declamabam, Tetzelius mihi exprobrabat, quod Sedis Apostolicæ auctoritatem evertere fuerim molitus, hac quidem criminatione ad publicandam meam thesin adactus fui, præcipue cum contra perversum sensum, quem Cajetanus circa Pelagii fidem sacris paginis affingebat, haud alia via me defendere potuerim, quam ut sacri Codicis textum a Papa fuisse adulteratum affirmarem. Acrius autem instabat Eckius, Lutherum vehementer urgens, ut disertis verbis, quid de Pontificis auctoritate sentiret, exponeret. Respondit Lutherus,

Lutherus,

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.

therus, profiteri se militantis Ecclesiæ Monarchiam, atque illius quoddam existere caput, illud vero non esse hominem, sed ipsum Christum Dominum, quod ipsum ex D. Apostolo Paulo cap. 4. ad Ephesios, atque epistola prima ad Corinthios cap. 3. comprobare conatus est. Cum autem Eckius Luthero S. Cypriani ac D. Hieronymi auctoritatem objiceret, reposuit ille, quod fortius testimonium infirmiori prævaleat, nec sanctus Hieronymus D. Paulo præferendus sit, idem quoque respondit ad S. Bernardi textum, qui ad comprobandam Episcoporum subordinationem proferebatur (*).

In tertio colloquio quinta Julii habito Echius hæc allegabat verba Christi Domini ad S. Petrum dicentis: *Tu es Petrus,*

(*) Quomodo hæc conciliari valent cum dictis Ulemburgii, qui asserit cep. 4. *Lutherus Ecclesiæ Romanæ primatum asserebat non divino, sed humano jure tacita populorum consensione inductum: Echius vero eundem Primatum ad JUS DIVINUM, & IPSIUS CHRISTI ORDINATIONEM* referebat. Adde-
re debuisset Continuator ex Cochlæo, quod Lutherus ira victus, proruperit in apertam confessionem secreti sui pessimi, ac dixisse: *Non propter Deum hæc res cæpta est, neque propter Deum finietur.*

trus, & super hanc Petram ædificabo Ec-
 clesiam meam. Matth. cap. 16. v. 18. At-
 que his verbis sancti Petri Primatum sta-
 biliri docebat, adducta etiam sanctorum
 Patrum interpretatione, qui eadem ver-
 ba de Petri persona intelligenda tradi-
 derunt. Respondit Lutherus, nomine
 Petræ intelligendam esse vel potestatem,
 vel fidem. In primo illius sensu, inquit
 Lutherus, frustra Christus Dominus po-
 stea v. 19. addidisset: *Tibi dabo claves*
Regni cælorum. Et aliunde cum Filius
 Dei generatim dixerit: „ Quod super
 „ hanc Petram Ecclesiam suam sit ædi-
 „ ficaturus, non vero solam Ecclesiam
 „ Romanam, omnibus Ecclesiis eadem
 „ communis erit potestas: si vero, sub-
 „ junxit idem, intelligatur de fide, ut
 „ omnino intelligi debet, æque etiam
 „ omnibus Ecclesiis communis est. „
 Hæc disputatio totum illius diei tempus
 pomeridianum tenuit, atque altera die
 sexta Julii horis tam matutinis, quam
 vespertinis de eodem rursus argumento
 disceptatum, eademque quæstio de Pon-
 tificis primatu die septima ejusdem men-
 sis denuo in contentionem revocata fuit.
 Luthero pertinaciter affirmante, quod
 Pontificis Primatus solum ex humano ju-
 re, non item divino descendat, ac Pa-
 pa a ceteris Episcopis duntaxat ex insti-
 tutione mere humana distinguatur; & si
Hist. Eccles. Tom. XXXIII. G g Au-

sæcul. XVI.
 A C. 1519.

Sæcul. XVI. *Augustinus etiam*, asseruit Lutherus, om-
A.C. 1519. *nesque Patres per Petram in textu allegato*
intellexerint Petrum, ego iis solus obfirmam
cum auctoritate Apostoli D. Pauli, & eti-
am S. Petri, qui dicunt, quod solus Chri-
stus Dominus sit fundamentum, atque
angularis Ecclesiæ lapis.

Cochlæus de
act. & script.
Lutheri an.
1519. p. 16. Verum Eckius hanc opinionem inter
Wiclefi & Joannis Hussi errores a Con-
cilio generali Constantiensi fuisse damna-
tam Lutheri opposuit, hujusque Syno-
di verba in medium protulit, immerito
a Lutheri impetrari posse confisus, quod,
qui adeo petulanter sanctos Patres sper-
nebat, saltem majorem reverentiam Oe-
cumenicis Conciliis, utpote universalem
Ecclesiam repræsentantibus delaturus es-
set; enimvero Lutherus ad tam veneran-
dam auctoritatem haud magis submissum
ostendens animum, hæc reposuit: *Non*
omnia Joannis Hussi effata indiscriminim
hæresis fuerunt damnata, illa vero opinio,
quam Hussus enuntiavit, sive demum
ipsius, sive alterius Auctoris esset,
nullatenus hæretica est censenda; con-
stat enim, in potissimis Provinciis Ro-
mano imperio subjectis dari Ecclesias,
quæ viginti omnino annis ante Roma-
næ Ecclesiæ erectionem conditæ fue-
runt; ceterum ego nunquam probavi
Bohemorum schisma, eorum tamen
con-

„ condemnationi nondum evolutis cen-
 „ tum annis factæ possum opponere tra-
 „ ditionem, usumque Ecclesiæ Græcæ,
 „ quæ per mille quadringentos annos
 „ summam in Pontifice eminentiam non
 „ credidit (*); nihilominus ob reveren-
 „ tiam erga Constantiense Concilium cre-
 „ do, quod articulus allegatus aliique
 „ similes ab hoc Concilio forte non fue-
 „ rint damnati, sed potius illius actis a
 „ quodam impostore intrusi, his addidit:
 „ Summus Pontifex, & Concilia non-
 „ nisi homines sunt, probandi ergo sunt,
 „ non vero ab illa S. Pauli Apostoli regu-
 „ la eximendi: „ *Omnia probate, quod*
bonum est tenete. Thessalon. 1. c. 5. v. 21.
 Tam injuriosa Lutheri convitia Princeps
 Georgius ultra ferendo impar, Ecclesiam
 ac Concilia tam indigno modo haberi,
 verbisque adeo contumeliosis Patrum
 Sanctitatem offendi prohibuit. Verum
 Lutherum, quem a conviciandi liberta-
 te nec Patrum nec Conciliorum reveren-
 tia cohibuit, minus Principis mandato
 obtemperandi sollicitudo anxium reddi-
 dit; quinimo in colloquio septima Julii ha-

G g 2

bito

(*) Hoc exemplo Lutherus proprii oris te-
 stimonio docuit, quod sicut ea ex ratione Græ-
 corum Ecclesia est schismatica, ita etiam sua
 quoque reformatio nil nisi schismaticorum factio
 fuerit.

Sæcul. XVI. **A.C. 1519.** bito in hæc verba palam prorupit, nihil habeo Constantiense Concilium, pace mea Eckius probet, quantum velit, Concilia errare non posse, non errasse, nec errare, teneo tamen, quod hæresis damnari non possint ea, quæ juri divino adversantur; Concilium enim de se non est juris divini, unde nec jus divinum inducere valet.

§. XXVIII.

Eckii colloquium cum Luthero de Purgatorio.

Cochlæus l. 6. **anno 1519.** In septimo colloquio Eckius quæstionem de Purgatorio movens, ex SS. Hieronymi & Augustini testimoniis demonstrabat, post mortem nullum merendi locum esse. Ad hæc Lutherus dixit: *Credo firmiter, imo ausim dicere, scio, purgatorium esse, unde facile persuadeor, in scripturis de eo fieri mentionem.* Fatetur etiam, hanc veritatem in libris Dialogorum, qui S. Gregorio adscribuntur, ex S. Matthæi verbis comprobata esse, dari nimirum peccata, quæ nec in hoc, nec in futuro sæculo remittuntur; unde inferendum, quædam esse peccata, quæ post mortem remittuntur, id vero non alibi quam in Purgatorio fieri posse. His subjunxit, se cuncta in libris Machabæorum contenta velut canonica venerari; mox vero contradictionis spiritu, qui omnes passim

passim hæreticos animat, agitatus inges-
 sit, quod allata Ekii argumenta non con-
 vincant, cum primum facile eludi pos-
 sit; eoquod Machabæorum libri, quibus
 secunda ratio innititur, olim Canonicis
 Scripturis non fuerint annumerati. Re-
 posuit Eckius, illos vero nunc tanquam
 Canonicos esse receptos, atque ad com-
 probandam fidei veritatem idoneos. Po-
 stea retulit Concilii Florentini testimoni-
 um, necnon ex S. Augustino demonstra-
 vit, animas in purgantibus flammis nil
 amplius mereri, simulque Lutherò osten-
 dit, easdem de sua salute certas esse.
 Ea contentio usque ad matutinum tem-
 pus diei undecimæ Julii perduravit, ac
 Lutherò persæpe eandem cramben reco-
 quente, nihil decisum est.

Sæcul. XVI.

A.C. 1519.

§. XXIX.

Disputatio de Indulgentiis.

Eadem die undecima Julii horis meri-
 dianis agitabatur quæstio de indul-
 gentiis, ubi Lutherus omnem hasce gra-
 tias concedendi potestatem Ecclesiæ ab-
 nuere non audebat: earum vero utilita-
 tem Eckius demonstrabat ex Viennensi,
 Lateranensi, & Constantiensi Conciliis,
 necnon ex facto S. Gregorii, qui plus-
 quam nongentis abhinc annis indulgen-
 tias concesserat, hancque veritatem in-

G g 3

super

Sæcul. XVI.
A. C. 1519.

super comprobabat ex unanimi Ecclesiæ
universalis consensu, ac communi omni-
um Christi fidelium usu, qui jubilæi gra-
tiam recipiendo indulgentiarum vim ag-
noscunt. Ad hæc Lutherus Echii mo-
derationem commendans, dixit, fateor,
quod merito a Constantiensi Synodo in-
dulgentiarum abusus, & contemptus fue-
rint damnati, ego autem nullatenus eas
contemno, nec unquam propterea tumultus
in Ecclesia fuissent suscitati, si sem-
per hoc moderamen fuisset adhibitum;
nec etiam vel unquam indulgentiarum
utilitatem negavi, credo tamen, quod
fervidis fidelibus, qui opera *satisfactoria*
explere non detrectant, inutiles sint,
nec firmo satis argumento a S. Gregorio
ejusmodi indulgentias fuisse concessas
comprobetur, imo etsi verum id esset,
inde tamen haud sequitur, quod per eas
Christiani a piis operibus, eleemosyna,
oratione, ac jejuniis eximantur. His
reposuit Eckius; re ipsa quidem opera,
ut vocant, *satisfactoria* compensantur,
nullatenus tamen propterea pietatis stu-
dia negligi oportet: de cetero falsum est,
quod satisfactio duntaxat per virtutum
exercitia fiat, sed etiam suffragia requi-
runtur, quinimo plurimum etiam Docto-
rum sententia eo abiit, ut contenderent,
poenitentem ad acceptandam satisfactio-
nem adstringi non posse, si ad purgatorii
poenas

poenas ultro sese offerret; his subiunxit, Sæcul. XVI.
A.C. 1519.
Pontifices ea tantum remittunt, quæ speculato poenitentiae rigore injungi deberent, si vero indulgentias elargiuntur, tunc poenitentibus subministrant, unde ex alterius bonis satisfacere queant, sicque eorum noxæ nequaquam impunitæ permanent, quia hi ex *superabundantia* meritorum Christi satisfaciunt. Equidem Lutherus plures ex hisce Eckii propositionibus solido responso confutare, ac quidquam contra eas opponere potuisset, qualis fuit ea, qua Eckius asseruit, quosdam Theologos docuisse, quod poenitentes, qui ad subeundas purgatorii poenas sese offerrent, ad legitimam satisfactionem adstringi non possent; nam huic obijcere potuisset, quod piacularis flammæ purgatio eis duntaxat conveniret, qui, ut noxas suas satisfactionibus earum gravitati congruis eluerent, in hac vita, quidquid poterant, fecerunt, nihilominus quasdam adhuc (*) *maculas* residuas habent, quas nondum ante mortem suam poenitentia deleverunt (**);

G g 4

ast

(*) In Gallica editione habetur: *imperfectiones*.

(**) Forte Theologi hanc descriptionem, velut imperfectam notabunt, docentes, purgatorii poenas pro iis etiam esse, qui culpis jam remissis cum reatu poenæ decedunt.

Sæcul. XVI.
A. 1519.

ast Lutherus adhæc adeo non, ut Theologum decuisset, respondit, ut potius non nisi in injurias, ac convitia effusus, eos, qui indulgentiarum thesauro abutuntur, tota rabie infectaretur; perinde ac si Ecclesia ejusmodi abusus approbaret, quæ tamen nonnisi poenitentiae studium inculcat, ac omni cura filios suos hortatur, ut divinae justitiae serio conatu satisfaciennes, Dei misericordiam sibi concillent.

§. XXX.

Disputatio de Poenitentia.

In colloquio die duodecima Julii instituto agitabatur quaestio de poenitentia. Docebat Ekius, Poenitentiam a metu poenae initium ducere, idque quamplurimis sacri Codicis, sanctorumque Patrum testimoniis comprobare nitebatur, nullatenus tamen negabat, poenitentiam, quæ ab amore justitiae incipit, multo perfectiorem esse, a nostra tamen infirmitate oriri, quod timore, veluti gradu ad justitiae amorem conducente utamur. Lutherus cuncta hæc testimonia in suam contorquebat sententiam, qua non aliam dari poenitentiam contendebat, nisi illam, quæ a charitate inciperet, quippe opera quaecunque ante charitatem peccata & damabilia esse affirmabat. Hanc in rem Stau-

pitii

pitii Vicarii sui generalis auctoritatem, Sæcul. XVI.
A.C. 1519.
addito etiam Aristotelis textu allegabat, A.C. 1519.

(*) ast Eckius utrumque merito rejecit.

§. XXXI.

Disputatio Eckium inter & Carolstadium de bonis operibus.

Postera die agitabatur quæstio, an per absolutionem poena ac culpa remittantur; demonstrabat Eckius, poenam temporalem per illam non remitti; fatebatur quoque Lutherus, quod noxæ, quantumvis condonatæ essent, subjacerent poenis, quascunque imponere Deus vellet, negabat tamen poenas divinæ justitiæ debitas virtute clavium remitti. Eadem lis in colloquio die decima quarta Julii celebrato restaurata est; tandem vero Lutherus cum Eckio ulterioris certaminis discrimen experiri cessabat.

Rursum vero Carolstadius die decima quinta Julii in arenam progredi audebat; præcipuum ibi litis punctum spectabat argumentum de libero arbitrio, piisque actionibus, de quibus quærebatur, *utrum justus in omni opere bono peccet?* Eckius hanc propositionem omnino a veritate alienam esse afferebat, idque nullo negotio demonstrabat. „ Si enim, inquiebat, vera esset

G g 5

„ hæc

(*) En! quam infirma allegat testimonia ille, qui suam doctrinam nonnisi sacre Paginæ auctoritatibus inniti jactitabat.

Sæcul. XVI., hæc propositio, tunc sacras paginas
A.C. 1519 „ penitus suppressere oporteret; ubi-
Ulemb. c. 5. „ que enim hæc bonum operantibus mer-
Cochl. ann. „ cedem pollicentur, illud igitur una-
 1519. „ cum Dei gratia perfici posse supponunt,
Surius in „ ac passim etiam adhortantur, suadent,
comment. „ atque etiam minantur, & denunciant
Raynald. an. „ supplicia, non alio ex fine, quam ut
 1519. n. 38 „ iustum in virtutis studio confirmet,
Pallavic hist. „ & peccatorem ad deferendam iniqui-
Conc. Trid. „ tatis semitam excitent; non ergo sa-
 l. I. cap. 17. „ cer Codex eum, qui improbus est, cum
 „ homine virtutis studioso pari ratione
 „ reputat, proin non omnia iusti opera
 „ peccata sunt. „ Ad hæc Carolstadio
 lingua & aqua hærebat, nihilque prom-
 ptum erat, neque quod ageret, neque
 quod solidi responderet.

His denique absolvebantur colloquia
 illa ubique nominatissima, ipsaque acta
 Lipsiensia haud dissimulanter fatentur,
 quod Eckius fatente ipso Luthero victo-
 riam reportasset, sive quod eruditionis
 præstantia, sive argumentorum robore
 ac vigore adversariis suis longe superior
 esset. Id quoque exploratum est, quod
 Georgius Saxonizæ Dux, absoluta hac
 disputatione, firmiter quam unquam in
 orthodoxa fide perstiterit, atque in ma-
 jorum suorum Religione immota constan-
 tia perseveraverit, cum tamen antea,
 quid crederet, incertus fluctuaret.

Luthe-

Lutherus de hac Lipsiensi disputatio- saecul. XVI.
 ne libellos divulgavit, atque inter alios A. C. 1519.
 opus edidit, cui titulus: *Resolutio pro-*
positionum Lipsiae disputatarum, quamvis
 utrinque cautum esset, ne quid de illa
 disputatione juris publici fieret, ante-
 quam Parisiensis, Erfordiensis, ac Lip-
 siensis Scholae, ad quarum arbitrium
 controversiae decisio referebatur, de-
 cretoriam tulissent sententiam. Nihilo-
 minus in hoc libello Lutherus subdole ea
 omnia, quae in ejus ignominiam cede-
 bant, suppressit, cunctasque propositio-
 nes ultro citroque agitatae repetens, eas
 omnes explicavit, atque in sensum erro-
 ribus suis faventem contorsit.

Hoc opusculum Lutherus ad Spalati-
 num, quem Fridericus Saxoniae Elector
 a secretis habuit, transmisit, in haec pro-
 rumpens verba: *Historiam famosae dispu-*
tationis, quam Lipsiae habuimus, optime
Spalatine, cupis nosse; fuit illa perditio
temporis, non inquisitio veritatis. Et quan-
tum in Eckio fuit, nullum fere scopum te-
tigit, aut si tetigit, non nisi notissimis, Et
vulgo proculcatis argumentis certavit: Me-
lanchton de hujus disputationis successu
cum majori quidem sinceritate, ac modera-
tione quam Lutherus, ad Oecolampa-
dium perscripsit, terminis tamen usus
est, qui in Magistri sui laudem plus æ-
 quo

Sæcul. XVI
A.C. 1519.

quo cedebant, hac autem epistola inten-
derat, ut Eckium ad respondendum his-
ce literis provocaret, illumque induce-
ret, ut datis ad Hochstratum literis Lu-
theri errores, quos de Primatu Pontificis,
indulgentiis ac de Purgatorio exposuisset,
eidem significaret; hanc in rem disputa-
tionis apographum illi transmisit, sup-
plicans, quatenus data epistola Parisien-
sem Universitatem moneret, ut quamprimum
a Principe Georgio disputationis ac-
ta recepisset, sententiam in hoc negotio
ferre non cunctaretur. Interea cum ru-
mor spargeretur, Lutherum in hisce
Colloquiis Bohemorum partes sustinuisse,
Hieronymus Emser hac super re ad Jo-
annem Zachium Pragensis Ecclesiæ ad-
ministratorem epistolam dedit, significans,
quod Lutherus adeo non Bohemorum
doctrinam approbasset, ut etiam palam
illam condemnaret; hanc epistolam mox

Cochl. in aff.
Et script.
Luth. anno
1519. p. 17.
Luth. in Ep.
II. ad Leon.
X.

excepit Lutheri responsum, cui titulus:
Capricornus Emseri; hoc enim insigne pro
armis a majoribus suis habebat Emserus:
erat autem hoc scriptum tot convitiis ex-
uberans, totque calumniis acerbum, ut
inter ambos ad contentionem ventum,
ac libellis ultro citroque editis certatum
esset (*).

§. XXXII.

(*) Qualiter autem Emserus Lutherum de falsitate

con-

§. XXXII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.*Lutherus a Coloniensi, & Lovanien-
si Universitatibus damnatus.*

Interea totius Orbis expectationem su-
spensam habebat sententia, quam U-
niversitates, quarum iudicium ntrinque
imploratum, tandem pronunciarent. Ast
Schola Parisiensis non nisi post biennium
oraculum fudit, Erfordiensis omnino ta-
cuit, Colouiensis tamen ac Lovaniensis
Universitates, quamvis in disputationis
Judices non fuissent selectæ, nihilomi-
nus merito censebant, quod ipsis cum
ceteris Scholis iudicium ferendi jus com-
peteret, quapropter eodem adhuc anno
millesimo quingentesimo decimo nono
die trigesima Augusti Coloniensis Uni-
versitas doctrinali censura Lutheri libros
damnavit, asserens, quod illi continerent
varios in fide, & moribus errores, specia-
tim contra opera vitæ æternæ meritoria, con-
tra Pœnitentiæ Sacramentum, confessionem,
satisfactionem, indulgentias, purgatorium,
ac denique adversus Romanæ Ecclesiæ Pri-
matum, quôcirca conclusit Universitas,
præmissa matura deliberatione doctrinaliter
judi-

Ulemb. c. 5.

Rayn. ann.

1519. n. 48.

Sleid. hist.

l. 2.

Argent. t. I.

p. 358.

Cochl. l. c.

an. 1520.

p. 24.

convicerit, eumque, quamvis alias satis verbo-
sum prorsus obmutescere coegerit, narrat Coch-
læus auctor cœvus loc. cit.

Sæcul. XVI
A.C. 1519.

judicavimus, præfatum librum tantis scandalis, erroribus, hæresibusque refertum, jure suppressendum, igni publice cremandum, ejusque auctorem Lutherum merito ad revocationem publicam compellendum. Itidem Lovaniensis Universitas explorato Adriani Cardinalis, qui illius membrum erat, consilio eundem Auctorem die septima Novembris ejusdem anni censoria virga castigavit, condemnans viginti duas propositiones ex illius libris excerptas, tanquam falsas, scandalosas, hæreticas, ac hæresim sapientes, declaravitque, omnes hosce libros tanquam communitati fidelium nocivos, veræ & sanæ doctrinæ adversos, omnino e medio tollendos, ignique cremandos esse. Præcipuæ autem, quas Universitas damnavit, propositiones erant sequentes: I. Bonum optime factum est peccatum veniale. II. Merita Sanctorum nulla sunt, quæ nobis possent communicari. III. Indulgentiæ nil aliud sunt, quam relaxatio pœnce arbitrio Sacerdotis, vel Canonum pœnitentialium impositæ. IV. Fides, qua creditur verbum Christi verum: Quodcunque solveritis &c. magis requiritur in absolutione Sacramentali, quam contritio. V. Non sunt confitenda omnia mortalia. VI. Nullam pœnam exigit Deus, remissa culpa. VII. Deus ligat hominem ad impossibile. VIII. Quia fomittem peccati habemus, & in hac vita carere

non

non possumus, semper peccamus. IX. Vir-Sæcul. XVI.
tutes morales sunt peccata, & errores in A.C. 1519.
peccatoribus. X. Animæ in Purgatorio si-
ne intermissione peccant. Præter has Lo-
vaniensis Universitas alias adhuc nume-
ro viginti duas damnavit. Lutherus mox
contra hasce censuras calamum strinxit,
ac stylo vere acerrimo eas confuta-
vit, utrique Universitati temeritatis no-
tam inurens, eoquod ipsæ præprimis
non expectato Papæ iudicio, ad quem
tamen totum negotium esset devolutum,
illius scripta damnare præsumpsissent.

§. XXXIII.

Canonisatio S. Francisci de Paula.

Jam bimestre & amplius effluxerat, ex
quo Leo X. Papa B. Franciscum de
Paula FF. Minorum Institutorem inter
Beatos ritu solemni adnumeravit; cum
enim per ejus merita Deus quam plurima
operatus esset miracula, ac indies eorum
plurima, eaque admodum insignia pa-
traret, vox populi jam dudum, prius-
quam publico Ecclesiæ oraculo Sancto-
rum honores Francisco decernerentur,
eundem Sanctis aggregatum proclama-
bat. Hinc anno millesimo quingentesimo
decimo tertio in Beatorum numerum re-
ferebatur, hoc autem anno Leo X. con-
secratæ immortalitatis honores perfectu-
rus,

Sæcul. XVI rus, eundem Sanctorum albo inseruit,
A. C. 1519. ejusque festivitatem secunda Aprilis, quæ
 obitus sui dies erat, celebrandam indi-
 xit. Agebantur ingenti prorsus pompa
 Canonisationis solemnia hoc anno die
 prima Maji.

§. XXXIV.

Electio Cæsaris Francofordiæ facta.

Guic. l. 13. Interea S. R. I. Electores diuturniorem,
Bellefor. l. 5. quam Francofordiæ re infecta trahe-
c. 29. bant, moram pertæsi animo constitue-
Apud Schar. bant, quod in electionis negotio neutrius
oper. hist. t. 2. ad Imperii coronam adspirantis rationi-
§ 3. Rer. bus aurem amplius accommodare, sed
Germ. Fröh. ambos Carolum Hispaniæ, & Franci-
 scum I. Galliarum Reges, utpote extra-
 neos inde excludere velint.

§. XXXV.

*Imperium Electori Saxonico oblatum,
 atque ab eo recusatum.*

Schleid. in Comuni igitur suffragio ex natione
comm. de sta- Germanica, atque Electorali Colle-
tu Relig. § gio Principem eligere decernebant; qua-
Rep. l. 1. p. propter Friderico Saxoniae Electori, qui
29. ob præclara merita, prudentiam, cete-
 rasque animi dotes *Sapiens* cognomina-
 batur, Cæsaream coronam offerebant.
 Hic tantam dignitatem haud temere re-
 cusant.

culandam ratus, bidui spacium ad deli-
 berandum sibi indulgeri petiit, tertia de-
 mum die ea, qua erat modestia, obla-
 tum diadema deprecatus est, illudque
 uni Carolo deferendum contendit, Se-
 ptemviros his verbis allocutus: „Haud
 „fatis mirari valeo, cur non omnes un-
 „animi suffragio in Caroli electionem
 „conspiremus; Princeps enim hic tot
 „præclaris ornatus est dotibus, ut præ
 „ceteris longe dignissimus habea-
 „tur. Natus insuper est in Flandria,
 „quæ Germaniæ Provincia est, educa-
 „tus fuit ab Avo celeberrimo, scilicet
 „Maximiliano Cæsare, a quo certe sa-
 „luberrima hausit præcepta pro prospe-
 „ro Imperii regimine, ad quod is aliunde
 „ex primævo naturæ beneficio, ut om-
 „nibus perspectum est, aptissimus erat,
 „unde merito ab illius Nepote omne
 „prosperitatum genus nobis polliceri
 „possumus. His accedit, quod Princeps
 „sit ætate juvenis, animo nonnisi ad ge-
 „nerosa & heroica facinora nato præ-
 „ditus, corporis forma elegans, ac vi-
 „ribus ad quoscunque labores infractis
 „dotatus. Calet insuper optime exte-
 „ras linguas, & præcipue idioma Ger-
 „manicum, eminet etiam in bellicæ ar-
 „tis peritia, agitque ætatem, quæ non
 „modo ad tuendum, sed etiam augen-
 „dum Imperium, necnon ad colligen-
 „dos

Sæcul. XVI.
 A.C. 1519.

Raynald. ad
 ann. 1519.
 n. 23.
 Ex lib. 1.
 collect. lit.
 priv. p. 67.

Hist. Eccles. Tom. XXXIII.

H h „ dos

Sæcul. XVI., dos uberes gloriæ fructus vel maxime
A.C. 1519. „ idonea est; præterea ad exequenda
 „ magna ejusmodi consilia ipsi adeo op-
 „ portuna media præsto sunt, ut nostram
 „ gentem oneribus gravare minime com-
 „ pellatur, cum ipius tot Regnorum, ac
 „ ditionum omni abundantia celeberrimorum Princeps existat. Ut igitur
 „ verbo rem absolvam, nunquam occasio,
 „ qua in eligendo Cæsare suum pro
 „ Imperii salute studium demonstrare possunt,
 „ S. R. I. Electoribus magis opportuna fuit oblata, quam hodie, ubi agitur
 „ de eligendo Carolo Maximiliani
 „ Nepote. „

„ Nihilominus tamen, prosequetur
 „ Elector, non desunt, qui media
 „ excogitant, quibus hunc Principem
 „ ab Imperii diademate excludere nituntur,
 „ & quidem unice ea ex ratione,
 „ ut Franciscum I. eidem subrogent.
 „ Verum cuinam rationi hi innitantur,
 „ plane ignoro; haud equidem diffiteor,
 „ quod Galliarum Rex ob merita sua dignus sit,
 „ perpendendum tamen, quod hic Princeps nec in Germania
 „ educatus sit, nec unquam Germaniam vel
 „ in limine salutaverit, atque adeo
 „ linguæ nostræ ignarus sit, ut vix duo
 „ hujus idiomatis verba intelligat. Cum
 „ igitur in Galliis ortum suum habuerit,
 „ „ haud

Sæcul XVI.
A.C. 1519.

„ haud dubium est, quin non etiam Gal-
 „ lorum indolem nostro genio tantopere
 „ adversam cum lacte hauserit: quin-
 „ imo pauca hæc sunt, quæ dixi, nam
 „ præcipue prudentia, sanaque agendi
 „ ratio pro imperii salute nos obstringit,
 „ ut non sine timore ac diffidentia con-
 „ sideremus, quod idem Princeps pri-
 „ mam lucem aspexerit in ejusmodi
 „ Regno, in quo perfectum dominatur
 „ regimen Monarchium, quæ res tanti
 „ est momenti, ut oculos nostros aperi-
 „ re, ac nobis, nostræque secu-
 „ ritati provide præcavere tenea-
 „ mur; nam quis denique sponsor esse
 „ poterit, ne talis Princeps suo tempo-
 „ re ad ea prorumpat molimina, quibus
 „ Imperii libertatem evertere nitatur,
 „ ac S. R. I. Electores ad eandem, quæ
 „ hodiedum Duces & Franciæ Pares af-
 „ fligit, Status conditionem reducat.
 „ Id sane tanquam res, quæ fieri nequit,
 „ non est reputanda; sufficit hanc in rem
 „ præteritæ ætatis gesta & historias in
 „ memoriam revocare. Insuper quem
 „ latet, quam copiose effusi sanguinis
 „ pretio nostri Prædecessores suam liber-
 „ tatem redimere compulsi fuerint, eo
 „ duntaxat fine, ut tandem Imperii sce-
 „ ptrum e Gallorum manibus extorque-
 „ rent, simulque illud nationis nostræ
 „ Principibus asserere possent? Ergone
 „ ad

H h 2

„ad

Sæcul. XVI. „ ad eam prolabamur ignaviam, ut Im-
A.C. 1519. „ perii sceptrum, quod hodieum in ma-
 „ nibus nostris est, a nobis abjiciamus,
 „ illudque rursus Gallis vindicemus. „

Hæc Friderici oratio adeo non Ele-
 ctorum animos ab arrepto consilio amo-
 vit, ut repetitis etiam precibus eundem
 ad acceptandum Imperium urgerent; ni-
 hilominus Fridericus illud constanti ani-
 mo respuit. Hac illius modestia animi-
 que sinceritate capti eundem, ut saltem
 eum, quem ipse Imperio digniorem bona
 fide censeret, nominaret, obtestabantur
 Electores, polliciti, se illius iudicio ad-
 hæsurus. Ast ne id quidem muneris in
 se suscepit Fridericus, eorum, quos ex-
 cluderet, indignationem veritus.

§. XXXVI.

*Carolus Hispaniarum Rex ad Cæsa-
 ream dignitatem a Friderico Sa-
 xoniæ Electore designatus.*

Cum vero rursus instarent Electores,
 Fridericus palam exponebat, meum,
 si expetitis iudicium, fides ac conscien-
 tia mea mihi testis sit, quod præter Re-
 gem Catholicum neminem alium Impe-
 rii folio digniorem reputarem. Mox una-
 omnes in eandem descenderunt senten-
 tiam.

*Pallavicin.
 hist. Concil.
 Trid. l. I.
 c. 25.*

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Sæcul XVI.
A.C. 1519.*Trevirensis Elector huic nominationi
obductatus.*

Solus obstabat Trevirensis Elector, Richardus de Greiffenclau, seu Greiffencloe, qui Francisci partes propugnans contendit: Si externum, inquit, præ indigena probamus Imperatorem; nihil est, cur Hispanum Gallo præferamus? Etenim si Carolo ad legis nostræ, qua obstringimur indigenis, integritatem sufficit, earum possessorem Provinciarum esse, quæ nostri censentur imperii: Franciscus & Insubriæ, & Regni Arelatensis, Reipublicæ nostræ membrorum Dominus, pari juris suffragatione contendat: quare autem ita metuimus Belgio, nil ad Imperium, Germaniamque præter aliquam linguæ communionem adferenti, nullo cum Belgis fœdere juncti sumus, nec ipsi Imperii legibus, Majorumque nostrorum institutis, ac moribus vivunt. Faciamus nunc Carolum Imperatorem esse, Deum immortalem! quales, quantosque in Italia motus concitabimus? Mediolano ille ante omnia possidendo, & animum, & manus adhibebit, Neapolim adversus Gallorum impetus tuebitur, bellis, & diuturnis & cruentis pulcherrima Europæ pars jactabitur, Turcis in Panoniam, atque ipsa adeo Imperii viscera patebit aditus. Ele-

H h 3

ctor

Sæcul XVI.
A.C. 1519.

ctor hanc suam oppositionem verbis declarasse haud contentus, in Electorali quoque collegio eandem contra nominationem a Friderico nuper factam scripto interposuit. Ast flocci habebatur illius repugnantia.

§. XXXVIII.

Electio Caroli in Cæsarem.

Spond. ad
an. 1519. n. 2.
Platin. de
vit. PP. in
Clement. I.
Nord. hist.
Flor. lib. 6.
Joan. Ant.
Vera hist.
Carol. V.
p. 23.
Raynald.
n. 29.

Ergo Carolus Hispaniarum Rex nondum vigesimum ætatis annum emensus in Cæsarem eligitur die vigesima octava Junii anno millesimo quingentesimo decimo nono, ac paucis post diebus Trevirensis quoque Elector Carolo accesserat, sive quod Franciscum I. aucupandi Imperii spe dejectum cerneret, sive quod novi Cæsaris indignationem pertimesceret. Eodem tempore Cajetanus Cardinalis, qui tum præsens aderat, Neoelecto Cæsari commentitiæ (*) illius legis gra-

(*) An aliquis Princeps directus cujusdam Regni Dominus diplomati, quo in alium Principem ejusmodi Regnum jure fiduciario transfert, conditiones asponendi jure careat, atque talis conditio lex chimærica, atque commentitia dici queat, nullum certe, qui id cum Continuatore asserere audeat, reperire erit; id exploratum habemus Carolum I. Siciliæ Regem

gratiam fecit, qua summi Pontifices Sæcul. XVI.
A.C. 1519.
Neapolis Regibus inhihebant, ne Imperium Romanum etiam ultro oblatum acciperent. Igitur electione peracta Caroli Cæsaris Legati Francfordiæ agentes Electori Saxoniae triginta florenorum millia offerebant; huius enim studio Carolum eorum Dominum adepti diadematis felicitatem potissimum debere sat sibi persuasum habebant. Ast Friderico donum aspersione, illi eundem impense rogabant, ut saltem decem millia florenorum in suos famulos distribui permitteret, quibus respondit Elector: munera dispensare vobis integrum est, si vero meorum quisquam vel unicum aureum accipiet, hodie adhuc se a me dimissum sciat.

§. XXXIX.

Electorum Legatio in Hispaniam ad novum Cæsarem.

Vix peracta erat Caroli electio, cum Tom. 3. Rer.
Germ. apud
Schard. &
Goldast. in
suo Const. Imp.
edit. Freher.
Guilielmus Bavariae Dux, qui aliquot ante menses defuncto Alberto Patre

H h 4

ex stirpe Gallorum Siculum sceptrum cum hac conditione acceptasse, ac juramento illam firmasse. Vide Platinam loc. cit. & Raynald O. doric. ad ann. 1274. num. II. Jus Papæ in utriusque Siciliæ regna commentitium esse, Lutherus docuit. Lege hoc libro §. LXVI.

Sæcul. XVI. suo Ducatum adiit, altera die se in Arra-
 A.C. 1519. goniam profecturum offerret, ut Carolo
felix hoc, faustumque nuncium deferens
 ejusdem quoque consensum impetraret;
 placuit summopere Electoribus prom-
 ptum Ducis obsequium, unde eidem con-
 ceptis verbis injungere, quod Regem
 summis precibus urgeret, ut protinus pro
 accipienda Imperii corona in Germaniam
 venire festinaret. Ergo Dux e Zeelan-
 diæ portu solvit; cum vero ventorum in-
 juria expeditum triremis cursum præpe-
 diret, nonnisi trigesima navigationis die
 Cæsaraugustam appulsus est, ubi sum-
 mis honoribus, ac ingenti benevolentiae
 significatione excipiebatur. Paucis post
 diebus Elector quoque Palatinus, ut iter
 Caroli augustiori pompa decoraret, &
 ipse in Hispaniam abiit, secum deferens
 electionis factæ literas, quæ fide publica
 firmatæ a plusquam trecentis Principi-
 bus, Comitibus, aliisque Imperii Optima-
 tibus subscriptæ erant, qui omnes e-
 tiam atque etiam neo-electum Cæ-
 sarem rogabant, ut iter suum ea, qua
 posset, celeritate aggredieretur, eoquod
 imperii negotia ejus præsentiam omnino
 expeterent.

*Steid. hist. l. 1
 p. 30.*

§. XL.

§. XL.

Sæcul. XVI.
A.C. 1519

*Nuncius de recens detecto, occupato-
que Mexico ad Carolum
delatus.*

Sub idem ferme tempus raro felicitatis
concurſu Rex denuo nuncium non
minus fauſtum quam gratum accepit; ſi-
gnificabatur enim illi, quod Ferdinandus
Cortefius Mexicanam Inſulam occupaffet.
Sita eſt hæc regio in America Septen-
trionali, tamque amplo protenditur ſpa-
tio, ut a Chiagra flumine, quod Panamæ
Iſthmum alluit, uſque ad fluvium Borea-
lem, ubi ſeſe in mare purpureum de-
volvitur, longitudinem ſuam ad ſexcentas
circiter leucas porrigat. Vela fecit Cor-
teſius Sant. Jagi die decima octava No-
vembris Anno poſt Chriſtum natum mil-
leſimo quingentefimo decimo quinto, quo
Havanam appulſus, exercitum ſuum
prorſus exiguum in undecim centurias
distribuit, earumque unam ſingulis ſuis
navibus impoſuit; inde vero die decima
Februarii anno quingentefimo decimo
nono ſupra milleſimum proſectus, Ta-
buſcum, quod Mexici Provincia eſt, per-
venit, ibidemque die vigefima quinta
Martii inſignem plane victoriam de Indis
reportavit, ac continuato fortunæ curſu
uſque ad Quiabiſtanum procurrrens, eo-

*Anton. Vera
hiſt. Car. V.
p. 24.
Ant. de Solis
hiſt. nov.
Hiſpan.
Diego de Cif-
nero de Ser.
de la Ciud de
Mex.
Pet. Martyr.
decad. 5 c. 1.
in vit. Cortef.
Raynald. an.
1519. n. 69.
ann. 1520.
n. 96.*

H h 5

dem

Sæcul. XVI. dem loco urbem condidit, quæ *Vera*
A.C. 1519. *Crux* appellata est. Ast Cortesius post
 nonnullas expeditiones feliciter confe-
 ctas, cum ejus cor in ampliores spes assur-
 geret, ipsum Mexicum, imperii hujus
 caput, armis invadere, stupendo prorsus
 consilio constituit, ac octava Novem-
 bris die secundo vento illuc profectus est:
 adventantem Imperator, Motezuma no-
 mine, extra urbis suæ mænia obviam
 procurrens excepit; ambo aliquamdiu
 conjunctissime vivebant; verum Corte-
 sius comprobata Regis hujus perfidia,
 eundem in vincula conjici jussit, eumque
 celebratis Ordinum comitiis compulit,
 ut regnum suum Carolo Hispaniarum
 Regi subjiceret, confecto hanc in rem
 instrumento publico, quod per totum de-
 nique Regnum solemnī pompa promul-
 gatum est.

Hoc facto Cortesius Aloysium Fer-
 nandez, Portocarerum, & Franciscum
 Montejum in Hispanias ablegabat, qui
 Regi prima novæ hujus felicitatis auspi-
 cia nunciarent, simulque sexcenta aureo-
 rum millia tributi nomine exacta defer-
 rent. Quinta hujus summæ pars Hispani-
 arum Regi reservabatur, totidemque
 pecuniæ pro Cortesio, publicisque ne-
 cessitatibus expendebantur, residuum ve-
 ro inter Duces, militesque Hispanos di-
 stribuebatur, detractis tamen his, quæ
 pro

pro instruenda classe, æreque alieno pe-
 nitus solvendo destinabantur. Cum ve-
 ro invidia perpetuo sit mærori obnoxia,
 ita Didacus Velasquez Insulæ Cubæ gu-
 bernator de aliena, quam Cortesius sibi
 acquisierat, gloria tristis, eundem iniquis
 consiliis perdere animo constituit; quin
 imo adversus illum copias in aciem edu-
 xit, eisque Pamphilum de Narbaes præ-
 fecit; vicit tamen Cortesii fortitudo;
 quippe Pamphilus capitur, omnesque ejus
 milites ad Cortesii vexilla transeunt. Ast
 Hispani viribus aucti secundis hucus-
 que rebus modum imponere, brevi ne-
 gligebant, in tantas crudelitates effusi,
 ut non levem nomini suo labem inferen-
 tes, ab ipsis nationis suæ Viris probi-
 tate ac genere conspicuis veluti huma-
 nitatem exuisse, merito redarguerentur.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1519.

§. XLI.

Fretum Magellanicum apertum.

Post tam amplam detecti Mexici pro-
 speritatem, rerum series nos ad ter-
 ras Polo Antarctico magis propinquas
 deducit, quas sub felicissimis Caroli Cæ-
 saris auspiciis Ferdinandus Magellanus
 seu Magelhaëns Lusitanorum Bellidux
 detexerat. Is, cum a Lusitanæ Rege
 suum sibi stipendium medio nummi au-
 rei pretio singulos in menses augeri pete-
 ret,

Anton. Vera
 hist Carol. V.

p. 25.

Ferdin. Fi-
 zarro illust.

de nuevo

Mundo col-

lect. rer.

Indic. c. 3.

Ofor. l. II.

Maff. l. 8.

ret,

Sæcul. XVI. ret, repulsam passus, a Rege suo descivit, A. C. 1519. ac continuo se ad Carolum contulit, a quo perbenigne exceptus, Anno millesimo quingentesimo decimo nono Hispalicum quinque navigiis optime instructis in pelagus procurrit, diversamque ab illa, quam Lusitani sequebantur, semitam aggredditur, navigationis compendio multo proficuo. Ergo vastissimis maris adhuc dum incogniti undis sese committit, atque ab æquinoctiali plaga viginti quinque graduum iter conficit, quo in itinere minus glaciei, ac tempestatum injuria fessus, quam militum suorum diffidiis fractus est. Ast omnibus hisce obstaculis superior Fretum detexit, quod ab ipsius nomine *Magellanum* nuncupabatur; inde vero vela faciens, per mare pacificum usque ad insulas Los · Sadrons (*) progressus est, ubi tamen propinato veneno obiit; referunt alii, eum, postquam Insulam Cebu subegisset, in prælio ad Insulam Matan commisso, sub annum a Christo nato millesimum quingentesimum vigesimum octavum occubuisse.

Raynald. ad
ann. 1520.
n. 98. & 99.

§. XLII.

(*) Forte designantur Insulæ Latronum, quæ in Archipelago S. Lazari inter Oceanum Orientalem, & mare Pacificum sitæ sunt.

§. XLII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.*Caroli lex de suprema regnorum Hispaniæ auctoritate.*

Carolus jam de fortuna sibi undique adspirante securus, iter aggredi parabat, cum vero pertimesceret, ne ab Hispanis alienæ, præsertim superioris auctoritatis impatientibus crederetur, quod ipse ad Cæsareos apices erectus Hispaniæ gloriam deprimere, novamque imperio excellentiam tribuere velit: hinc Carolus priusquam in Germaniam proficisceretur, legem promulgabat, qua Castellæ atque Arragoniæ Regna summa potiri potestate, nullo pacto ab imperio dependere declaravit. Præterea Hispanorum ambitioni (*) plenius satisfacere intentus, Castellæ atque Arragoniæ Regem, pari jure cum Franciæ ac Angliæ Regibus, *Majestatis* titulo imposterum honorandum esse, nova Lege sancivit; quamvis avito Castellanos usu eorum Reges non nisi *Serenissimi* Principes appellarentur. Id Hispanorum genio pergratum accidit. Insuper supremum rei veredariæ Magistrum nominavit, illoque munere

(*) Modestius de integra tamque celebri Natione loqui, prudentem Historicum deceret.

Sæcul. XVI. A.C. 1519. munere sat amplo Comitem de Villa de Miano ex illustrissima Familia de Taxis oriundum auxit, in eumque hoc officium hæreditario jure transfudit, eo consilio, ut potentissima hæc domus Hispanos in Regis absentis obsequio firmiter contineret. Eodem ex fine Procerum quam plurimos velleris aurei Equites creavit, atque inter eos Austuricæ Marchionem, Viziniani Principem, Cardonnæ Ducem, & Fridericam Henriquez Castellanae classis Præfectum, præter alios nonnullos hoc honore auxit.

§. XLIII.

Antonii Bohieri Cardinalis obitus.

*Gui Breton-
neau hist. de
la Maison de
Briconet.
Jean. Chenu
hist. archiep.
Bituric.
Aubery hist.
des Cardi-
naux
Gaguin. l. II* **H**oc anno Sacrum Purpuratorum Collegium quatuor Cardinalium jacturam plauxit; hos inter primus erat Antonius Bohierus Bituricensis Archiepiscopus. Is primam lucem aspexit Issiodori in Alvernia ac filius fuit Austremontii Baronis de Saint-Cierque, & Annæ de Prato, quæ Cardinalis Antonii de Prato Franciæ Cancellarii amita erat. Primis adolescentiæ suæ annis Ordinem S. Benedicti in Abbatia Fescani in Normannia professus, ibidem, nec non Rothomagi ad S. Ovanum Abbas evasit; referunt nonnulli, illum quoque Cancellarium,

rium, alii vero eum Parlamenti Norman-^{Sæcul. XVI.}
ni Præsidentem fuisse creatum, demum An-^{A. C. 1519.}
no millesimo quingentesimo decimo quin-
to Bituricensi Archiepiscopatu auctum.
Biennio post Antonius ad Francisci I.
Galliarum Regis preces, suffragante e-
tiam Prati Cancellarii auctoritate a Leo-
ne X. Papa Cardinalium numero adscri-
ptus est, cui tamen dignitati haud diu vita
superstes existit, sed die vigesima septima
Novembris Anno Christi millesimo quin-
gentesimo decimo nono Blesi, ubi tum Rex
agebat, rebus humanis valedixit. Cor-
pus ejus translatus ac sepultus fuit in
Ecclesia Metropolitana Bituricensi, quam
pluribus donis locupletavit, atque inter
alia aulaeis pretiosis, quibus ejus symbo-
lum ac insignia intexta hodie dum vi-
suntur.

§. XLIV.

*Philippi Lucemburgii Cardinalis
extrema.*

Alter ex Cardinalibus, quem mors hoc ^{Nicol. Vi-}
anno sustulit, erat Philippus Lucem-^{gnier hist. de}
burgius. Fuit is primo Atrebat, postea ^{Luxemb.}
Anno Salutis millesimo quadringentesi-^{Ciacon. in}
mo septuagesimo septimo Terouanæ E-^{Alex. VI.}
piscopus, in qua Ecclesia Theobaldo ^{p. 184.}
Patri suo successit; hic enim mortua ^{San Marth.}
conjuges sua sacrae Clericorum militiae ^{Gall. Christ.}
nomen

Sæcul. XVI. nomen dedit, sedemque Terouanensem
 A C. 1516. obtinuit. Mira Philippus Lucemburgius
 pollebat gratia, ac singulari in rebus ge-
 rendis dexteritate; unde in publicis Re-
 gni negotiis non raro ejus consilia expe-
 tebantur, atque ab Alexandro VI. Anno
 millesimo quadringentesimo nonagesimo
 sexto Cardinalis, necnon Legatus a late-
 re in Galliis creabatur, quo etiam mu-
 nere sub Julii II. Pontificatu functus est.
 Ejus quoque opera usus est Alexander,
 ubi de matrimonio solvendo inter Ludo-
 vicum XII. & Joannam de Francia age-
 batur. Paulopost Philippus solitudinis
 amore captus, Episcopatum suum Fran-
 cisco Lucemburgio Nepoti suo relinque-
 re statuit, atque etiam id effecit; defun-
 cto autem Nepote suo rursus ad ean-
 dem Ecclesiam redire compellebatur,
 quam Pastoralis prorsus sollicitudine rexit,
 auxitque: Tandem vero anno ætatis
 suæ septuagesimo quarto vitæ finem fe-
 cit, merito celeberrimis ævi sui Prælati
 accensendus. Corpus ejus sepultum fuit
 in sua Cathedrali Ecclesia, cujus tamen
 ossa fervente intestino bello a Calvinistis
 inhumana rabie effossa igni cremata
 fuere. Idem etiam Parisiis fundavit Ce-
 nomanense Collegium, quod hodie Jesui-
 tarum Gymnasio unitum est, præter eam
 aliud adhuc collegium in Cenomanensi
 urbe condidisse dicitur.

§. XLV.

*Panvin de
 Rom Pontif.
 Aubery vit.
 Card.*

S. XLV.

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.*Ludovici de Arragonia Cardinalis
fata.*

Tertius eodem anno mortalitatem
exiit Ludovicus de Arragonia spu- *Ciac. l. c.*
rius Ferdinandi I. Neapolis Regis Filius. *p. 187.*
Hic licet matrimonium contraxisset cum
Joanna Baptistina Cybo, ea tamen de-
functa, ab Innocentio VIII. clericali mi-
litiæ adscriptus Protonotarii Apostolici
munere insignitus est; demum vero, ut
habetur in Diario Burchardi, ab Alexan-
dro VI. Anno Christi millesimo quadrin-
gentesimo nonagesimo septimo primum
renunciabatur Cardinalis tit. S. Mariæ
in Aquiro, postea titulum S. Mariæ in
Cosmedin selegit. Rexit Ecclesiam A-
versanam, inde vero ad Legionensem in
Hispania translatus fuit. Interfuit etiam
tribus comitiis Pontificiis, in quibus in
Romanos Pontifices Pius III. Julius II.
& Leo X. electi sunt. Reginam quoque
Neapolitanam Ferdinandi Regis viduam
in Hispaniam reduxit, quo itinere con-
fecto in Italiam per Gallias rediit, ac sub
Leonis X. Pontificatu in Germaniam se-
contulit. Vitam cum morte commuta-
vit Romæ anno ætatis suæ quadragesi-
mo quinto, ac sepultus est in Æde S. Ma-
riæ supra Minervam. Petrus Martyr de
Hist. Eccles. Tom. XXXIII. li An-

Sæcul. XVI Angleria eidem *Oceanæ Decadis* librum
A.C. 1519. quintum & sextum, necnon carmen in
 obitu Regis Catholici a se compositum
 nuncupavit.

§. XLVI.

*Mors Cardinalis Rossii, seu de
 Rubeis.*

*Ciacon. in
 Leon. X.*

p. 389

Garimb. l. 7. Quartus denique ac postremus erat A-
 loysius Rossius, seu de Rubeis, Flo-
 rentinus ex Patre Leonecto equite no-
 bili & clarissimo cive, ac ex Leonis X.
 Pontificis maximi Sorore natus Anno
 Domini millesimo quadringentesimo se-
 ptuagesimo quarto. A puero sub Leo-
 nis Papæ cura educatus, in literarum stu-
 diis a celebribus omnino Magistris eru-
 ditus est; ac summo Pontifici apprime
 carus fuit ob singularem ejus in rebus
 gerendis dexteritatem: unde etiam Ros-
 sius ex gratitudinis debito tam in ad-
 versis quam in prosperis fidissimus Papæ
 comes exstitit; horumque meritorum
 suffragio ab eodem Leone ad supremos
 Ecclesiæ apices evecto sub annum Chri-
 sti millesimum quingentesimum decimum
 septimum Cardinalis tit. S. Clementis re-
 nunciatus est. Exiguo post adeptam
 purpuram tempore vixit; extremum e-
 nim diem clausit Romæ in Apostolico
 Palatio die vigesima Julii Anno Incarna-
 tionis

tionis Dominicæ millesimo quingentesi- Sæcul. XV
mo decimo nono, cum annum ageret A.C. 1519.
nonnisi quadragesimum quintum. Fe-
runt, ipsummet mortis suæ causam ex-
stitisse, cum quodam remedio po-
dagræ dolores depellere tentaret. Se-
pultus est sine ullo funebri pompa in Ba-
silica S. Petri cum quadam inscriptione
ab ipso Pontifice posita: Demum vero
corpus ejus Florentiam translatum, & in
Ecclesia S. Felicis in magnifico tumulo
marmoreo conditum est. Hic Cardina-
lis ad vitia proclivis, imo etiam impudi-
citiæ immortalis a nonnullis dicitur (*).

§. XLVII.

(*) Ita Garimbertus, cui & summos Pon-
tifices & Cardinales sæpe injustis maledictis o-
nerare, satis solemne esse, optime notavit P.
Oldoinus in Ciacon. tom. 3. fol. 345, additque
fol. 389. in vita Cardinalis Rossii: In hunc alio-
qui virum præstantissimum, satyrico potius sty-
lo & sine causa invehus est Garimbertus, eun-
demque uti ad vitia plura proclivem atque im-
pudicitia notatum usque ad obitum vulgavit,
quem tamen virum ingenii perspicacitate, acuti
judicii, & in omnibus liberalem Florentina mo-
numenta testantur.

Sæcul. XVI.
A.C. 1519.

§. XLVII.

Initia Zwinglii.

*Vide Lib.
CXXV*

§. XLIV.

*Bossuet Hist
de variat. t.*

1. p. 72.

Sander.

hæres. 209.

*Adam in vita
theol. serm.*

Florim.

Raim. l. 4. de

*de orig. hæ-
res. c. 8. & lib.*

3. c. 3.

Cum interea Lutherus errores suos in Germania divulgaret, multosque Sectatores sibi conciliaret, Zwinglius quoque aut proprii quæstus studio, aut indignationis furore agitatus adversus Ecclesiam arma procudit. Erat is in Pargo Tigurino Pastor seu Parochus, Vir animi ferocia, ac dicendi vehementia magis quam scientiæ fama insignis; is ergo, cum indulgentiarum abusu pecunias corradi posse cerneret, simulque ipse divitias, quarum auxilio sibi ad dignitates aditum pararet, immodica cupiditate appetere, ejusmodi indulgentias promulgandi occasionem studiose captabat, at Pontifex ad hoc munus pro Tigurina Tribu jamjam quemdam ex FF. Minoribus patria Mediolanensem nominabat. Hic quæstus, honorisque aviditate Zwinglio haud inferior, aut ignorantiae vitio, aut avaritiæ studio seductus, ad ravim usque clamabat, plenam noxarum remissionem omnibus illis concedi, qui indulgentias hasce susciperent, stipemque erogarent, certoque hoc medio animas e piaculari carcere liberari affirmabat. Populus falsa hac persuasione delusus, huic Monacho identidem pecunias offerebat,

bat, ex quibus ille haud modicam auri *Sacrl. XVI.*
 summam colligebat. *A.C. 1519.*

§. XLVIII.

Zwinglius more Lutheri contra indulgentias declamans.

Zwinglius, quod tam ampli lucri spe de- *Raynal. ad*
 jectus esset, gravi indignatione com- *ann. 1520.*
 movebatur, cumque abjectus, ac venalis^{n. 13.}
 ejus animus haud ipsi permetteret, ut *Pallavic. hist.*
 iram suam moderaretur, maluit in con- *Trid. l. I. c. 19*
 vitia contra indulgentias erumpere, quam
 tacere, quamvis religioso silentio longe
 magis suo honori consulisset. Re per-
 cepta præsatus Monachus adversus Zwin-
 glium prædicare cæpit; unde veritatis
 cathedra non sine populi offensione al-
 tercationibus, ac ejusmodi sermonibus
 profanabatur, in quibus Præcones gre-
 gem instruere haud solliciti nonnisi suos
 utrinque adversarios convitiis proscinde-
 re certabant. Paulo post Zwinglius ab
 indulgentiis, quas deridebat, continuato
 errore transiit ad impugnandam Papæ
 auctoritatem, ad ipsam Sacramenti Pœ-
 nitentiæ naturam, ad meritum fidei, ac
 piorum actuum effectus, cunctosque ho-
 sce articulos aggrediebatur, non veri-
 tatis dilucidandæ studio, sed privatas
 suas opiniones, erroresque venditandi,
 ac tuendi pruritu. Hugo Constantiensis

Sæcul. XVI. Episcopus Zwinglium nonnisi abusus per-
A.C. 1519. stringere, ab initio ratus, declamationi-
 bus illius adeo non restitit, ut eum etiam
 ad prosequendum zelum animaret, suum-
 que illi præsidium promitteret. Tanti
 Viri patrocinium Zwinglii audaciam non
 modo firmavit, sed longe acrius incen-
 dit, erroresque suos totidem Evangelii
 veritates vocare omnino non erubuit,
 tandem vero Episcopus, ubi Zwinglium
 adversus ipsam fidem declamare cogno-
 vit, nimiam datæ facultatis facilitatem
 suam damnavit, ille autem Præsuli per-
 fricta fronte declaravit, quod invito licet
 Episcopo, ac Pontificis Legato, nihilomi-
 nus prædicaturus sit. Ergo ineunte
 jamjam anno Domini millesimo quingen-
 tesimo decimo quinto sermonibus suis
 invehi cæpit non modo in indulgentias,
 sed etiam in Sanctorum invocationem,
 Missæ sacrificium, leges Ecclesiasticas,
 vota, Sacerdotum cælibatum, & absti-
 nentiam a carnibus: Illo tamen tempore
 nondum externum ac publicum Religio-
 nis cultum immutavit.

*Ulemburg. in
 vit. & gest.
 Luther, 5.
 Raynald. an.
 1520. n. 1.*

Non minus Lutherus nominis sui fa-
 ma elatus, audacia crescebat: Exeun-
 te enim hoc anno sermonem de commu-
 nione vulgavit. in quo affirmabat, quod
 ille, qui Sacramentum nonnisi sub una
 specie recipit, integrum non recipiat, ac
 inde optandum, ut communio sub utra-
 que

que specie in quodam Generali Concilio Sæcul. XVI.
A.C. 1520.
ab Ecclesia denuo institueretur, ne fide-
les Sacramenti integritate frustrarentur.

Vix libellus iste lucem aspexerat, cum
illico Misniæ Episcopus illum proscribere
ret velut Concilii Lateranensis definitio-
ni contrarium, atque compositum ad du-
bia suscitanda fidelibus, qui communio-
nem sub una specie suscipiunt.

§. XLIX.

*Lutherus a Misniensi Episcopo
proscriptus.*

Lata est hæc censura die vigesima quar-
ta Januarii Anno Salutis millesimo
quingentesimo vigesimo, cui mox Luthe-
rus alium opposuit libellum, in quo equi-
dem fatebatur, Christum Dominum sub
qualibet specie integrum contineri, nec-
non a fidelibus Lateranensi Concilio ob-
temperandum, atque usum ab eo stabili-
tum esse tenendum: declaravit tamen,
quod ipsius propositio velut schismatica
aut scandalosa nullatenus damnari posset,
cum ipse tantum exoptasset, ut Ecclesia
in quodam Generali Concilio communio-
nem sub utraque specie restitueret; „nam
„si, inquiebat, meam damnas propositio-
„nem, illam ex conditionali in absolu-
„tam transmutas, negasque Concilio
li 4 gene-

Sæcul. XVI „ generali ejusmodi inesse potestatem,
 A.C. 1520. „ quod tamen admitti non posset. „

§. L.

*Epistola Lutheri ad Carolum V.
 Imperatorem.*

Cochl. de
 script. Luth.
 1520.
 Inter epist.
 Luth. ad Car.
 V. tom. 2.
 protest Luth.
 ad Car. V. t. 2.
 p. 144.
 Uemb. c. 3.
 Rayn. ad an.
 1519. n. 54.
 Sleid. in
 comm. l. 2.
 p. 47.

Dato hoc responso paulo post Lutherus ad Carolum Neo-electum Cæsarem scripsit, eo consilio, ut illum ad suas pertraheret partes. Dabat hanc epistolam Anno millesimo quingentesimo vigesimo die decima quinta Januarii, in qua præprimis veniam petiit temeritatis, qua, cum nonnisi vilis esset homuncio, Cæsarem literis interpellare præsumeret, dein illum rogat, ut sese ad ipsum inclinare velit ad imitationem Divini Numinis, cujus providentia suam sollicitudinem etiam ad minima quævis extendit; demum Cæsarem orat, & obsecrat, ut eum in fidem suam recipiat, eo modo, quo Constantinus in pari vexatione, quam ipse patitur, Sanctum Athanasium fovit; his præmissis ita prosequitur; editi sunt a me nonnulli libelli, quibus multorum & magnorum mihi conflavi invidiam, & indignationem, ubi debui duplici præsidio tutus esse. Primum, quod invitus in publicum veni, nec nisi aliorum vi & insidiis proditus, scripsi, quicquid scripsi: deinde quod, teste mea conscientia, ac optimorum viro-
 rum

rum iudicio, non nisi Evangelicam veritatem Sæcul. XVI.
A.C. 1520.
studui evulgare, adversus superstitiosas hu-
manæ traditionis opiniones. Propter quas
tertius jam finitur ferme annus, ex quo pa-
tior sine fine iras, contumelias, pericula, &
quicquid mali potest excogitari. Frustra
veniam peto, frustra silentium offero, frustra
pacis condiciones propono, frustra erudiri
meliora postulo: unum in me paratur, tan-
tum ut extinguar cum universo Evangelio.
Cum autem omnia frustra tentarim, visum
est tandem exemplo S. Athanasii Imperato-
riam Majestatem invocare, si forte Dominus
dignetur per eam meæ causæ adesse. Po-
stea subjungit protestationem, qua se, si
hæresis convinceretur, omnis præsidii in-
dignum fore profitetur, sed ne hoc quidem
promovi, inquit, quod me sæpe numero, &
multifariam obtulerim (ut filius supplex &
obediens S. Ecclesiæ Catholicæ) taciturnum
si per meos adversarios liceat, omnium U-
niversitatum non suspectarum cognitionem,
& sententiam passurum, coram non suspectis
iudicibus, sacris & profanis, sub fide pu-
blica humiliter compariturum, eorumque co-
gnitionem, & sententiam accepturum. Ve-
rum hisce Literis Cæsar nullum dedit
respondum, rem, ubi in Germaniam ve-
nerit, discussurus.

Sæc. XVI.
A.C 1518.

§. LI.

Alia Lutheri epistola ad Archiepiscopum Moguntinum.

Sleidan. in
comm. lib. I.
p. 48.

Die quarta Februarii Lutherus ad Moguntiae Archiepiscopum, alias quoque dedit literas, in quibus ea, quæ in suis libris de communione sub utraque specie, & de Primatu Pontificis asseruerat, excusat, simulque hunc Præsulem rogat, ne ejus hostibus faciles aures præberet, nec illum indicta causa damnaret. Postea declarat, quod duntaxat ab illis errorum redarguatur, qui illius libros vel non perlegissent, vel præjudiciis decepti evolvissent: hos ergo obtestatur, ut eum si erraverit, saniora docerent, cum semper docilem se ostendere velit, si convinci posset. Hisce literis respondit Archiepiscopus, hancque animi propensionem commendat, hortaturque, ut veritates in sacris literis contentas edocere pergeret, dummodo id debita moderatione, absque rancore, nec ex quodam seditionem contra Ecclesiæ auctoritatem fovendi studio faceret, dein significat, quod negotiorum frequentia ipsi quidem ejus libros perlegendi spacium præripuisset, de cetero tamen eorum censuram ac judicium Superioribus relinquat, ardentem vero tam eum quam omnes, qui de rebus fidei tractant,

stant, obsecret, ut id muneris modeste, sæcul. XVI.
absque injuriis, ac tumultu exerceant; A. C. 1520.
additque, se permoleste ferre, quod hæ
disputandi regulæ ignorarentur, plures-
que Theologi nonnisi verborum asperita-
tibus dimicent, suasque opiniones haud
tolerando fastu atque arrogantia tuean-
tur, ac denique populum ejusmodi erro-
ribus inficiant, quibus ad inobedientiam
& Ecclesiasticæ auctoritatis contemptum
pertrahuntur. Alia adhuc exstat Lutheri
epistola sub idem ferme tempus ad E-
piscopum Merseburgensem data, unacum
Præsulis responso, in quo de tumultu per
Lutheri librum de communione sub u-
traque specie inter fideles suscitato que-
ritur.

§. LI.

*Romæ contra Lutherum agi
cæptum.*

Interea cum Romæ in reprimendis Lu-
theri progressibus longior mora traheretur, non pauci hanc cunctationem in
re tanti momenti incusabant; quare Au-
gustiniani, FF. Prædicatores, alique da-
tis ad Papam literis significabant, quod
etiamsi in rebus levioris momenti cun-
ctatio profanæ prudentiæ defectus sit,
in materia fidei minima mutatio tolera-
ri nequeat, ac harum turbarum progres-
sibus

*Sleid. l. c. l. 2.**p. 50.**Pallavicin.**hist. Conc.**Trid. l. i. c. 20**Cochl. l. c.*

Sæcul. XVI
A.C. 1520.

sibus ea, quæ in civili societate adhiberi solet, promptitudine sese non opponere certe crimen esset: Ariana hæresis, inquebant ipsi, in suo exordio nonnisi scintilla fuit, quæ cum facile utpote extra Alexandria urbem nondum progressa, extingui potuisset, neglecta tamen totum Christianum orbem incendio suo involvit, nec minori furore a Joanne Husso, & Hieronymo Pragenfi Ecclesia fuisset proscissa, si ea, qua cæperant, audacia proseguere permitti fuissent; proinde Constantiensis Concilii severitas nullo unquam encomio satis laudari poterit. Hæc illi præscribebant; at jam antea Eckius, & Joannes Ulricus eo fine Romanam petebant, ut errores passim in Germania sparsos damnari urgerent. Horum primus tractatum de auctoritate D. Petri elucubravit, illumque Leoni X. porrigebat, qui hoc donum perbenigne acceptabat, imo etiam Eckio significabat, quod hic liber Cardinalibus acceptissimus, ad instruendam censuram plurimum deserviret, ejus vero iter ad Romanam urbem eo potissimum nomine perutile foret, eo quod ex ceteris Theologis nemini vera Lutheri mens magis perspecta esset, cum ipse solus toties cum eo in arenam descendisset.

§. LIII.

§. LIII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1520.*Saxoniae Elector præsidium Luthero
a se præstitum excusat.*

Tam crebræ, quibus Lutherus petebatur, accusationes tandem etiam Romanæ ejus fidem suspectam reddebant, indeque omnes, qui eum protegere credebantur, offensionem incurrebant. Hos inter, cum præcipuus esset Elector Saxoniae, qui aliunde Romani Pontificis gratia indigebat, impensum Luthero patrocinium, cujus postulatus est, excusare cogebatur. Ergo die prima Aprilis Valentino Deitleben Procuratori suo datis literis negotium dabat, ut summo Pontifici hæc significaret, quod nunquam Lutherum defendisset, nec doctrinæ ac librorum ejus patrocinium in se suscepisset, cum ejusmodi causæ ipsius fori non essent: equidem prosequitur Elector, hic Monachus cum applausu Doctorum prædicavit, ac palam docuit, comparuit etiam coram Papæ Deputatis, necnon revocationem scripto promisit, si ex S. Literis errorum convinci posset; præter hanc submissionem ab eo quid amplius jure exigi possit, haud video, nihilominus ex Saxonia excedere paratus fuisset, nisi illum Miltizius Nuncius Apostolicus detinuisset: hinc spero, quod ex his coram Sancti-

Sleidan. in
comm. l. 2.
p. 51. & 60.

Sancti-

Sæcul. XVI.
A.C. 1520.

Sanctitate sua impactum patrocinii crimen satis superque diluerim, proin obstacula, quæ Romanam causæ meæ decisionem retardabant, submoverim: de cetero jamjam datis ad Gregorium Cardinalem literis contestatus sum, quantum alienus sim ab illis erroribus, quorum liberam in ditione mea prædicationem indulgisse accusor, Lutherus autem ab Eckio, aliisque vehementius, quam par erat, exagitatus fuit, unde timendum, ne ejusmodi altercationes graviora provocent mala, nullum vero supersit remedium, quam ut ejus doctrina per valida argumenta, ac claros Sacri Codicis textus erroris convinceretur, non verotempus fallendum esse puto censuris; eas enim nonnisi graves in Germania tumultus non sine Pontificis dispendio suscitaturas prævideo.

§. LIV.

Lutherus ab Augustinianorum capitulo sese submittere jussus.

Pallavicin.
hist Conc.
Trid. l. i c. 14

Cum interea Elector ita pro Luthero peroraret, Miltizius Sedis Apostolicus Nuncius FF. Eremitarum S. Augustini comitia, quæ tum in Saxonia celebrabantur, accessit, rogans, ut congregati Patres Lutherum ad obedientiam auctoritate sua compellerent. Ergo illi quantocius

tocius ad Lutherum duos ablegant, qui
 rationum momentis, precibus ac monitis
 deviam ejus mentem reducerent, atque
 ad meliorem frugem revocarent. At
 Lutherus benigna hac agendi ratione
 nonnisi ferociter factus est, nihilominus ob
 Capituli reverentiam audaciæ suæ ardo-
 rem demittere simulabat, pollicitus, se
 Superiorum suorum voluntati morem
 gerendi studio conaturum, ut Pontificem
 datis literis placaret; verum iis usus erat
 verbis, quæ magis ad exulcerandum
 quam ad sanandum vulnus apta erant.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1520.

Cochläus an.
 1520.

Rayn. ib.

n. 51.

Ulemb. cap. 5

Sleid. in
 comm. lib. 2.

37.

§. LV.

Epistola Lutheri ad Leonem Papam.

In hisce literis ita alloquitur Papam :
 „ Etsi ad Concilium a Sanctitate ve-
 „ stra provocaverim, interea tamen pre-
 „ ces ad Deum pro vestra salute effudi-
 „ magno mihi datur crimini, quod no-
 „ men tuum, dignitatemque læsisse di-
 „ car: ea criminatio admodum mihi a-
 „ cerbe accidit: fateor quidem, quod in
 „ reprehendendis erroribus atque vitiis
 „ acer fuerim, de Sanctitate tamen vestra
 „ semper præclare scripsi, quod & libris
 „ meis demonstrari potest: Aulam qui-
 „ dem Romanam redargui, sed illa ma-
 „ gis quam olim aut Babylon aut So-
 „ „ doma

Inter epist.

Luth. ad

Leon. X. t. 2.

fol. 83.

6. April. 1520

Micælius

sintagm. hist.

p. 80.

Sleid. in com.

l. 2. p. 38.

39.

Sæcul.XVI.

A.C.1520.

„doma, corrupta atque scelerata est, &
 „ad illius impietatem nihil adjici potest,
 „vehementer itaque doleo, quod San-
 „ctitas vestra, velut Agnus inter Lupos,
 „ibi versetur; indigna est Roma, cui vel
 „Sanctitas tua, vel tibi consimiles boni
 „Viri præsideant: multa quidem scri-
 „psi, quæ ad doctrinæ pertinent emen-
 „dationem atque vitæ, non quod Ro-
 „mam sanari posse credam, verum ut
 „saltem aliquos ab illo vitiorum erga-
 „stulo liberem: hinc Bernardus deplo-
 „ravit Eugenii Pontificis conditionem,
 „cum adhuc Roma esset aliquanto pu-
 „rior, nunc vero, quando est omnium
 „malorum sentina, potiori jure Pontifi-
 „cem, qui ibi præsidet, deplorare pos-
 „sum. „ Postea de Cardinale Cajeta-
 „no mentionem ingerit, dicitque, „in il-
 „lius potestate fuit causam componere,
 „si voluisset silentium adversariis meis
 „imponere, sub ea enim lege & ipse
 „spondi, quod nil ultra movere ve-
 „lim. Denique cum Miltitio Nuntio
 „duplex habui colloquium, re tamen
 „semper infecta, eoquod hostes mei tam
 „aspere contra me tumultuati sint, „ his
 „subjungit „ Lipsiensis disputatio unice ad
 „augendos tumultus deservit. Deni-
 „que epistolam suam absolvit his verbis
 „Papam allocutus, omnis contentio mi-
 „hi vehementer displicet, neminem ego
 „laceßere

„laceffere volo, nec ab aliis laceffiri pa- Sæcul. XVI.
 „tior, si tamen convitiis & injuriis pe- A. C. 1520.
 „tar, non defuturus sum cauffæ: ut
 „autem palinodiam canam, nemo a me
 „præftoletur, de cetero, in potestate
 „Sanctitatis vestræ jam est, ut litem com-
 „ponat uno verbo, scilicet, si ejus co-
 „gnitionem in se recipiat, & utrique
 „parti silentium imponat. „

Data est hæc epistola die sexta Apri-
 lis Anno Domini millesimo quingentesi-
 mo vigesimo, ad quam tamen nullum de-
 dit responsum Pontifex.

§. LVI.

*Liber de Christiana libertate a Luthero
 Pontifici nuncupatus.*

Sub idem tempus Lutherus librum, *Cochl. ann.*
 quem de libertate Christiana composuit, *1520.*
 erroribus, ac calumniis plenum summo *Ulemb. cap. 5*
 Pontifici nuncupavit. In eo docet, quod *Sleid. l. 2.*
 justificatio per solam fidem fiat, eaque *p. 39.*
 omnia præstet, necnon per illam
 nos liberemur ac salvemur absque bonis
 operibus, cum ea inutilia reputaret:
 addit nihilominus, se illa non rejicere, i-
 mo ad eorum exercitium adhortari, con-
 demnat vero eos, qui per ea justitiam
 consequi posse sperant, certus sum enim,
 inquit, illa non reddere hominem justum,
 sed supponere hominem jam justificatum
Hist. Eccles. Tom. XXXIII. K k per

Sæcul. XVI
A. C. 1520.

per fidem, nec ab ullo fidei actionem vere, sed duntaxat specietenus bonam exerceri posse. Denique ad finem libri sui inquit. ritus Ecclesiæ non contemno, nonnisi superstitiones damno: cum vero Lovaniensis & Coloniensis Universitates hunc librum proscriberent, Lutherus hac super re conquestus ait. „ Quid mali fecit Sanctissimus Pater hisce Scholis, „ ut librum ejus nomini dicatum atque „ ad ejus pedes, ut illius judicium præstolaretur, provolutum ex ipsius manibus eriperent. „

§. LVII.

Lutheri tractatus de confessione.

Luth. oper.
tom. I.
Steidan. in
com. l. 2. p. 39.

Lutherus, ut Saxoniae Electorem adversa valetudine pressum firmaret, eidem duos inscripsit libellos, unum pro consolatione afflictorum, (*) alterum de ratione confitendi. In primo differit de prosperis & adversis, necnon de recto eorum usu, ac de rationibus ac causis gaudii vel mæroris; in secundo autem admisit confessionis usum in verbis Christi Domini fundatum, qui confitentibus veniam pollicitus esset. Dein probandum assumit, quod verum Christianum non securum

(*) *Hic libellus a Luthero vocatur Tesseradecas consolatoria.*

rum reddat exacta omnium peccatorum ^{Saml. XVI.} suorum discussio, sed certa Christi promissio, qui dicit ea esse remissa; hinc agebat Lutherus: ante omnia oportet coram Deo peccata confiteri ac demum ex intimo corde præteritæ offensæ odium concipere, illud autem unice ad sinceram vitæ emendationem tendere dicebat. Præterea affirmabat, quod accurata peccatorum particularium explicatio nec requiratur, nec fieri possit tum ob immensam malitiam, tum ob extremam, cui cor humanum post peccatum originale obnoxium est, infirmitatem; præcipue vero assererat discrimen esse faciendum inter peccata commissa contra Dei præcepta, & contra leges humanas, cum hæ in conscientia obligandi vi carerent. Redarguit quoque illos Theologos, qui audacter definiunt, hanc venialem, illam lethalem esse noxam, cum tamen omnes actiones nostræ, inquit ille, absque Dei misericordia, mortales ac damnatione dignæ essent. Illud etiam adoptat Gersonii consilium, ubi dicit, quod intrepide absque confessione Sacra Synaxis recipi possit, etiamsi quis vel anxietate mentis laboret, vel cujusdam peccati venialis reum se agnoscat. Insuper dubitat, an quædam peccata reservari potuerint, docetque, a conscientiarum arbitris absque

A.C. 1520.

Sæcul. XVI. anxietate a censuris absolutionem esse
A.C. 1520. impertiendam.

§. LVIII.

Lutheri scriptum adversus vota.

Eodem etiam tempore libro edito votorum frequentiam vituperat, sævitiamque parentum ac tutorum deplorat, eo magis barbaram, quo ferventius eam ex pietatis obtentu explerent; his subjunxit, quod votorum usum in Ecclesiam introduxerit ignorantia, & avaritia, necnon inæqualis parentum in suos liberos affectus ac denique magnum proles e parentum domo ac cura extrahendi desiderium, cum tamen non aliud veniret negotium, majori attentione ac scrupulo discutendum, quam ipsa status perpetui electio, quapropter Episcopos, ac Verbi divini Præcones adhortatur, ut illam, qua potissimi moventur, vota emittendi propensionem e fidelium cordibus evellere conarentur; ad eundem quoque censum revocat peregrinationes sacras, quin imo effutire haud erubescit, optandum fore ut nulla alia præter Baptismi votum fierent, ac denique contendit, quod ea, quæ Deo fuissent facta, vota solvendi potestas Pontifici haud competat, nec votum castitatis ante pubertatis annos valeat, hinc a se optari aiebat, ut Religiosa professio

festio a pueris nonnisi decimo octavo Sæcul. XVI.
 vel vigesimo, a virginibus vero decimo A.C. 1520.
 quinto vel decimo sexto ætatis anno fie-
 ret. Ceterum Lutherus, priusquam a
 Leone X. solemnī damnationis nota per-
 strictus fuerat, alia præter recensita opus-
 cula conscripsisse haud videtur.

§. LIX.

*Cæsar Lutherum custodiæ dare, a Papa
 sollicitatus.*

Interea Lutherum Elector Saxoniae, Se-
 guingus celebris Bellidux, Huttenus,
 ac alii nobiles, eoquod terras a Majori-
 bus suis Ecclesiae donatas vindicare cu-
 pidi essent, constanti potentique favore
 tuebantur: Igitur summus Pontifex Lu-
 therum horum præsidio fretum compe-
 riens, ad suum in Hispania Nuntium li-
 teras dedit, eidem injungens, ut Carolo
 Religionis discrimen, quod Imperii Sta-
 tus subiret, exponeret, rogaretque, ut
 Lutherum comprehendi juberet. Nun-
 cio reposuit Cæsar, huic Monacho pa-
 tria talis est, in qua non ea, ac in Ita-
 lia facilitate de hominum libertate decer-
 nitur; priusquam igitur Francofordiae co-
 ronatus ero, Sanctitatis vestrae voto sa-
 tisfacere non valeo; quippe ante hæc
 solemnia mihi haud licet, jurisdictionem
 in imperio exercere; peracta tamen in-

K k 3

augu-

Sæcul. XV. auguratione WORMATIÆ generalia con-
A.C.1520. vocabo comitia, atque jubebo, ut Lu-
 therus compareat, ac coram Principibus
 doctrinæ suæ rationem reddat, quem
 haud repugnanter, si reus inveniatur, San-
 ctitatis suæ Ministris tradam. Cum ve-
 ro hoc medium longiori moræ exposi-
 tum, atque aliunde Lutheri causa jam-
 jam ad Pontificis tribunal devoluta esset,
 illam in Germaniæ comitiis decidere,
 minus decebat, atque ipse Imperator spi-
 ritualem jurisdictionem labefactare vi-
 debatur: quapropter quid denique hac in
 re discernendum esset, summus Pontifex
 Cardinalium, Prælatorum, Theologiæ,
 jurisque Doctorum congregationem in-
 stituit.

§. LX.

*De Bulla adversus Lutheri erro-
 res promulganda Romæ
 actum.*

*Sleidan.in
 com l.2.p.53.
 Cochl.ann.
 1520.p.53.*

Primo inter Theologos circa judicii nor-
 mam nonnulla movebantur dubia, u-
 trum nempe Lutherus secunda vice ci-
 tandus esset; nam speciatim de illius do-
 ctrina, libris nec non & de ejus persona
 agitatum; & quantum ad primum arti-
 culum censebant Patres, quod Lutherum
 audire, haud ulla necessitas suaderet, cum
 publicum ac evidens esset, illum ejusmo-
 di

di doctrinam sparsisse; quod vero ejus-
dem libros spectaret, decretum, eos per
Constitutionem Apostolicam damnan-
dos, ignique tradendos esse; denique
circa ejus personam conventum est, quod
omnino expediret, ut Auctor tempore i-
psi præfigendo comparere juberetur. His
ita conclusis Anconitanus Cardinalis de
modo hanc Bullam condendi agere cæ-
pit, ac quamdam illius formam exhibuit
in Congregatione prælectam; verum
Laurentius Puccius Cardinalis Datarius
aliam a semetipso confectam porrexit;
unde inter ambos hosce Cardinales ve-
hementior exorta est contentio, quovis
laboris sui partum a ceteris acceptari
gestiente. Ast Pontificis auctoritate bre-
vi lis extincta est, & Papa Anconitani
Cardinalis formulam præferens, illam
Theologis prudentia & eruditione longe
clarissimis discutiendam tradidit, qui sub-
inde nonnulla mutanda censebant: Tan-
dem vero satis eliminata in quadam Con-
gregatione prælecta, unanimi consensu
approbata, atque ad illius normam con-
dita fuit celebris illa Leonis X. Consti-
tutio, hoc anno millesimo quingentesimo
vigesimo die decima quinta Junii contra
Lutherum promulgata.

Sæcul. XVI.

A. C. 1520

Sæcul. XVI.
A.C. 1520.

§. LXI.

Bulla Leonis X. contra Lutherum.

Exorditur Papa ab illis Psalmi 73. v. 23. & seq. verbis: *Exurge Domine, iudica causam tuam, memor esto impropiorum tuorum, eorum, quæ ab insipientibus sunt tota die: inclina aurem tuam ad preces nostras, quoniam surrexerunt vulpes, quærentes demoliri vineam, cuius tu torcular calcasti solus.* His igitur verbis Papa ante omnia sermonem suum ad Christum Dominum convertit, postmodum imploravit etiam auxilium SS. Petri, & Pauli, cum hi Romanæ Ecclesiæ conditores ac primi illius Martyres extitissent (*). Jam enim, prosequitur Papa, surgit novus Porphyrius, quia sicut ille olim sanctos Apostolos injuste momordit, ita hic sanctos Pontifices

(*) Hæc qui legis, haud suspiceris, a summo Pontifice Leone X. D. Paulo parem in Ecclesia cum S. Petro ordinariæ jurisdictionis & regiminis potestatem tribui, non enim Leo Papa S. Petrum Ecclesiæ fundatorem vocat, sed duntaxat pastorem illius curam ei demandatam esse asserit, D. Paulum vero celebrat, quod doctrina sua parique Martyrio Ecclesiam illuminaverit, atque illustraverit. Hæc cur annotaverim, quamque a Continuatoris verbis diversa sint, eruditus Lector facile perspiciet.

fices Prædecessores nostros invadere, ac Sæc. XVI.
 ubi causæ suæ diffidit, ad convitia ac- A.C. 1520.
 cedere non veretur, more hæreticorum,
 quorum, ut inquit Hieronymus, ultimum
 præsidium in eo vergit, ut ipsi, cum con-
 spiciant causas suas esse amissuros, inci-
 piunt virus serpentis lingua diffundere,
 & ad contumelias proflire, cum se vi-
 ctos cernunt. Post hæc exurgat, inquit
 Papa, omnis Sanctorum, ac reliqua univer-
 salis Ecclesia, cujus vera sacrarum litera-
 rum interpretatione posthabita, quidam,
 quorum mentem Pater mendacii excæcavit,
 Scripturas easdem aliter quam Spiritus
 Sanctus flagitet, proprio duntaxat sensu sa-
 pienter interpretantur, imo vero torquent,
 & adulterant: ut jam non sit Evangelium
 Christi, sed hominis, & quod pejus est, dia-
 boli.

Dudum quoque, quod præ animi mæro-
 re & angustia exprimere vix possumus, ad
 nostrum pervenit auditum, multos & varios
 errores, jam per Concilia, ac Prædecessorum
 nostrorum Constitutiones damnatos hæresim
 etiam Græcorum, & Bohemorum expresse
 continentes, nuper in inclyta natione Ger-
 manica seminato esse. Quod eo magis do-
 leamus ibi evenisse, quod eandem Nationem,
 & nos, & Prædecessores nostri in visceribus
 semper gesserimus charitatis. Nam semper
 ex eis Ecclesiæ Advocatos, defensoresque ac-
 cepimus, eosque constat acerrimos hæresum

Kk 5 oppugna-

Sæcul. XVI.
A.C. 1520.

oppugnatores semper fuisse, cujus rei testes sunt laudabiles illæ Constitutiones Germanorum Imperatorum pro libertate Ecclesiæ. Testis est in Concilio Constantiensi Hussitarum ac Wiclefistarum damnata, ac punita perfidia; testis est toties contra Bohemos Germanorum sanguis effusus. Testis denique est prædictorum errorum per Coloniensem, & Lovaniensem Universitates non minus docta, quam vera, ac sancta confutatio, & damnatio. Pro pastoralis igitur officii cura, quam gerimus, prædictorum errorum virus pestiferum ulterius tolerare seu dissimulare, sine Christianæ Religionis nota, atque Orthodoxæ fidei injuria, nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos præsentibus duximus inferendos ex Lutheri libris decerptos, quorum tenor sequitur, & est talis.

§. LXII.

Lutheri errores ad quadraginta & unum articulos redacti, ac damnati.

I. (*) *Hæretica sententia est, sed usitata, Sacramenta novæ legis justificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem.*

II. In

(*) P. Labbeus in Collect. Concil. rom. 14. p. 392. non nisi triginta quinque damnatas proposi-

II. In puero post Baptismum negare re- Sæcul. XVI.
A.C. 1520.
manens peccatum, est Paulum & Christum
simul conculcare.

III. Fomes peccati, etiam, si nullum
adsit actuale peccatum, moratur exeuntem a
corpore animam ab ingressu cæli.

IV. Imperfecta charitas morituri, fert
secum necessario magnum timorem, qui se so-
lo satis est facere pœnam purgatorii & impe-
dit introitum regni.

V. Tres esse partes pœnitentiæ, contri-
tionem, confessionem, & satisfactionem, non
est fundatum in sacra Scriptura, nec in an-
tiquis sanctis Christianis Doctõribus.

VI. Contritio, quæ paratur per discus-
sionem, collationem, & detestationem pecca-
torum, qua quis recogitat annos suos in a-
maritudine animæ suæ ponderando peccato-
rum gravitatem, multitudinem, fœditatem,
amissionem æternæ Beatitudinis, ac æternæ
damnationis acquisitionem, hæc contritio fa-
cit hypocritam, imo magis peccatorem.

VII. Verissimum est proverbium; &
omnium doctrina de contritionibus hucusque
data, præstantius de cetero non facere, sum-
ma pœnitentia: optima pœnitentia nova vita.

VIII. Nullo modo præsumas confiteri
peccata venialia, sed nec omnia mortalia,
quia

positiones exhibet; hoc autem ideo factum,
quia ibi recensentur articuli, in quibus plures
ejusmodi articuli comprehenduntur.

Sæcul. XVI. quia impossibile est, ut omnia mortalia cog-
A C. 1520. noscas. Unde in primitiva Ecclesia solum
 manifesta mortalia confitebantur.

IX. Dum volumus omnia pure confite-
 ri, nihil aliud facimus, quam quod miseri-
 cordiæ Dei nihil volumus relinquere igno-
 scendum.

X. Peccata non sunt ulli remissa, nisi
 remittente Sacerdote credat sibi remitti: imo
 peccatum maneret, nisi remissum crederet;
 non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ
 donatio, sed oportet etiam credere esse re-
 missum.

XI. Nullo modo confidas absolvi pro-
 pter tuam contritionem, sed propter verbum
 Christi, quodcumque solveris, &c. hic, in-
 quam, confide, si Sacerdotis obtinueris ab-
 solutionem, & crede fortiter te absolutum,
 & absolutus vere eris, quidquid sit de con-
 tritione.

XII. Si per impossibile confessus non es-
 set contritus, aut Sacerdos non serio, sed
 joco absolueret, si tamen credat se absolu-
 tum, verissime est absolutus.

XIII. In Sacramento Pœnitentiæ, ac
 remissione culpæ non plus facit Papa aut E-
 piscopus, quam infimus Sacerdos: imo ubi
 non est Sacerdos, æque tantum quilibet Chri-
 stianus, etiam similiter aut puer esset.

XIV. Nullus debet Sacerdoti respon-
 dere, se esse contritum, nec Sacerdos requi-
 rere.

XV.

Sæcul. XVI.
A. C. 1520.

XV. Magnus est error eorum, qui ad Sacramenta Euchristicæ accedunt, huic innixi, quod sint confessi, quod non sint sibi consci alicujus peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas & præparatoria, omnes illi ad iudicium sibi manducant, & bibunt: sed si credant, & confidant se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros & dignos.

XVI. Consultum videtur, quod Ecclesia in communi consilio statueret Laicos sub utraque specie communicandos, nec Bohemi communicantes sub utraque specie, sunt hæretici, sed Schismatici.

XVII. Thesauri Ecclesiæ, unde Papa dat indulgentias, non sunt merita Christi & Sanctorum.

XVIII. Indulgentiæ sunt piæ fraudes Fidelium & remissiones bonorum operum: & sunt de numero eorum, quæ licent, & non de numero eorum, quæ expediunt.

XIX. Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pænæ pro peccatis actualibus debitæ apud divinam justitiam.

XX. Seducuntur credentes Indulgentias esse salutare & ad fructum Spiritus utiles.

XXI. Indulgentiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, & proprie conceduntur duris solummodo & impatientibus.

XXII. Sex generibus hominum indulgentiæ nec sunt necessariæ nec utiles, videlicet

cet

Sæcul. XVI.
A.C. 1520

cet mortuis seu morituris, infirmis, legitime impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica, his qui meliora operantur.

XXIII. *Excommunicationes sunt tantum externæ pœnæ, nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.*

XXIV. *Docendi sunt Christiani plus diligere excommunicationem quam timere,*

XXV. *Romanus Pontifex Petri Successor non est Christi Vicarius super omnes totius mundi Ecclesias ab ipso Christo in B. Petro institutus.*

XXVI. *Verbum Christi ad Petrum quodcumque solveris super terram, &c. extenditur duntaxat ad ligata ab ipso Petro.*

XXVII. *Certum est in manu Ecclesiæ, aut Papæ prorsus non esse statuere articulos fidei, imo nec leges morum, seu bonorum operum.*

XXVIII. *Si Papa cum magna parte Ecclesiæ sic vel sic sentiret, nec etiam erraret: adhuc non est peccatum aut hæresis contrarium sentire, præsertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per concilium universale alterum reprobatur, alterum approbatum.*

XXIX. *Via nobis facta est, enervandi auctoritatem Conciliorum, & libere contradicendi eorum gestis, & judicandi eorum decreta, & confidenter confitendi, quidquid verum*

verum videtur, siue probatum fuerit, siue *Sæcul. XVI.*
reprobatur a quocumque Concilio. *A.C. 1520.*

XXX. Aliqui articuli Joannis Hus
condemnati in Concilio Constantiensi sunt
Christianissimi, verissimi, & Evangelici,
quos nec universalis Ecclesia posset damnare.

XXXI. In omni opere bono iustus
peccat.

XXXII. Opus bonum optime factum,
est veniale peccatum.

XXXIII. Hæreticos comburi, est con-
tra voluntatem Spiritus.

XXXIV. Præliari adversus Turcas,
est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras
per illos.

XXXV. Nemo est certus, se non sem-
per peccare mortaliter propter occultissimum
superbiæ vitium.

XXXVI. Liberum arbitrium post pec-
catum, est res de solo titulo; & dum facit,
quod in se est, peccat mortaliter.

XXXVII. Purgatorium non potest
probari ex sacra Scriptura, quæ sit in Ca-
none.

XXXVIII. Animæ in purgatorio non
sunt securæ de earum salute, saltem omnes:
nec probatum est ullis aut rationibus, aut
Scripturis, ipsas esse nec extra statum me-
rendi, aut agendæ charitatis.

XXXIX. Animæ in purgatorio pec-
cant sine intermissione, quamdiu quærent re-
quiem, & horrent pœnas.

XL.

Secul. XVI.

A.C. 1520.

XL. Animæ ex purgatorio liberatæ suffragiis viventium minus beantur, quam si per se satisfacissent.

XLI. Prælati Ecclesiastici, & Principes sæculares non male facerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

§. LXIII.

Prosecutio Bullæ Leonis X. contra Lutherum.

His subjungit Pontifex in eadem Constitutione: Nos in præmissis utpote gravissimis propensius (ut decet) procedere, necnon hujusmodi pesti viam præcludere cupientes, habita super prædictis erroribus, & eorum singulis diligenti discussione, ac districto examine, omnibusque rite pensatis cum S. R. E. Cardinalibus, ac Regularium Ordinum Ministris generalibus pluribusque aliis Theologiæ, Jurisque Magistris reperimus eosdem errores respectively esse contra Ecclesiæ doctrinam sive traditionem, & contra veram divinarum Scripturarum ab ea receptam interpretationem. Unde auctoritate Dei, & B. Apostolorum Petri & Pauli & nostra, præfatos omnes & singulos articulos seu errores tanquam respectively hæreticos, aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensivos, vel simplicium mentium seductivos, & veritati Catholicæ obviantes damnamus, atque omnino rejicimus, inhibentes sub majoris

joris excommunicationis latae sententiae ac Sæcul. XVI.
 privationis omnium dignitatum, ne quis præ- A.C. 1520.
 fatorum errorum aliquos asserere, defendere,
 docere, prædicare, aut illis quomodolibet
 publice vel occulte, quovis quæsito colore vel
 ingenio, tacite vel expresse favere præsumat;
 Mandamus etiam Locorum Ordinariis aliis-
 que, ut scripta, libellos, vel in eis contenta
 capitula, articulos supradictos continentia
 diligenter quæsita, publice, & solemniter in
 præsentia Cleri, & populi, sub omnibus &
 singulis prædictis panis comburant,

Postmodum Papa conatus, quos ad
 revocandam emotam Lutheri mentem,
 atque impetrandam errorum suorum de-
 testationem adhibuisset, enarrat. Post-
 quam enim, prosequitur Papa, ipsum cita-
 vimus, mitius cum eo procedere volentes il-
 lum invitavimus, atque tam per diversos tra-
 ctatus cum Legato nostro habitos, quam per
 literas nostras hortati fuimus, ut a prædi-
 ctis erroribus discederet; aut ad nos, oblato
 etiam salvo conductu, & pecunia ad iter ne-
 cessaria, sine metu seu timore veniret. Quod
 si fecisset, pro certo, & ut arbitramur, ad
 cor reversus errores suos cognovisset: nec in
 Romana Curia, quam tantopere vanis ma-
 levolorum rumoribus plus, quam oportuit,
 tribuendo vituperat, tot reperisset errata;
 sed citatione, omnibusque supradictis spretis
 venire contempsit, ac contumax de citatione
 Hist. Eccles. Tom. XXXIII. L1 hujus-

Sæcul. XVI. **A.C. 1520.** *hujusmodi notitiam habens in vocem temerariæ appellationis prorupit ad futurum Concilium, contra Constitutionem Pii II. ac Julii II. Prædecessorum nostrorum, qua cavebatur, taliter appellantes hæreticorum pœna plectendos: contra ipsum ad condemnationem ejus tanquam hæretici procedere possemus; nihilominus Dei clementiam imitantes, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur, & vivat, de venerabilium Fratrum nostrorum consilio, ipsum Martinum per viscera misericordiæ Dei hortamur, ut pacem Ecclesiæ turbare desistat, & a tam perniciosis erroribus prorsus abstineat. Alioquin ipsum Martinum, ejusque adhærentes requirimus, ipsisque mandamus, ut infra sexaginta dies a præfatis erroribus desistant, librosque præfatos errores continentes comburant, vel comburi faciant. Si vero secus egerint, ac præmissa infra terminum prædictum non adimpleverint, declaramus eosdem tanquam notorios, & pertinaces hæreticos pro talibus ab omnibus haberi mandamus, eosque omnibus pœnis a jure inflictis subjecimus. præterea monemus singulos Christi fideles, ut eos post lapsum termini prædicti evitent, nec cum eis commercium, vel aliquam communionem habeant, nec eis necessaria ministrent. Mandamus etiam, ut eos personaliter capiant, loca vero, ad quæ eos declinare contigerit, quamdiu ibi permanserint, Ecclesiastico subjecimus interdicto. Denique*

nique Pontifex in fine ceteras solemnitates ad ejusmodi casus requisitas subjungit. saecul. XVI.
A.C. 1520.

Non deerant inter Lutheri fautores, Pallavic. hist.
Conc. Trid.
l. 1. c. 21. n. 3. qui hanc Leonis Constitutionem reprehenderent; ac primo quidem carpebant, 6. et 7. articulos in diplomate propositos sub in-

certa verborum clausula fuisse damnatos. II. Sugillabant, inter quadraginta & unum articulos in Bulla proscriptos reperiri aliquos, quos ejus Praedecessores inter Graecorum errores damnassent. III. Opponebant, quod Pontifex de tot, tantique momenti articulis fidem concernentibus, ex solo Curiae Romanae consilio iudicium tulisset, nec rem cum majori Italiae Episcoporum parte communicasset (*). Ipsi quoque Luthero tam subita (ut putabat ipse) errorum suorum damnatio haud exiguum admirationem peperit; ac causae suae desperans Seguinum interpellavit, ut precibus apud Caesarem id efficeret, quatenus illius interventu honestis sub conditionibus in Sedis Apostolicae gratiam redire posset.

L I 2

§. LXIV.

(*) Hæc opposuit Paulus Snavis (vulgo dictus Fra Paolo) ac subdole ea a rerum peritis in Leonis Constitutione annotata fuisse dixit: uti refert Pallavicinus, ex quo Continuator ea descripsit, omittens tamen mentionem facere de solida eorum confutatione, quam idem Pallavicinus loco supracitato adiecit.

Sæcul. XVI.

A. C. 1520.

§. LXIV.

*Lutheri liber de captivitate
Babylonica.**Sleidan.
comm. de
Statu Relig.
& Reip.**Cochl. l. cit.
an. 1520.
p. 26.*

Verum Lutherus, ubi Constitutionem jamjam promulgatam, suosque errores debita solemnitate damnatos cernebat, jam omnia modestiæ repagula effringens librum edidit, quem inscripsit *de captivitate Babylonica*; in eo tam pertervos divulgavit errores, ut eorum perveritas propositiones mox a Papa confixas longe excederet: Præprimis sese indies magis illuminari jactitat, dein prosequitur, poenitet me eorum, quæ ante biennium adhucdum Romanæ Curiae superstitionibus immersus de indulgentiis docui. Tum necdum eas penitus rejiciendas censui, nunc vero cognosco illas aliud non esse, quam meras adulatorum Romanorum imposturas, quibus & fidem Dei, & pecunias hominum perderent. Displicet mihi ea moderatio, qua tum Papatum humani saltem juris esse admittebam, nunc vero scio, & certus sum, Papatum esse Regnum Babylonis, & potentiam Nembroth robusti venatoris. Scripseram olim, conveniens fore, ut utramque Sacramenti speciem Laicis porrigendam esse Concilium generale statueret, nunc vero conabor ostendere, omnes esse impios, qui utriusque speciei communionem Laicis de-

ne-

negant. Hucusque septem dari Sacra- Sæcul. XVI.
menta affirmabam, nunc tria tantum pro A.C. 1520.
tempore dono, Baptismum, Pœnitentiam,
& Panem. Denique summa arrogantia
 in Romanam Ecclesiam, a qua primum
 damnatus erat, apertis furiis tumultua-
 batur, atque inter dogmata, cujus fun-
 damenta subvertere tentabat, præprimis
Transubstantiationis articulum impugnabat.

§. LXV.

Lutheri opinio de Eucharistia.

Agitabat quoque Lutherum cunctis
 contradicendi libido, ut etiam realem
 Christi Domini præsentiam in Evchari- Epist. ad Ar-
 stia negaret; idque satis aperte declara- gentin. t. 7.
 bat in quadam ad Argentinenses episto- fol. 501.
 la, in qua hæc scribit, gratissimum pror-
 sus mihi accidisset, si opportuna mihi ob-
 venisset occasio hanc quoque sacramen-
 talem præsentiam inficiandi; nil enim
 aptius meum Papatui nocendi proposi-
 tum juvisset. Attamen nimium eviden-
 ter convictus erat de illius veritate per
 ipsam vim, ac perspicuum horum ver-
 borum sensum: *Hoc est Corpus meum,*
Hic est Sanguis meus: hoc corpus tradetur Inter opera
pro vobis; hic sanguis novi testamenti: hic Luth. l. de
sanguis effundetur pro vobis in remissionem capt. Bab. t.
peccatorum. 2. fol. 60. His verbis convictus nun-
 quam Lutherus sibi persuasum reddere
 poterat, quod Christus Sacramenti sui

Sæcul. XVI.
A.C. 1520.

*Resp. ad Ar-
gent. artic.
extract. ib.
p. 172.*

institutionem studiose obscurare voluerit, ac verba tam plana ad figuras adeo contortas atque alium ad sensum detorquere, quam quem omnes Christiani tam Orientalis quam Occidentalis Ecclesiæ populi suapte natura inditum receperunt, nec unquam ab hujus traditionis Religione aut sublimitate mysterii, aut Berengarii, vel Wiclefi argutiis averti poterant: Lutherus tamen quicquam de suo addere voluit, asserens, quod sextum S. Joannis caput nonnisi de spirituali manducatione Christi intelligendum foret, ac ipse panem, & vinum in Evcharistia remanere, partim cum Wiclefo crederet, partim vero cum sophistis (ita Theologos Catholicos conviciabatur) teneret, verum Christi corpus, verumque ejus sanguinem eo modo in illis contineri, quo ignis in ferro candenti sese metallo insinuat, adeo, ut sicut quædam talis ferri particula ignis est simulque ferrum, ita etiam quævis minima panis & vini pars junctim sit vinum & panis, ac corpus & sanguis Christi. Nonnunquam etiam addebat Lutherus, corpus ita esse in pane, & sub pane, prout vinum existit in & sub dolio. Nihilominus assererat, quod tam *transubstantiationis*, quam *consubstantiationis* opinionem promiscue admitteret, ac duntaxat hac in re dubium seu scrupulum tolleret; in alio autem libro, cum ei-

eidem, quod panem in Eucharistia re-
manere docuisset, objiceretur, id mini-
me negabat, affirmans tamen: „ Nun-
quam alteram damnavi opinionem, di-
xi solum, eam non esse fidei articu-
lum. „ Ast brevi in pejora prolabe-
batur, ut mox percipiemus.

Sæcul. XVI.
A.C. 1520.

§. LXVI.

*Lutheri opinio de Missa, aliisque
Sacramentis.*

Ceterum Lutherus de S. Missæ Sacrifi-
cio agens calumniatur: coepisse hoc
Sacramentum adeo divinum, fieri turpe
monopolium, eoquod ad sustentandos
Sacerdotes & Monachos ordinatum es-
set: fatetur tamen, quod res oppido ar-
dua esset, usum plurimum sæculorum re-
ligione in Ecclesia stabilitum evertere,
nihilominus, inquit, audendum est ali-
quid, refecandæ sunt orationes, ac Mis-
sæ ritus, sola Christi Domini hoc Sacri-
ficio instituentis verba servantur, bo-
næ quidem, quæ ibi fiunt, sunt oratio-
nes, sed Sacramento minus congruæ,
nam elevatio sapit quasdam de Judæo-
rum ritibus reliquias, qui holocausta sua,
quæ Domino offerebant, elevarunt; op-
tarem quoque Missam dici in lingua vul-
gari, dein Baptismum impetit, ac hunc
totum a sola in Christi promissionem fide,
cujus Baptismus exterior non nisi signum
est,

*De captiv.
Babyl. t. 2.
fol. 86.*

Sæcul. XVI est, dependere asserit, eodemque loco
A C. 1520. solum Baptismi votum, rejectis ceteris
 omnibus approbat. Pariter totam poeniten-
 tiæ virtutem ad fidem in Christi promif-
 sionem reducit, confessionem tamen tan-
 quam utilem quin & necessariam adstruit,
 nihilominus illam ob casuum reservatio-
 nem in tyrannidem degenerasse, ajebat,
 atque docere præsumit, quod ad obti-
 nendam absolutionem sufficeret peccata
 sua simplici Laico confiteri. Confirma-
 tionem, atque extremam unctionem ad
 caeremonias a Patribus receptas rejicit,
 illasque certo, quod conferant gratiam,
 promisso carere affirmat, ut vero ad epi-
 stolam S. Jacobi cap. 5. responderet, il-
 lam, quamvis eam esse canonicam nun-
 quam Ecclesia dubitasset, ex sacrorum li-
 brorum albo expungit, asserit etiam,
probabiliter non esse Apostoli Jacobi, nec
Apostolico Spiritu dignam. Hac nempe
 temeritate petulans ille Reformator a sa-
 cri Codicis canone pro arbitrio suo dele-
 vit, quicquid cum suis deliriis conciliare
 non poterat. Matrimonium quoque no-
 væ Legis Sacramentum esse pernegat,
 denique Sacerdotes a lege Cælibatus, ac
 pensæ horarii recitatione eximit.

Sub idem tempus aliud in Germania
 edidit opusculum adversus Curiam Ro-
 manam, non alio ex consilio, quam ut
 illam

illam Germanis invisam redderet; ibidem ^{saecul. XVI.}
 pluribus commemorat bella, quæ Roma- ^{A. C. 1520.}
 ni Pontifices, ut auctoritatem suam ma-
 gis extollerent, contra Cæsares gessissent,
 dein asserit, quod Cæsaris ac Laicorum
 Principum gladii in omnes non modo Lai-
 cos, sed & Clericos liberam, atque æ-
 qualem cum Papa haberent potestatem.
 Post hæc totam Germaniæ Nationem ad
 excutiendum Pontificiæ potestatis jugum
 concitat, ac reformationis normam pro-
 ponit, in qua Papam & Episcopos Impe-
 ratori subjicit, ac summo Pontifici sacras
 literas interpretandi, aut generales Sy-
 nodos convocandi auctoritatem abnegat;
 denique declamat contra mores, ac Ro-
 manæ Curiæ abusus, & rem prorsus in-
 dignam esse affirmat, quod Papa tripli-
 ci honoretur diademate, cum tamen Re-
 ges nonnisi unicam deferrent coronam;
 ac potius Papam utpote Dei crucifixi
 vicarium potius deceret, ut ejusmodi fa-
 ctum, pompamque abjiceret; Cardinales
 quoque tanquam sæcem inutilium homi-
 num, qui Italiam atque Germaniam ex-
 haurirent, traducit, ac dicit, quod Mi-
 nistrorum Papalium numerum minui,
 ac Annatas aboleri oporteret, necnon
 Pontifici eripienda essent omnia Episco-
 pos electos confirmandi, atque Archie-
 piscopis *Pallium* concedendi jura; præ-
 cipue vero insolentissime carpit *Data-*

Sæcul. XVI. *riam* Romanam, eamque tanquam latro-
A.C. 1520. num speluncam conviciatur; præterea jus
 Pontificium penitus everti postulat, ne-
 gatque, quod summis Pontificibus ullum
 jus in utriusque Siciliae Regna compete-
 ret. Ceterum Lutherus hoc opusculum
 eo duntaxat fine conscripsit, ut damna-
 tionis sententiæ nuper contra errores
 suos latæ omnem vim auctoritatemque
 adimeret.

§. LXVII.

Tumultus abeunte Cæsare in Hispaniis suscitati.

Anton. vera hist. Car. V. p. 28. & seq. Quamvis Carolus Cæsar nulli solertiæ
 pepercisset, ne Hispania, dum ipse
 interim ad accipiendam Imperii coronam
 in Germaniam abiret, tumultibus agita-
 retur, nihilominus nondum iter aggre-
 diebatur, cum jamjam seditiones confla-
 ri, non sine animi sui fastidio percepisset.
 Harum auctores erant Antonius A-
 cugna Zamorensis Episcopus, Joannes
 de Padilla & Joannes de Bravo, quorum
 artibus rebellionis flamma sensim succre-
 scens, Regnum foede vastabat, nec de-
 erat seditiosis obtentus; caussabantur
 enim, Cæsarem haud amplius in Castel-
 lam reversurum, sed illam ceteris Pro-
 vinciiis aggregaturum, relicto ejus regi-
 mine nonnullis Proregibus; Rumor quo-
 que

que spargebatur, quod Cæsar in Flan-
 dria Sedem fixurus, ac proin omnes Hi-
 spaniæ thesauros eo delaturus esset. Hæc Sæcul. XVI.
A.C. 1510.
 primo studiose latius diffeminabantur ab
 illis, qui turbas inde natas in rem suam
 vertentes clam populos ad seditionem
 concitabant, quos inter primi erant Se-
 gobientes; ibi enim sumptis armis Adria-
 num Cardinalem cum omnibus Nationis
 suæ Viris ex Hispania excedere compel-
 lebant. Hic idem erat, quem Carolus
 se absente Regnorum suorum Præfectum
 nominabat, adjunctis eidem quibusdam
 Consiliariis, omnibus natione aut Hi-
 spanis, Castellanis, aut Arragonensibus.
 Nihilominus Adrianus rebellium furori
 aliquamdiu cedere compulsus, quid in
 periculosa hac rerum vicissitudine consi-
 lii esset, cum suo Senatu deliberabat,
 tandem vero decretum, seditiosorum pe-
 tulantiam armis compescendam esse. Er-
 go Alcaidæ Ronquillo consilii exequen-
 di provincia demandatur, qui cum vali-
 do milite recta Segobiam petens, urbis
 portas sibi aperiri iussit; ast civibus pa-
 rere renuentibus ad extrema prolapsus,
 totam circum regionem ferro flammaque
 devastavit.

Sub idem tempus Toleti rumor in
 vulgus manabat, quod Cæsar haud alio
 ex consilio secum Matrem suam eduxis-
 set, quam quia in Castellam haud ultra
 reverti

Secul. XVI. reverti cogitaret; ad incertos ergo hos-
A. C. 1520. ce sermones pauper quidam opifex na-
 tione Lusitanus Vallisoleti, ubi tum Cæ-
 sar agebat, majorem campanam Paro-
 chialis Ecclesiæ ad D. Michaellem pulsa-
 re aggreditur, moxque plusquam sex
 millia infimæ plebis concurrere, ad ar-
 ma volare, omnesque Carolum impedi-
 re, ne urbe excederet, aut iter prose-
 queretur. Hanc populi Seditionem Hi-
 spani vulgo *Hispaniæ communitates* appel-
 lant, cui nominationi ab exteris (ut in-
 quit Antonius Vera) sinistra interpreta-
 tio attribuitur; eo enim nomine hi sedi-
 tiosi appellabantur, quod illis ex nobili-
 bus nonnisi paucissimi suffragati essent:
 interea vero, cum Vallisoletani ira ac fu-
 rore debacharentur, Carolus Imperator
 versus Turrim Sillanam contendit, ac
 Villalpandum perveniens, Toletanorum
 Deputatos, quibuscum eodem tempore
 Salmanticenses venerant, ibi excipit.
 Præprimis Carolus Petrum Lazo, qui a
 Toletanis ablegatus erat, alloquebatur:
 Petre, inquit, poenas mihi dares, nisi
 memor essem, cujus parentis filius sis;
 nec plura locutus omnes ad Alphonsum
 de Royar Castellæ Præsidem remisit; hi
 tamen hoc responso minime territi Cæ-
 sarem usque ad oppidum S. Jacobi se-
 quebantur; Salmanticenses quoque De-
 putati fidei Sacramentum præstare re-
 nue-

nuebant, nisi saltem prior juraret Cæsar, Sæcul. XVI. A.C. 1520.
se conditionibus, quas Toletani petiissent, assensurum. Verum Imperator spreta eorum propositione iter suum prosequabatur.

§. LXVIII.

*Ingens Toletanorum Seditio, plures
urbes eorum exemplum secuta.*

Igitur Toletani ad arma convolant, Ron- Ant. Vera l. cit. p. 35. & seq.
quillum inopina vi obruunt, ejusque Vino. Blas. l. 2. c. 12.
copias profligant; prospera hæc Seditio- Ofor. lib. 12. fol 349.
nis auspicia præter Vallisoletum, & Sal- Raynald. an. 1520. n. 69.
manticam, alias etiam urbes, Burgim, Sleidan. in comm. l. 3. p. 79.
Albucellam, Zamoram, Legionem ac
Taurum ad parem defectionem pertrahe-
bant. Ipse quoque Cardinalis Toletanus,
qui ibidem suam sedem, ac Vallisoleti
suum Senatum collocaverat, per murip.
foramen aufugere compellebatur. Po-
pulis, qui conjuraverant, erat decretum
Reipublicæ formam imitari, unde Ven-
tæ Senatum constituebant, parum absi-
mitem ab eo, qui non ita pridem in Bel-
gii Provinciis stabiliebatur, quo facto,
hæ urbes quemdam deputatum eo able-
gabant, omnesque secundæ nobilitatis
Viros aut illuc venire, vel nomine suo
quosdam mittere rogabant, cunctosque,
qui huic societati nomen dare recusabant,
velut patriæ proditores habebant, imo
quosdam eorum laqueo suffocarunt, ac
plurium

Sæcul. XVI
A.C. 1520.

plurium Procerum ædes vel exspoliarunt, vel penitus solo æquarunt; cum vero seditiosis nihil magis solemne sit, quam omnium malorum memoriam retinere, solius autem prudentiæ oblivisci, ita & illi rebelles Reginam ex Turri Sillana, ubi propter insaniam capta detinebatur, liberabant, eamque velut Reginam suam venerantes volebant, ut Regnum suo nomine administraret. Enimvero Reginæ lætitia, quam ex inopino subditorum obsequio conceperat, ad pauca temporis momenta emotæ mentis impetus suspenderat, imo ipsa pristinam animi sanitatem recuperasse dicebatur. Rebelles quoque exauctorato Marchione de Dania, eidem a consiliis dederunt Zamorenses Episcopum, Virum ætate sexagenarium, licentia vero vitæ, atque animi vehementia inter Castellanos facile principem.

Interea Cæsar itineri suo strenue infestebat; verum comperta Toletanorum rebellionæ, primo lenitate animos placaturus, seditiosis fidem dari iussit, imposterum e Flandris nullas ad Regni dignitates promotum iri, dummodo illis, quas hucusque adepti erant, deinceps frui permitterentur. Attamen hanc quoque propositionem rebelles rejiciunt, cunctosque externos Regno pellendos esse, omnino contendunt; cumque ad alen-

dos

dos milites pecuniis egerent, ipsa Regi-
na duce ex Cathedrali Toletana Ecclesia
sacrarum Reliquiarum thecas diripiunt,
atque ex illis artificiose liquefactis num-
mos cudunt; interea ipsæ Gubernatorum
copiæ, quas Carolus in Hispania reli-
querat, in aciem prodire veritæ, intra
Metinam Fluvii Sicci sese includere com-
pellebantur, quin tamen rebellium furo-
rem evaderent; quippe eas tam arcta
obsidione premebant, ut abs dubio urbs
expugnata fuisset, nisi *Augustobrigæ-Ec-*
clesiæ Comitissa provido consilio pericu-
lum avertisset: hæc enim apud Petrum
Gironem, qui præcipuum hujus factio-
nis caput erat, tantum auctoritate polle-
bat, ut ejus ditiones indemnes servari,
atque rebellium exercitum Villalpandum
revocari, ab eo impetraret. Ast Comes
de Haro, qui his copiis præerat, muta-
to consilio recta versus Turrim Syl-
lanam movit, urbemque cepit, necquic-
quam præsidariis illam strenue defenden-
tibus. Ergo Regina munere suo Regia
Majestate prorsus indigno defuncta in
præfatam urbem reversa est, eamque
Haro Comes comprehensam tutum in lo-
cum conduxit, ne forte rursus seditioso-
rum ausibus ancillaretur, seque umbra-
tilem prorsus Reginam exhiberet. Hoc
successu derepente mutata est rerum fa-
cies; rebelles enim in varias factiones
distr-

Sæcul. XVI.
A.C. 1520.

Sæcul. XVI
A.C. 1520.

disfrahebantur, ac potissima eorum parte in Regis obsequium redeunte, ceteri a Regni Administratoribus armorum vi dissipabantur.

§. LXIX.

Cæsar Caronii conscensa navi ex Hispania profectus.

*Ant. Vera
hist. Car. V.
p. 35.*

Interea temporis Cæsar die decima quinta Maji Caronii portu solvit, comitantibus eum Albenfi Duce, Friderico Principe, ac Villæfrancæ Marchione ejus filio. Præter exteros, qui eum sequebantur, in Germaniam præmisit Baviaræ Ducem, ut S. R. I. Electores per eundem, quem peractam electionem gratulandi causa misissent, officiosam quoque gratiarum actionem a Cæsare reciperent, maxime cum alius meritorum eminentia clarior ad id muneris seligi haud potuisset. Ceterum Imperator iter per Angliam institui jussit, intelligens, quod Volseus Cardinalis Regis Galliarum blanditiis, ac muneribus captus inter Franciscum I. & Henricum VIII. procuraverit colloquium, in quodam loco Ardrecium & Guinas interjacens celebrandum, cui præter utramque Reginam quamplurimi utriusque sexus Principes eidem interfuturi essent. Quapropter Carolus hunc congressum præpedire, plurimum e re sua fore existimabat.

§. LXX.

§. LXX.

Sæcul XVI.

A.C. 1530.

Cæsar per Angliam profectus, & Dubrim appulsus.

Nec vanus erat hujus colloquii rumor; *De Rapin*
 quippe Rex Angliæ jamjam die vi- *Thoiras hist.*
 gesima quinta Maji Cantuariam venit, *d. Angleter-*
 Caletum transiturus, inde vero ad con- *re tom. V.*
 gressus locum profecturus: cum ecce! Ca- *p. 134.*
 rolum V. Cæsarem Dubrim pervenisse *Polyd. Virg.*
 nunciatur. Res ea totam aulam inopina *in Henric.*
 admiratione defixit, nec desunt tamen, *VIII. l. 27.*
 qui referunt, Cardinalem Volsæum, cum
 sibi perspectum esset Cæsaris consilium,
 de ejusdem adventu Regem clam admo-
 nuisse, sibi que Carolum officiose excipi-
 endi munus deferri postulasse; utut res
 se habeat, id certum est, Henricum po-
 stera die Dubrim pervenisse. Inde ambo
 Reges Cantuariam petebant, ad quam
 urbem Henricus conjugem suam vocavit,
 quæ Caroli, cujus Neptis erat, hucus-
 que nunquam visi conspectu summopere
 lætabatur. Colloquio utrinque habito
 Cæsar itineris sui Anglici rationem quan-
 tocius Henrico exposuit, nihilque inten-
 tatum reliquit, ut congressum cum Fran-
 cisco I. celebrandum dissuaderet; cum
 enim successus inde rebus suis adversos
 pertimesceret, hinc nihil non egit, ut An-
 gliæ Regem ad dissolvendum ejusmodi

Hist. Eccles. Tom. XXXIII. M m col-

Sæcul. XVI colloquium permoveret. Nihilominus
A. C. 1520. Rex hæc Carolo respondit, salva hono-
 ris mei, datæque fidei religione a pro-
 misso colloquio resilire haud possum, pol-
 liceor tamen, quod nulli pacto, quod
 Cæsareæ Majestati suæ præjudicio esse
 posset, assensurus sim. Carolus spe sua
 frustratus, saltem Volseum Cardinalem
 sibi devincire satagebat, maxima etiam
 spe eidem facta, se auctoritate sua effe-
 cturum, ut mortuo Leone X. ipse sum-
 mus Pontifex eligeretur; insuper se pa-
 cem cum Anglorum Rege novo eoque
 solemnî foedere firmaturum pollicebatur.
 His ita promissis Carolus trigesima Maji
 ex Anglia excessit, iter suum in Flan-
 driam profecturus: Henricus vero An-
 gliae Rex conscensa navi Caletum con-
 tendit, ubi etiam unacum Regina con-
 juge sua die quinta Junii appulsus est.

§. LXXI.

*Colloquium Francisci I. cum Henrico
 VIII. prope Ardrecium &
 Guinas habitum.*

Mem. du Bel- Franciscus I. re comperta quantocius
lai liv. I. cum tota Curia sua ad Picardiae fines
Polyd. Virg. contendit, atque die septima ejusdem
l. 27. mensis ambo Reges in quodam loco Ar-
 dreium inter & Guinas sito conveniunt.
 Verum toto congressus tempore nonnisi
 genia-

genialia festa, hastiludia, choreæ, om-
 nisque generis delectamenta conspicie-
 bantur, quibus utriusque Regis Princi-
 pes cum ingenti utrinque voluptate inter-
 erant, tantaque pompa ac magnificentia
 amborum Regum Ministri certatim re-
 splendebant, ut hic congressus vulgo
campus panni aurei vocaretur; quamvis
 ceteroquin harum voluptatum abundan-
 tia seriis occupationibus spacium haud
 præriperet.

Ergo inter ambos Reges conventum.
 I. Franciscus I. decies centenis aureorum
 millibus in nupero tractatu promissis,
 nunc demum penitus persolutis, Henri-
 co VIII. centies mille libras Turonenses
 pensionis nomine ad dies vitæ numeret.
 II. Si ex lege, qua connubium cum Ma-
 ria Regis Filia decretum fuit, Delphi-
 nus Angliæ solum conscensurus sit, præ-
 fata pensio ad Mariam, ejusque hæredes
 perpetuo jure devolvatur. III. Diffidia
 inter Angliæ & Scotiæ Reges suborta A-
 loysiae de Sabaudia, quæ Galliarum Re-
 gis mater erat, necnon Eboracensis Car-
 dinalis arbitrio committantur; his ita
 conclusis ambo Reges pari utrinque ani-
 mi lætitia secesserunt, Francisco I. Bo-
 noniam redeunte.

Sæcul. XVI.
A.C. 1520.

§. LXXII.

Officiosa salutatio Cæsaris atque Angliæ Regis.

Henricus in Regnum suum maritimo itinere reverti differebat, donec Cæsarem officiosa salutatione, qua præventus erat, vicissim honoraret. Ergo decima Julii Gravelinum petiit, eodemque die Caletum remigravit. Postera vero die Imperator unacum Margarita amita sua Belgii Gubernatrice Henricum Caleti invisebat, ac integro triduo ibidem cum illo versabatur. Ea de re Francisci I. animus inquietissimo cogitationum turbine haud parum agitabatur, nec sua suspitioni ratio deerat; quippe primi foederis postea Cæsarem inter & Henricum initi fundamenta in hoc ipso colloquio jacta creduntur; ait enim Antonius de Vera Scriptor coævus, Angliæ Regem in Cæsaris amplexus effusum dixisse: „Vale! co-
„lendissime frater, dilecte Nepos! ex
„divinæ providentiæ consilio tres ille
„potentissimi hostes adversus te concita-
„ti tibi sunt debellandi, faxit Deus, ut
„tibi suo quoque auxilio assistat. „Cui Carolus reposuit: „Deo sit gloria, quod
„is, qui mihi tres opposuit hostes, tria
„quoque eos vincendi media suppedita-
„verit, nempe animum, vires, atque
„aucto-

„ auctoritatem. „ Quamvis vero Angliæ Sæcul. XVI.
A.C. 1520.
Rex clarius mentem suam non explicaf-
set, haud obscure tamen Cæsar agnove-
rat, quinam essent hi tres hostes; horum
quippe primus erat Franciscus I. Gallia-
rum Rex, nam is nuper Imperii æmulus
se neglectum ægerrime ferebat. Alter
extitit Solimanus II. Turcarum Impera-
tor, qui Selimi Patris sui Successor cru-
enta in Christi fideles fovebat consilia.
Tertius denique fuit Martinus Lutherus,
quem Rex Angliæ flagellum iræ divinsæ
adversus Christianos appellaverat, eum-
que edito libello, cujus brevi mentionem
faciemus, paulo ante impugnaverat.

§. LXXIII.

*Cæsar Gandavum perveniens, ur-
bemque ingressus.*

Posthæc Imperator Flessingæ in Zeelan-
dia secundis ventis appulsus, Gan-
davum contendit, eoque paucorum die-
rum navigatione pervenit. Ibidem obvi-
um habuit Ferdinandum fratrem suum,
unacum viginti quatuor primi Ordinis
Proceribus. Ergo Imperator Gandavum
ingreditur, belli tormentis undique re-
boantibus, civibusque in duos utrinque
ordines distributis, ac bombardas festive
explodentibus. Præmisserat quoque il-
luc Electorale Collegium Electores Pala-
tinum

M m 3

tinum

Sæcul. XVI. tinum & Saxonicum, qui faustum Cæ-
 A.C. 1520. sari adventum gratularentur: hos er-
 go Carolus summa honorum significatio-
 ne excepit, ubi maxime jucundum erat
 videre, quod Saxoniae Elector in cunctos
 submissionis ac reverentiæ modos erga
 Cæsarem se effunderet, vicissim vero,
 quo humilior ille erat, eo ardentius Cæ-
 sar suæ in eum amicitiae testimonium ex-
 hibere, illumque honorum, ac benevo-
 lentiae significationibus cumulare certa-
 bat, nunquam grato satis animo testifica-
 ri valens, quot titulis suam eidem electio-
 nem in acceptis referret.

Anton. Vera
l. c. p. 58.

§. LXXIV.

Carolus Aquisgrani coronatus.

Anton. Vera Paulo post Cæsar Gandavo profectus A-
l. c. p. 59. quisgranum petiit, adhuc magis mag-
Relatio Cor. nifico, quam quo in Flandriam venit, co-
Carol V. per mitatu stipatus; cuncti enim Ferdinandi
Hartmanum fratris sui Proceres sese illi adjungebant,
Maurum Ca- & integra leuca S. R. I. Electores eidem
merce Imper. obviam procedebant, hosque sequeban-
assessor. tur centum triginta Principes, Duces,
Slesdan. Comites, Marchiones, præter plusquam
comm. l. 2. duceos ex prima Germaniæ nobilitate
p. 57. Magnates. Demum vigesima tertia Octo-
Petr. Angl. bris coronationis solemnia agebantur,
epist. 699. eodem nimirum die, quo Solimanus de-
t. 1. p. 441. functo Selimo Constantinopoli inaugura-
 tus

tus est, & ipse Carolus primæ coronatio- Sæcul. XVI.
A.C. 1520.
nis suæ solemnia celebravit, ac Caroli
Magni diadema suscepit: cum vero in
Diœcesi Leodiensi, cui Aquisgranum sub-
jacet, eo die nulla festivitas incideret,
quæstio movebatur, an præter diem fe-
stum, vel Dominicum ejusmodi solemnia
feriali die decenter celebrari possent, fa-
cili tamen negotio Episcopus dubium dis-
solvit, hunc diem per totam urbem pro
festo habendum esse decernens, idque a
cunctis S. R. I. Electoribus, Principibus,
ac Proceribus ad hæc solemnia confluen-
tibus ratum habebatur.

§. LXXV.

*Agitur de Austriæ statibus Ferdinan-
do Cæsaris fratri cedendis,
de ejusque connubio.*

Altera die solemnitas alia non minus
magnifica agebatur; Imperator
enim solio suo insidens, cunctisque cæ-
sareæ dignitatis insignibus ornatus Fer-
dinando fratri suo Hispaniæ Infanti om-
nes, quotquot a Philippo Patre suo hæ-
reditario jure acceperat, Germaniæ sta-
tus cedebat, præsentibus cunctis Ele-
ctoribus, Principibus, aliisque Magna-
tibus, cujus cessionis nomine Ferdinan-
dus Austriæ Archidux salutabatur. Po-
stea Imperator adhuc in Throno sedens

Sæcul. XVI. Uladislai Hungariæ & Bohemiæ Regis,
 A.C. 1520. necnon Annæ Reginæ conjugis suæ
 Legatos excepit, quibus datum erat ne-
 gotium, ut nuptias conciliarent inter Fer-
 dinandum, & Annam Elisabetham, quæ
 Hungariæ Regis filia, ac Ludovici, junio-
 ris dicti, soror erat.

§. LXXVI.

*Comitia generalia Wormatiæ a Cæ-
 sare indicta.*

*Steidan. in
 comm. l. 2.
 p. 58.*

Biduo post Carolus V. ad diem vigesi-
 mam primam Januarii anni sequen-
 tis comitia generalia Wormatiæ celebra-
 da indixit, haud contentus, quod hanc
 in rem encyclicas ubique literas expediif-
 set, ipse quoque cunctos Germaniæ Prin-
 cipes impense rogavit, ut ipsimet eo ac-
 cedere haud gravarentur, ac quantum
 in ipsis esset, hunc conventum numero,
 atque auctoritate celebrem redderent.
 „ Deliberandum nobis est, inquit Impe-
 „ rator, de summi momenti negotiis, a-
 „ gitur de tollendis perturbationibus,
 „ quibus Germania vacante abhinc Im-
 „ perio agitur; præcipue vero religio-
 „ nis causa nobis tuenda, ac ingentibus,
 „ quorum vel occasio vel causa Lutheri
 „ doctrina, atque auctoritas extitit, tu-
 „ multibus remedium ponendum est. „

§. LXXVII.

§. LXXVII.

Sæcul. XVI.
A.C. 1520.*Aleander Pontificis Nuncius ad
Germanos.*

Interea Romanus Pontifex Saxonizæ E- *Paul. Jov. in elog. c. 98.*
 lectorem, quamvis contrarium verbis
 testatus esset, Luthero favere semper su-
 spicabatur, quapropter adversus hæreti-
 cum illum Monachum ad eundem Breve
 Apostolicum transmisit, hancque legatio-
 nem Hieronymo Aleandro credidit, at-
 que illum, ut plus auctoritatis haberet,
 Pontificii Nuncii munere auxit; Vir erat
 Aleander mira in rebus gerendis dexte-
 ritate, eruditionis laude, incredibili
 memoriæ felicitate, ac rara græci, lati-
 nique idiomatis peritia longe præstantis-
 simus, cujus nomen etiam in Galliis per-
 celebre evasit; nam illuc a Ludovico XII.
 vocatus, summoque pretio habitus, re-
 gio diplomate civitate donabatur. Jam
 tum præclara scientiæ ac prudentiæ suæ
 specimina ediderat, ubi Parisiensis Uni-
 versitatis Rector, ac Græcæ linguæ Pro- *Sleidan. comm. l. 12.*
 fessor renunciabatur, ac postea Aureliæ, *p. 61.*
 Blesisque publice docebat. Hunc Pon- *Pallavic. hist. Concil. Trid. l. 1. c. 23.*
 cherus Parisiensis Episcopus ad ædes suas
 vocabat, demum vero Leodium misit ad
 Erardum a Marca ejusdem urbis Episco-
 pum, a quo Cancellarii munere, ac Ca-
 thedralis Ecclesiæ Præpositura insignie-
 batur,

Sæcul. XVI batur, quocum etiam Romam petebat.
A.C. 1520. Per itineris hujus opportunitatem per-
specta erat Leoni X. viri præstantia, qui
 eundem frequenti colloquio honoratum
 Romæ detinuit; unde Pontifex, cum Ale-
 leandri merita probe explorata haberet,
 eo neminem ad secundam demandati ne-
 gotii executionem magis idoneum fore
 arbitrabatur. Nec eum sua fefellit opi-
 nio: Aleander enim summa cum laude
 hanc legationem obibat, tam morum sua-
 vitate, quam doctrina orisque facundia
 ubique commendatus.

§. LXXVIII.

*Breve Apostolicum Saxonice Electori
 ab Aleandro traditum.*

Hujus duntaxat itineris socium habe-
 bat Aleander Marinum Caraccio-
 lum, qui Pontificis nuncius erat ad Ca-
 rolum V. Imperatorem; ambo igitur Co-
 loniam, ubi tum Saxoniae Elector agebat,
 contendunt, ubi quoque sat benevole ex-
 ciipiuntur, habitaque frequenti consul-
 tatione Electori Breve Apostolicum por-
 rigunt; his Literis summus Pontifex E-
 lectorem de Constitutione adversus Lu-
 therum nuper promulgata certiolem red-
 debat, rogabatque, ut hanc legem in to-
 ta ditione sua executioni mandari cura-
 ret, huncque Religiosum vel ad errores
 suos

*Ulemburg
 in vita Luth.*

suos infra præfixum tempus revocandos compelleret, vel illum Romanæ Curiae Ministris traderet, si vero hæreticis suis opinionibus contumax insisteret, eundem saltem e Saxonia expelleret. Ceterum Papa Hieronymo Aleandro Eckium quoque Doctorem adjungebat, eo consilio, ut ambo junctis viribus, Religionis causam in Germania, si possent, concluderent, ac tandem dirimerent; quapropter Hieronymus hac de re Electorem certiores fecit, enixe rogans, ut sua eos familiaritate honoraret, atque ad peragenda Apostolica jussa illos consilio, & ope juvaret.

Sæcul. XVI.
A. C. 1520.

Raynald. hoc
ann. n. 60.

§. LXXIX.

Responsum Electoris Saxonici.

Verum Elector horum preces flocci pendebat, nimio in Lutherum affectu captus, & quamvis tum verbis alienum ab eo animum ostenderet, nec palam se ejus fautorem profiteretur, nihilominus sat aperte monstrabat, nolle se, aut Lutherum carceri dare, aut eundem Curiae Romanæ tradere; quapropter Aleandro hoc duntaxat responsum dedit, maximi ponderis rem id esse, proin maturam exposcere deliberationem, se quid hac in re decrevisset, nunciaturum. Tertia effluebat dies, qua scripto animi sui propositum

Raynal. n. 6.

Ulemb. l. c. c. 5

Sæcul. XVI
A.C. 1520.

positum Aleandro aperuit, dicens; quod talia a me petantur, nimium mihi videtur: importuna quoque est huic negotio Eckii præsentia; hic enim alios etiam in communem cum Luthero causam involvit, idque vero permolestum mihi accidit, nec ullo pacto tolerandum censeo, de cetero errores, si quos Lutherus docuit, nunquam approbabo, solidis tamen argumentis ex S. Codice petitis hic Monachus prius convinci ac confutari debet, si tum se submittere recusaverit, nunquam eidem patrocinator; Papam vero haud latere potest, me Cajetano obsequendi gratia decrevisse, quod Lutherum ab universitate Wittembergenſi excludere velim, sed Miltizii Pontificii Legati precibus victus sententiam mutavi; jam vero mihi integrum haud est, eundem expellere, instantibus imperii comitiis, in quibus totum negotium agitandum erit, his addebat, nulla hucusque sententia in Lutherum a Cæsare fuit pronunciata, nec idem indicta causa ab eo damnari potest, ego autem pro parte mea nil eorum omittam, quæ pro Christiani, Electoris, ac filii Ecclesiæ addictissimi munere ac debito præstare teneor. Ex hoc responso Aleander sat aperte cognoverat, nil boni de Electore sperandum esse, quocirca e Saxonia excedere statuit.

§. LXXX.

§. LXXX.

Sæcul. XVI.
A.C. 1520.*Lutheri provocatio a Pontificis Bulla
ad futurum Concilium.*

Aliud adhuc Breve idem Pontifex ad
Wittembergensem direxit Acade- Raynald. hoc
ann. n. 65.
miam, quo eandem ne ab avita semper-
que concupita pietate defleceret, in-
stanter adhortatur, simulque Bullam suam
effectui dari præcepit, indictis etiam pœ-
nis severissimis. Ast hæc schola jamjam
erroneis Lutheri opinionibus imbuta e-
jusmodi minas contemptui habuit.

Ipse etiam Lutherus, cum horum re-
pugnantia suam auctoritatem crescere in-
telligeret, rursus a Papa ad Concilium
appellare præsumebat, questus, se indicta
caussa a Pontifice fuisse damnatum, cum
Papa privatas suas opiniones sacris lite-
ris præferret, ac Concilii judicium decli-
naret. Postea Cæsarem, cunctosque Ma-
gistratus rogabat, ut suam appellationem
pro justa Synodice auctoritatis defensione
susciperent; non enim, inquit, existimo,
quemdam solo Papæ decreto adstringi,
nisi prius causa in quadam Synodo ma-
ture sit discussa. Dabat die decima se-
ptima Novembris: edidit quoque alium
librum, quo articulos omnes a summo
Pontifice nuper damnatos adeo non re-
vocabat, aut errorum suorum quempiam,
suam-

Sæcul. XVI.
A.C. 1520.

suamque vehementiam adeo parum moderabatur, ut etiam veteres hæreses confirmaret, novasque superadderet, quin imo hanc quoque propositionem proferre non abhorreret: *Quilibet Christianus, fœmina, & infans in absentia Sacerdotis absolvere possunt, omnibus enim hæc verba Christi Domini dicta: Quodcunque solveritis &c. Eodemque furore contra citationis decretum, cui tamen non parebat, in hæc verba prorupit: „ Romæ com-
per Bull. „ parebo, prius tamen exspecto viginti
damn. tom. 2. „ millia peditum, & quinque equitum
Propos. 13. „ millia, hæc copię me comitentur, fidem-
fol. 94. „ que meam testatam reddant. „*

*Adversus
Antichr.
exer. Bull.
to. 2. fol. 91.
Ibid. ad prop.
38. fol. 109.*

Dum vero in Bulla arguebatur, quod quasdam Joannis Hussi propositiones tenuisset, ille tantum abfuit, ut errorem suum excusaret, prout antea consueverat, quin potius Papam alloquens in hæc verba erumperet: „ Ita est, nec diffiteor, ea
„ omnia, quæ in Joanne Hussio conde-
„ mnasti, ego approbo, & quicquid tu
„ approbas, ego condemno; & hæc est
„ retractatio mea, quam mihi injunxisti,
„ num plura a me postulas? „

Denique non multo post tempore in quadam Epistola ad Episcopos (qui tamen, inquit, falso tales dicuntur,) scripsit, quod ejus missio omnino specialis sit, atque divina, crescente autem audacia
le

se *Ecclesiasten seu Wittembergensem Præ-* Sæcul. XVI.
dicatorem appellabat, dicebatque, „ ego A.C. 1520.
 „ ipſus mihi hunc titulum impono, poſt-
 „ quam enim tot Bullæ, tot anathema-
 „ ta, & Pontificis atque Episcoporum
 „ condemnationes mihi omnes avitos
 „ meos titulos abſtulerunt, imo & in me
 „ beſtiæ characterem deleverunt, ego
 „ autem abſque titulo eſſe non poſſim,
 „ hinc ad ſignificandum miniſterium, ad
 „ quod a Deo vocatus ſum, me hoc no-
 „ mine inſignio, illud tamen nec homo
 „ nec hominis, ſed Dei donum, & Chri-
 „ ſti Domini revelatio indidit. „ Huic
 delirio inſiſtens Lutherus a principio &
 in toto epiſtolæ ſuæ progreſſu ſemetipſum
 ſemper nominavit *Martinum Lutherum*
Dei gratia Eccleſiaſten Wittembergensem.
 Præterea ne Episcopi hujus tituli igno-
 rantiam obtendere poſſent, palam illis de-
 claravit, quod ab eo tempore ſibi metipſi
 novum hunc titulum imponat, ad magni-
 ficum prorsus ludibrium omnium Episcoporum,
 & ipſiusmet Sathanæ. His etiam ad-
 didit, „ jure etiam merito me appellare
 „ poſſum; *Dei gratia Evangelistam*; cer-
 „ tiſſime enim Chriſtus Dominus me
 „ hoc titulo dignatur, ac pro ſuo Eccle-
 „ ſiaſte habet. „

Sæcul. XVI.
A. C. 1520.

§. LXXXI.

*Lutheri libri in pluribus Germaniæ
urbibus combusti.*

Cochl. ad an.
1520. p. 27.

Interea vero Pontificis Constitutio in potissimis Germaniæ Provinciis (excepta Saxonica) debita submissione executioni dabatur: nam Lovaniensis ac Coloniensis Universitates, cum iudicium suum a Sacra Sede approbatum gauderent, Lutheri libros publice concremarunt. Harum exemplum Moguntinus quoque ac Trevirensis Electores urgentibus Papæ Nunciis sequebantur, id licet Erasmo ac pluribus theologis dissuadentibus, qui rem ad extrema deduci, animosque exasperari nolebant.

§. LXXXII.

Bulla ac Decretales a Luthero Wittembergæ publice combusti.

Sleid. in com.
l. 2. p. 61.

Lutherus acceptam infamiæ notam ulturus, instigantibus Wittembergen- sis Scholæ Doctoribus, Leonis X. Bullam, ac Prædecessorum Pontificum Decretales Doctoribus, cunctisque universitatis Scholaribus præsentibus comburi iussit. Inanis hæc stultaque vindictæ executio facta est in medio fori publici decima Decembris: Postera vero die Lutherus sermonem

monem habuit, ubi rabie accensus popu- Sæcul. XVI.
A.C. 1520.
lum hortabatur, ut Pontificis jugum, si
animæ suæ salutem cordi haberent, pro-
tinus excuterent; paulo post edictum val-
de prolixum evulgavit, quo rei gestæ
rationem reddens, Papam insimulabat,
quod tyrannicum in Ecclesia imperium
exerceret, Christi doctrinam depravaret,
ac legitimam Magistratum potestatem
usurparet. Observat quoque Pallavicini- Pallav. hist.
Conc. Trid.
I. 6. 22. p. 81.
nus quod similis combustio in duobus vel tri-
bus aliis Germaniæ locis confecta fuerit
a Martini fautoribus, & quod admiratio-
ni est, non defuerint, qui Lipsiæ coram ipso
Georgio Duce Saxoniae tam execrandum
scelus ausi sint.

§. LXXXIII.

*Propositiones ex Decretalibus à Wit-
tembergenſi Schola extractæ.*

Tandem etiam Wittembergensis Uni-
versitas, ut majorem adhuc invidiam
Romanæ Curiae conflaret, triginta circi-
ter propositiones ex Decretalibus excer-
psit, ac publicavit, quas inter nonnullæ
alio longe modo, quam in illis habentur,
prolatæ fuerunt. Potissimæ supremi
Pontificis auctoritatem concernunt, uti
sunt sequentes: I. Potestas Pontificia
comparatur lucis, Regalis vertæ lunæ
splendoribus; illa nec Conciliis, neque S.
Hist. Eccles. Tom. XXXIII. N n Ca.

Sæc. XVI.
A.C. 1530.

Canonibus restringitur. III. Romanus Episcopus quæcunque jura in secreto cordis sui inclusa tenet. IV. Canones ad arbitrium suum emendare valet; V. Episcopos ad jusjurandum sibi præstandum adstringit. VI. Caput Ecclesiæ se nominat, VII. a quacunque jurisdictione ad Pontificiam, ab hac tamen ad nullam aliam appellare licet; VIII. Omnia jura duntaxat a Pontificis auctoritate vim legis obtinent; IX. Papa est petra fundamentalis Ecclesiæ; X. Claves soli Petro datæ sunt; XI. Tota Christi potestas in S. Petri Apostoli personam transfusa est; XII. Papa Ecclesiæ leges imponere potest; XIII. Sibi soli potestatem ligandi attribuit; XIV. Universales leges condit circa jejunia, & vota; XV. Sacerdotibus conubium prohibet; XVI. Se plenam a Christo Domino potestatem tam sacram quam profanam accepisse asserit; XVII. Commentitiam temporalis Romani domini donationem a Constantino factam Sylvestro Pontifici velut legitimam adstruit, XVIII. hæredem Romani imperii se gerit; XIX. Reges exauctorandi, ac regna Sedi Apostolicæ fiduciario nomine adscribendi jus sibi arrogat, XX. fidem datam etiam publico sacramento firmatam rescindendi potestatem sibi vendicat, XXI. vota tollit, & commutat; XXII. quadam ratione ipso Deo superior est;

est; Denique XXIII. leges suas eadem ^{Sæcul. XVI.} fide, qua Evangelicas, esse credendas ^{A. C. 1520.} præcipit; XXIV. Sacrarum literarum auctoritatem a Pontificia dependere contendit, easque pro arbitrio suo interpretandi jus sibi soli reservat.

§. LXXXIV.

Lutheri libellus adversus Ambrosium Catharinum.

Quoniam Sylvester Prieras, cum recens Lutheri dissensio contra Dominicanos propter indulgentias esset orta, adversus eundem scripserat, Lutherus in Sylvestrum responso convitiis pleno invehatur; nec deerant tamen, qui Prieratis honorem ac doctrinam adversus Lutheri audaciam vindicarent. Hos inter Ambrosius Catharinus, qui alias nomine suo Politus Lancellotus dicebatur, & patria Senensis, ac Religiosi instituti Dominicanus erat, nec non Theologiæ scientia celebrabatur, tractatum composuit de dignitate Romani Pontificis in quinque libros divisum. Lutherus mox ^{Sleid. l. c.} contra eundem exeunte hoc anno re- ^{p. 62.} sponsum edidit, tam verborum prolixitate, quam conviciandi libidine execrabilem, in quo invehitur in summum Pontificem, Romanamque Ecclesiam, ac nefando abusu plures Danielis Prophetæ

^{Cochl ann.}
^{1520. p. 23.}

Sæcul. XVI. textus adulteratur, modoque Sacris lite-
A.C.1520. ris vel maxime contrario, & Summo Pon-
 tifici valde injurioso explicat, demum ve-
 ro quidquid S. Propheta de regno Anti-
 christi vaticinatur, Lutherus Pontifici
 affingit.

§. LXXXV.

Res Daniæ & Sueciæ.

*David Chy-
 træus Chron.
 Saxon. 1520.
 l. 9.
 Comm. Jac.
 Ziegleri in
 tom. 3. rer.
 Germ. edit.
 Freher.
 Leunclav.
 l. 17. & Pand.
 §. 215.*

Sub idem tempus Stenon Suecorum Gu-
 bernator collectis omnibus factionis
 suæ viribus Christiernum II. Daniæ Re-
 gem, qui Sueciam subigere tentabat, op-
 pugnavit aggrediebatur. Anceps ali-
 quamdiu hærebat Sueciæ fatum, cum u-
 triusque partis animos par utrinque fu-
 ror atque indignatio accenderet; tandem
 vero Stenonis obitus Danis victoriam
 contulit. Hic enim inter primos ordi-
 nes dimicans, suos efficacius exemplo,
 quam verbis hortabatur; cum vero se-
 more per tormenti globum avulso vul-
 neratus, Stockolmiam deferretur, hoc
 anno Domini millesimo quingentesimo
 vigesimo die secunda Februarii in itine-
 re mortuus est. Illius fato Suecorum
 exercitus, cum nonnisi pro Ducis sui glo-
 ria certaret, animo fractus, nil amplius
 tentabat, ac jamjam Stenone e castris
 portato, ferme omnes fuga dispergebantur,
 unde Daniæ Rex stationem in acie
 victor

victor tenuit, atque Archiepiscopum Upsalensem suæ Sedi restituit, ab eo in Regem proclamatus, adjecta tamen bina hac conditione, Suecis ita exigentibus. I. Ut novus Rex Catholicam fidem adversus ejusdem hostes tueretur. II. Ut omnium præteritarum injuriarum, ac hostilitatum ultro citroque perpetratarum plenam omnino veniam cunctis, nullo excepto, concederet.

§. LXXXVI.

Stockolmia a Christierno II. Danicæ Rege occupata.

Ceterum Christina dolori, quem ob Ste-
nonis Mariti sui mortem concepit, non adeo impotenter indulserat, ut pro-
lium suarum rebus prospicere oblivisce-
retur; quippe Sigismundum Poloniæ
Regem quantocius inducebat ad ferendas
militum suppetias, ut vero Regis præsi-
dium sibi eo certius redderet, tanquam
futuræ amicitiae gratique animi pignus,
gemmas diademati olim affixas eidem
transmisit: Ast Sigismundus nativæ in-
dolis vitio ignavus, Nobilium consensum
necdum accessisse obtendebat, illumque
obtinere tamdiu cunctabatur, donec Da-
niæ Rex ad complendum victoriæ suæ
cursum sufficiens nancisceretur spacium.
Unde præcipuæ urbes Christierno por-
tas

*Joa. Magu.
hist. Suec.*

lib. 34.

*De Thon hist.
lib. I.*

Sæcul. XVI.
A. C. 1520.

tas aperiebant, & Provinciarum Rectores eidem obviam effusi, fidei Sacramento sese ei obstringebant, ac fideiiores Stenonis amici, Ducis obitu sese a fidelitatis lege solutos rati, Regis clementiam exorabant, ipsaque urbs Stockholmia, quæ prius diu oppugnantium impetus sustinuit, nunc expectata nequidem obsessione deditioem faciebat. Igitur Christina ab omnibus derelicta cum suis liberis in Moscoviam sese recepit, Christiernus vero, ut eo securius Suecis illuderet, petitam injuriarum oblivionem sine omni exceptione concessam promulgari iussit. Demum quartam Novembris, in quam dies Dominica inciderat, inaugurationi suæ destinavit, qua peracta octo omnino dies equestribus decursionibus ad trajiciendum annulum institutis, pugnisque ludicris festive impendebantur, nec non cujuscunque conditionis personæ Regiis sumptibus alebantur, ac denique postrema solemnitatis die Senatores, ac Suecicæ coronæ Ministri sumptuoso convivio a Rege excipiebantur.

§. LXXXVII.

Daniæ Regis sævitia in Senatores Suecos.

Senatores impendentis periculi penitus ignari,

ignari, eorum ferme centum Regias e-
 pulas nil mali suspicantes accesserunt: Sæcul. XVI.
A.C. 1520.
 vix una conveniunt, ac confestim Rex
 prior cum illis ad præcipuam urbis Ec-
 clesiam processit, sacro interfaturus, quod *Menthus*
hist. l. 3.
Olaus Magn.
in hist. Suec.
l. 8. c. 39.
 ibidem ob inaugurationis beneficium in
 gratiarum actionem solemnî ritu Deo of-
 ferebatur; ubi Christiernus tempore S.
 Communionis coram sanctissima Eucha-
 ristia juramento sese obstrinxit, se invio-
 lata fide Sueciæ Nationis privilegia tui-
 turum, ac præteritis omnino oblivioni
 datis nullaque immutatione facta, juxta
 patriæ leges regnum moderaturum. Post
 hæc Senatores, regni Procures, quot-
 quot erant præsentibus, advocabat, ut fidei
 sacramentum una cum illis exsolveret;
 quo præstito Rex omnium primus, ac
 denique ceteri omnes sacrosancto Chri-
 sti corpore pascebantur, ac paulo post
 cuncti eo, quo ex palatio discesserant, or-
 dine reversi, mensæ accumbunt, jamque
 cibi apponuntur, cum ecce! Rex neces-
 sitatis obtentu e mensa surgens ad cu-
 bile suum sese recipit, moxque horribilis
 auditur strepitus Danorum Officialium,
 quorum aliqui aditus obsidebant, alii stri-
 cto ense turmatim in convivii locum ir-
 rumpebant. Hoc facto Gustavus Trol-
 lus Upsallensis Archiepiscopus in medium
 procedens, adversus Stenonem defun-
 ctum Sueciæ Administratorem, & con-

Sæc. XVI. tra Senatores, quod ab eis dignitatem
A.C. 1520. suam abdicare compulsus esset, iudicii
 acta instrui, a Rege postulabat. Christi-
 tiernus Londinensi Archiepiscopo, ejus-
 que Suffraganeo Ottoniensi Episcopo, qui-
 bus Bullæ contra Administratorem, at-
 que Senatum fulminatæ executio de-
 mandata erat, totam negotii summam
 commisit. Hi ergo accusatorum caus-
 sam discutere incæperunt, verum Rex
 longiorem, quæ necessaria fuisset, moram
 pertæsus, nullo servato juris ordine,
 cunctos ad ferale pegma deduci, ac præ-
 lecta Pontificis Bulla (*) una omnes ul-
 timo supplicio mulctari iussit.

Ergo Scuragensis, & Stregnianus
 Episcopi, cunctique Senatores, unacum
 nonaginta quatuor Proceribus octavo
 post Regis coronationem die capite ple-
 ctuntur; supremus vero Ordinis S. Joan-
 nis Hierosolymitani Prior, quod Patriæ
 suæ studio ceteris clarior esset, crudelio-
 ri destinatur supplicio. Igitur Cruci S.
 Andreæ

(*) Ex Spondano ad hunc annum num. 7.
 atque ex aliis Scriptoribus addi debuisset, quod
Rex in odium & vindictam repulsæ antehac
ab iis acceptæ, prætextu excommunicationis a
Pontifice in eos decretæ, cujus se Christiernus
executorem profitebatur, cunctos e medio su-
stulerit.

Andreas affigitur, apertoque ventre ei- Sæcul. XVI.
A.C. 1520.
dem vivo cor extrahitur. Postmodum
occisorum cadavera in foro exponuntur,
& capita lanceis infixa in circuitu collo-
cantur, moxque milites accepto per quem-
dam Officialem sigao in plebem ad sup-
plicii spectaculum accurrentem irruunt,
ac plurimos crudelem in modum truci-
dant; cum vero nonnulli mortem fuga
declinarent, Rex altera die cunctis, qui
ex civibus superstites essent, edicto pu-
blico vitæ gratiam annunciari, omnes
tamen, quotquot se prodiderunt inaudi-
ta prorsus sævitia jugulari præcepit;
ne tamen crudelitatis in hac Metropoli
exercitæ fama ad ceteras Provincias per-
curreret, Stockolmiam circumcirca ex-
cubiis firmari iussit. Deerant adhuc
sex Episcopi, qui solemnibus non in-
tervenerant: hos ergo Rex ad Stockol-
miæ portum accersivit, obtendens, gra-
vissimi momenti negotium, quod illis com-
municaret, se habere. Ast vix destina-
tum colloquii locum ingressi, igne cir-
cum posito Regis jussu combusti sunt.
Tanta tamque inhumana sævitia qua-
tuor Regni Ordines, Clerum, Nobiles,
cives, ac rusticos ad communem sedi-
tionem concitabat, unde electo ex suis,
qui eos duceret, omnes unanimi consen-
su ad arma convolabant; quo comperto
Rex Christiernus Stockolmia eodem
N n 5 mense,

*Olaus Magn.
lib. 7. c. 5.*

Sæcul. XVI
A. C. 1520.

menſe, quo intraverat, excedens, fugam arripuit, ac ruruſum in Gothiam Occidentalem trajicere compulſus eſt, tandem in Daniam reverſurus: nec tamen propterea ceſſavit in ipſo quoque itinere ſuo paſſim ubique funeſta relinquere ſpecimina, non modo crudelitatis, ſed etiam hæreſis ſuæ, quam diutius occultare parum ſollicitus erat. Expulſo igitur Chriſtierno Guſtavus Eriſcon, qui nuper a Dalecarliæ montes auſſugerat, a Suecis in Regni Gubernatorem acceptus eſt, ſub cujus tamen Regimine Lutheri ſecta in Sueciam irreplſit.

§. LXXXVIII.

Ulrici Hutteni Satyra adverſus Papæ Bullam.

Spond. ad
ann. 1520. n. 1
Melch. Ad. in
vita Juris-
conf.
Cochl. l. c. ad
an. 1519.

Inter Lutheri fautores haud infimus erat Ulricus de Hutten Nobilis Eques a Franconia, qui pari furore adverſus Papæ Conſtitutionem carmine ac ſoluta oratione Satyram, cui nomen *Triadis Romanæ* indidit, a ſe compoſitam in comitiis Auguſtaniſ divulgavit.

Aliud adhuc opusculum historicum in Germania edidit, ubi Pontifices Imperatoribus ſemper obſtitſſe calumniatur, & ad calcem ſui libelli reſert, quod Maximilianus a Leone X. deceptus hæc dixiſſet; „Salva veritate affirmare audeo, „ quod

„ quod mihi quamdiu vixi, nullus Pa-
 „ pa datam fidem servaverit; spero ta-
 „ men, Deo adjuvante hunc fore postre-
 „ mum. „ (*) Attamen petulans illa
 Hutteni libertas, qua in Curiam Romanam
 tumultuabatur, summo opere Leonem Pa-
 pam commovit, illumque eo adegit, ut
 eum sibi tradi, Moguntino Electori præ-
 ciperet. Verum Huttenus rem edoctus,
 in Belgium ad Caroli V. aulam secessit,
 ubi tamen de imminente vitæ suæ peri-
 culo certior factus, brevem admodum
 moram traxit, indeque ad Ebernburga-
 nam arcem tunc confugisse videtur; quip-
 pe ex hoc loco Anno Christi millesimo
 quingentesimo vigesimo ad Cæsarem,
 Moguntiae & Saxoniae Electores, cun-
 ctosque Germaniae status literas dedit,
 quibus se a Papæ emissariis vexari que-
 stus est. Ex eadem etiam arce ad Lu-
 therum, cujus partes fervide tuebatur,
 perscripsit.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1520.

§. LXXXIX.

(*) Quam atrox hæc sit calumnia, puti-
 dumque Hutteni mendacium, non modo cetero-
 rum coævorum Scriptorum silentium, sed ma-
 xime piissimi Cæsaris religio, ac singularis in
 Sedem Apostolicam reverentia testantur.

Sæc. XVI.
A.C. 1520.

§. LXXXIX.

*Censura Facultatis Parisiensis de
confessione & Communione
Paschali.*

Dupin. Bibl.
Script. to. 13.
p. 211. Sæc.
XVI.

Eodem hoc anno Theologica Parisiensis Facultas avitæ suæ doctrinæ circa Paschalem communionem tenacissima quatuor proscripsit propositiones, in quibus dicebatur, I. Religiosi Ord. S. Francisci proprii sunt Sacerdotes, apud quos Paschatis tempore absque Parochi licentia peccatorum sordes expiare licet. II. Parochi tenentur S. Synaxin distribuere quibuscunque accedentibus, etiam si in eorum Parochia crimina sua non exposuissent. Has igitur propositiones Facultas damnabat velut falsas, & scandalosas, præter aliam, qua asseriebatur, oblationes nonnisi tribus aut quatuor vicibus per annum esse faciendas, ac nonnisi masculos ad eas teneri. Cunctæ hæ propositiones in quadam Parochiali Ecclesia Stampæ in suburbio ad populum divulgabantur; unde cum Parochus hac super re apud Facultatem conquereretur, eadem ad illius preces permota, eandem animi sui sententiam, quam tot aliis occasionibus persæpe manifestabat, rursus innovavit.

§. XC.

S. XC.

Sæcul. XVI.
A.C. 1520.*Selimi Turcarum Imperatoris
obitus.*

Postquam Selimus Turcarum Imperator
 Tonumbejo Ægypti Sultano Cairum
 eripuisset, Constantinopolim reversus, pe-
 stilenti carbunculo ei nato circa renes
 correptus fuit; cum vero se Adrianopo-
 lim deferri juberet, ac mitioris aeris be-
 neficio in hac urbe sanitatem recuperare
 speraret, apud Ciurum Thraciæ oppidum,
 ubi olim cum Patre conflixerat, eundem-
 que veneno necaverat, in itinere ex-
 tinctus est; cum imperasset annis octo,
 ac vixisset circiter quadraginta sex. Fui-
 se illum hominum crudelissimum, non so-
 lum ex iis, quæ in Patrem, fratres ac
 Nepotes suos commisit, perspectum ha-
 bemus, verum etiam ex cæde hominum
 omnem prope numerum excedentium,
 quos inter non paucos, qui etiam præmia
 merebantur, e medio sustulit. Quin imo
 referunt nonnulli, quod unicum, quem
 habuit filium Solimanum, etiam veneno
 necare tentasset, abs dubio veritus, ne
 id subire cogeretur ab eo, quod ipse in
 Patrem suum sceleratissime præstiterat.
 Ceterum Selimus, si ipsius crudelitatem
 excipias, militari fortitudine, constantia
 in consiliis, quæ semel conceperat, exe-
 quendis,

Leuncl. l. 17.
et Pandet.
S. 215.Paul. Jov.
in Selim l. 24.
Contin. Chal-
condyl.

Sæcul. XVI
A.C. 1520

quendis, prudentia in regendis populis,
ac temperantia in vitæ suæ ratione ex-
celluit.

§. XCI.

*Solimanus II. Successor, ac Turcarum
Imperator.*

*Paul. Jov.
ib.*

Leuncl. l. 17.

Bosius hist.

Hospit. tom.

2. lib. 18.

Thomas

Artus contin.

Chalcond.

Raynald an.

1520. n. 86.

Fuit autem Selimi obitus Christianis ubique gratissimus, non solum ex eo, quod soluti viderentur terrore ejus armorum, verum etiam quod Filium Solimanum relinqueret Successorem rerum satis imperitum, & miti ac placido, ut ferebatur, ingenio præditum. Ea tamen in re quantum decepti fuerint, res ipsa postmodum ostendit: Ipse enim merito præclarissimis Turcici Regni Sultanis accensendus, gravia adhuc Christianæ Religionis damna inferebat. Hunc Selimus susceperat ex Bosphorani Regis de Circassia stirpe oriundi filia: tum annum ætatis circiter trigesimum agebat, cum a Ferhate Bassa, qui solus Selimo morienti adstiterat, de obitu patris Manissæ, quæ Joniæ urbs est, certior redderetur, ipse vero fraudem a patre suo adornatam subesse veritus, non ausus est loco se movere, donec a ceteris quoque Bassis de viso Selimi corpore exanimi certus omnino fieret. Tum vero protinus Constantinopolim accessit, ubi ante omnia funeri pater-

no

no iusta persolvit. Interea Gazelles Sy-
riae Praefectus, olim ex Ducibus Sultani
Aegyptii unus, cum percepisset mortem
Selimi, seditionem concitavit, magnam-
que Aegypti partem ad sua studia pertra-
xit, verum a Solimano apud Damascum
cum Mammaluchorum reliquiis ipsi ad-
haerentibus praelio caesus est; sic Soli-
manus, cum pactis cum Ismaale Persa-
rum Rege induciis nullum alium in A-
sia haberet hostem, totus in eo erat, ut
arma in Christianos converteret, prout
mox perspiciemus.

S. XCII.

*Eraldus seu Erardus de Marca a
Leone X. Cardinalis
creatus.*

Cum Carolus V. cunctis, qui quovis pa-
cto ad suam electionem concurre-
bant, grati animi signa dare, eosque be-
neficiis cumulare summopere conaretur,
haud oblitus erat Eradi de Marca natio-
ne Germani, cui luculentum gratitudinis
suae argumentum exhibebat; Praeter-
quam enim, quod eum Valentiae in Hi-
spania Archiepiscopum nominaret, tan-
tum auctoritate sua apud Leonem X. ef-
fecit, ut hic illum, eumque unicum hoc
anno Cardinalium Collegio adscriberet,
adjecto titulo Ecclesiae ad S. Chrysogo-
num.

*Ciccon. in
Leon. X. to. 3
Chaypeauvil.
de Episc.
Leod.
Mem. du
Bellai liv. x.*

Sæcul. XVI. num.

A C. 1520.

Jam anno Christi millesimo quingentesimo quinto Erardus Leodiensem regebat Ecclesiam, eodemque tempore plura, eaque salutaria prorsus statuta in quadam Synodo promulgabat; ubi vero postea Gallorum partibus accesserat, Carnutensis Episcopus renunciabatur, pluribus gratiis a Ludovico XII. & Francisco I. auctus. Verum ambitione ductus, Anno Domini millesimo quingentesimo decimo octavo Cæsari sua studia devovit, cui etiam inviolata fide addictus permansit. Nuncupatur a nonnullis Scriptoribus *Cardinalis Buillonæus*, eoquod filius esset Roberti I. Buillonæi Ducis, ac Sedani Principis.

§. XCIII.

Hyppolitus Cardinalis Estensis præter plures alios mortuus.

*Ciacon. in
Alex. VI.
p. 176.*

*Guicc. hist.
Card.*

Equidem Sacrum Purpuratorum Collegium Erardi electione augebatur; ast hoc eodem anno quatuor aliorum iacturam fecit. Hos inter primus erat Hyppolitus Estensis, Strigoniensis, Capuanus, Mediolanensis, ac Narbonnensis Archiepiscopus. Is erat Filius Herculis Estensis Ferrariæ Ducis. Puer adhuc octo aut novem annorum Joannis de Aragonia avunculi sui studio ad Strigoniensem Archiepiscopatum vocatus, aliquos

ex

ex post annis in Hungariam contendit, *Sæcul. XVI.*
 a Matthia Rege, & Beatrice matertera *A. C. 1520.*
 sua perbenigne exceptus, ac per se-
 ptem, vel octo annos in Pannonia hæsit,
 & tam sacris quam profanis literis eminuit. *Andreas Vi-*
 Rege extincto, Beatricem Reginam gra- *etorel in ad-*
 to liberalique animo complexus est, ibi- *dit. ad Ciac.*
 que degentem Alexander VI. Anno Do- *Pawin. de*
 mini millesimo quadringentesimo nona- *Rom. Pontif.*
 gesimo tertio in Purpuratorum Senatum
 adlegit; unde Hyppolitus Romam pro-
 fectus, ibidem galerum rubrum accepit, sed
 paulo post in Hungariam reversus demum
 Italiam repetiit. Ubi Ludovicum Sfor- *Ant. Guar.*
 tiam Sororium suum in bello adversus *in hist Franc.*
 Gallos ope ac consiliis strenue adjuvit;
 cum vero Galli victores existerent, Esten-
 sis Cardinalis in Germaniam se recepit,
 inde vero ad nuptias Alphonfi fratris sui
 cum Lucretia Borgia Alexandri VI. Fi-
 lia Romam rediit; postmodum Gallis ac-
 cedens, singularibus gratiæ ac benevo-
 lentia signis a Ludovico XII. Rege ho-
 noratus est; cum vero Julius II. Papa E-
 stensem familiam insectaretur, Hyppo-
 litus, quid consilii caperet, ignarus, tan-
 dem Hungariam proficisci statuit, inde
 reversus nonnisi electo Leone X, a quo
 postea ad Franciscum I. Galliarum Regem
 missus, eundem ad colloquium, quod Pa-
 pa Bononiæ Anno Christi millesimo quin-
 gentesimo decimo sexto habiturus esset,
Hist. Ecclesiast. Tom. XXXIII. O o de-

Sæcul. XVI. deduxit. Elapso demum aliquo tempore,
A.C. 1520. cum Bonâ ipsius ex materno genere Ne-
 ptis Sigismundo desponsata esset, Cardi-
 nalis nuptias honoraturus in Poloniam
 profectus est, redux vero Hungariam ite-
 rum invisens, ac Ferrariam reversus, ibi-
 dem Anno salutis millesimo quingentesi-
 mo vigesimo die tertia Septembris religiose
 decessit. Id vitio Cardinali datum a non-
 nullis, quod Julio fratri suo spurio, eo-
 quod quamdam nobilem foeminam a se
 dilectam rapuisset, oculos erui iussisset;
 Ceterum Hyppolitus erat Princeps libe-
 ralitate erga literatos, ac sermonis puri-
 tate, qua nonnulla elucubravit opuscula,
 plurimum insignis.

§. XCIV.

Albreti Cardinalis extrema.

*Ciacon. in
 Alex. VI.
 Auberi l. cit.
 San Marth.
 Gall. Christ.
 Frizon Gal-
 lia purp.
 Sandovall.
 in Catal. E-
 pisc. Pampe-
 lonens.*

Alter erat Amaneus, seu Amanateus
 Albretius, Alani de Albreto, & Fran-
 ciscæ de Britannia filius, ac Joannis Na-
 varræ Regis frater. Hic cum Soror ejus
 Carolina Cæsari Borgiæ Valentini Duci
 spurio Alexandri VI. filio nuberet, Ama-
 neus anno millesimo quingentesimo (ut
 putat Ciaconius) ab eodem Pontifice
 Cardinalis renunciatus est, unde in Ita-
 liam ibidem sedem suam fixurus, sese
 contulit, electo autem Julio II. qui Ale-
 xandri clientibus parum favebat, inde
 exce-

excedere compulsus. Administravit Ec-
clesias plures, primo Apamiensem, mox Sæcul. XVI.
A.C. 1520.
Convenensem, demum vero Pampelonen-
sem, ad quam urbem, Navarrici Regni
caput, a Canonicis vocatus est; Ast ejus
electioni Julius II. tam vehementer sese
opposuit, ut non nisi regnante Leone X.
pacificam Ecclesiæ suæ possessionem ac-
cipere posset: Tandem anno Christi mil-
lesimo quingentesimo vigesimo die secun-
da Septembris in oppido Belgiojoso Va-
tatis Diœcesis decessit, ibidem sepul-
tus.

§. XCV.

Mors Leonardi de Ruvere Cardinalis.

Tertius hoc anno obiit Leonardus de
Ruverre patria Savonensis, mater-
no ex genere Sixti IV. Papæ Nepos. Hic
ex Basilicæ Vaticanæ Canonico Episco-
pus primo Agennensis, denique a Julio
II. Presbyter Cardinalis SS. duodecim A-
postolorum, necnon major Poenitentia-
rius renunciatus est. Legatione fungeba-
tur in Patrimonio S. Petri, id vero mu-
neris tanta integritate, ac æquitatis am-
re obibat, ut cum quidam ex suis cubi-
culariis alias Cardinali gratissimus suppli-
cem illi libellum porrigeret, in quo nego-
tium quoddam proprium ejus fratrem con-
cernens, minus tamen justum, illius fa-
vori

*Ciacon. in
Jul. II. p.
255.
Ferd. n. Ug-
hel. in addit.
ad Ciacon.*

Sæcul. XVI vori summopere commendabatur, Leon-
A.C. 1520. arduus rem indignatus, cubicularium ter-
vis oculis aspiciens, faceſſe, inquit, pro-
tinus e conſpectu meo ſceleſte, qui tantum ne-
fas mente concipere auſus ſis, ut pluris eſſe
apud me ponderis fratris affectum, quam juſti-
tiae ſtudium ſuaderes; hominemque eo ip-
ſo temporis momento domo ejecit. Ro-
mæ mortem ſublit Leonardus juxta quos
dam prima Novembris, juxta alios vero
vigeſima ſeptima Septembris die, & ſe-
pultus eſt in Eccleſia apud S. Mariam Ma-
jorem; cujus obitum pauperes diu mul-
tumque luxerunt.

§. XCVI.

Bernardi Tarlati Cardinalis fata.

Ciaccon. in Quartus denique erat Bernardus Tar-
Leon. X. latus, alias Bibienna de Unca ſeu
Ant. Sando- Divitius cognominatus, Conſtantiae in
val. in elog. Normannia Episcopuſ. Referunt nonnulli
Card. Scriptoreſ, quod iſ ex clariffima olim apud
Jacob. Nar- Aretinoſ Tarlatorum familia Bibiennæ
di & Scirio. ortum traxerit: verum ex quadam Leo-
Amirot. in nis X. epiſtola comperimus, hunc obſcu-
hiſt. Florent. ro genere natum nonniſi meritorum ſuf-
Garimb. l. I. fragio ad dignitatum apiceſ evectum. Iſ
c. 4. annum agens ætatiſ decimum Florenti-
Auberi. l. c. am miſſuſ eſt, ut literiſ iſtitueretur, ubi
Bembo in ep. tam luculenta eruditioniſ ſuæ ſpecimina
l. 7. 10. & edidit, ut in Palatium ac familiam Lau-
16. in hiſt. rentii

rentii Medicæi introductus, eidem ab Sæcul. XVI. A.C 1520.
 Epistolis esset, qui etiam Joannem Me-
 dicæum suum Filium, cum ab Innocentio
 VIII. in Cardinalium Collegium adhuc
 adolescens esset adscitus, Bernardi cura
 ac obsequio tradidit, quo munere Bern-
 ardus Bibienna tam præclare, tantæque
 in Medicæam familiam propensione fun-
 gebatur, ut idem Cardinalis postea in
 Romanum Pontificem sub nomine Leonis
 X. electus, illum anno supra millesimum Guice. l. II. & 12.
 quingentesimo decimo tertio mense Se-
 ptembri Cardinalem tit. S. Mariæ Paul. Jov. in elog.
in porticu crearet, illumque etiam ad promul-
 gandum sacrum bellum adversus Turcas
 in Franciam Legatum decerneret, ubi
 Parisiis ingenti pompa exceptus, Fran-
 ciscum I. ad hanc expeditionem contra
 Infideles valde propensum cognoverat,
 ut apparet ex quadam hujus Legati ad
 Cardinalem Medicæum Epistola, quam
 Belleforestus gallice reddidit; in ea enim
 Galliarum Rex quadraginta armatorum
 millia suppeditare eisque ipse præesse
 pollicebatur: id ipsum etiam effectui de-
 disset, nisi tum sinistris Papæ, & Cardi-
 nalis Medicæi suspicionibus ac secretis
 contra Franciam consiliis tam pia consi-
 lia effectum suo frustrata fuissent.

Bernardus Bibienna mala, quæ ex
 improvida hac agendi ratione secutura
 O o 3 essent,

Sæcul. XVI
A.C. 1520.

essent, probe prospiciens, acriori stylo hac super re Romam perscripsit, quæ sua licet æqua agendi libertas eidem funesta accidit; quippe integra valetudine Romam perveniens paulo post nona Novembris anno millesimo quingentesimo vigesimo quinquaginta annos natus e vita excessit. Referunt nonnulli, Bernardum veneno (ut putat Paulus Jovius) ex frixis ovis hausto extinctum fuisse (*) non sine ingenti Regis luctu, eoquod hunc Cardinalem magno in pretio haberet; ex quo exigua prorsus Guicciardini sinceritas

(*) Non ideo Bibienna Pontificis indignationem incurrebat, quod Leoni commentitiam illam imprudentiam objecisset, sed ea ex ratione, quod ex Gallis redux *intempestiva ambitione ad Pontificatum aspirasset, si Leo vita excederet, quod ei Rex Galliarum ex proluxa pollicitatione suffragaturus crederetur*, calumnia autem est, ex vindictæ cupidine (ut Continuator insinuat) venenum fuisse propinatum, id unice verum est, quod Cardinalis hanc suspicionem intime imbiberit, nam *tabifico veneno ex frixis ovis de manu in mensa porrectis se petitum existimabat*, SUSPICIOSIUS QUAM DECEBAT, inani certe argumento, quod insignium medicorum, qui nulla veneni sumpti vestigiaprehendissent, etiamsi iterata atque exquisita remedia minime profecissent. Ita Ciaconius, Georgius Egg, & alii.

tas proditur, qui Bernardum Bibliennam
 Gallis minus addictum fuisse scripsit. Te-
 stamento iussit corpus suum ad Laureta-
 nam Domum, cujus erat Protector, de-
 duci, atque in Sacello B. Virginis sepeliri:
 post obitum tamen sepultus est in æde S.
 Mariæ de Aracæli, ubi ejus epitaphium
 legitur, quod illius Nepotes insculpi cu-
 rarunt. Posteris reliquit Cardinalis hic
 quædam opuscula versibus conscripta.

Sæcul. XVI.
 A.C. 1520.

§. XCVII.

Gaufredi Bouffardi obitus.

Horum Cardinalium fatis merito accen-
 sendi sunt tres alii Scriptores Eccle-
 siastici eodem hoc anno vita functi. Ho-
 rum primus est Geofridus seu Gaufredus
 Bouffardus patria Cenomanensis Theo-
 logiæ Doctor, ac Parisiensis Scholæ Can-
 cellarius. Is anno Christi millesimo qua-
 dringentesimo quinquagesimo sexto ad
 Navarræ Collegium, ut literis institue-
 retur, decimum septimum ætatis agens
 mittebatur, atque ibidem anno Domini
 millesimo quadringentesimo octogesimo
 nono Doctoratus Laurea insignitus, uti-
 lem prorsus operam navabat edendis ve-
 teribus Scriptoribus, uti sunt Historia Ec-
 clesiastica Rufini, & expositio in D. Pau-
 lum, quæ Ven. Bedæ adscribitur. Dein

Miræus de
 Script. Sæ-
 cul. XVI.
 Duboullai
 hist. Univer-
 Paris. t. 6.
 Launoi hist.
 Navar.
 Du Pin Bibl.
 Scrip. XVI.
 Sæcul. p. 94.
 La Croix du
 Maine Bibl.
 Franc.

O o 4

ipsum

Sæcul. XVI. ipſus anno ſalutis milleſimo quingentefi-
A.C. 1520. mo quinto tractatum compoſuit de conti-
 nentia Sacerdotum, ac quinto poſt
 anno Romam, inde vero Bononiam, ubi
 tum Papa agebat, venit, atque eo præ-
 ſente de Jeſu nomine orationem habuit.
 Poſtea Piſano Concilio interfuit, ac ejus-
 dem Synodi juffu Cajetani tractatum de
 auctoritate Papæ & Concilii ad Pariſien-
 ſem Scholam ibidem diſcutiendum detu-
 lit. Demum anno ſupra milleſimum quin-
 gentefimo decimo ſeptimo Cancellarius
 Pariſienſis Eccleſiæ nominatus, ſequenti
 anno hanc dignitatem in Nicolaum Dog-
 nyum tranſtulit, atque obtento hoc be-
 neficio Cenomanum ſeceſſit, ubi etiam hoc
 anno animam Deo reddidit, in æde Be-
 nedictinorum ad S. Vincentium ſepultus.
 Teſte La croix Cenomanenſi Bouffardus
 inter ævi ſui doctiſſimos non inſimum ſibi
 locum vendicabat, ut ejusdem libri, quos
 ad poſteros tranſmiſit, ſat luculenter
 comprobant.

Scriptit tractatum de Sacrificio Miſ-
 ſæ anno Domini milleſimo quingentefi-
 mo undecimo, necnon nono poſt an-
 no typis impreſſum. Lucem quoque pub-
 licam aſpexit anno milleſimo quingente-
 ſimo decimo nono ab eo facta explicatio
 ſeptem Pſalmorum poenitentialium, nec-
 non Pariſiis quoque editus eſt anno mil-
 leſi-

lesimo quingentesimo quinto liber de continentia Sacerdotum, tandem biennio post publicata est oratio, quam coram Julio II. Papa Bononiæ habuit. Cuncta hæc opuscula latino sermone conscripsit, & unicum edidit libellum gallice scriptum, nimirum *de regimine ac instructione pro cujuscunque status fæminis, quæ secundum Deum in hoc sæculo vivere desiderant.* Palmam autem ceteris ejusdem Auctoris operibus præripit tractatus de continentia Sacerdotum. Ubi hanc agit quæstionem, *utrum Papa possit cum Sacerdote dispensare, ut nubat,* hancque septem propositionibus dissolvit. In prima docet, Clericis, qui nonnisi in minoribus constituti erant, tam in Orientali quam Occidentali Ecclesia conjugii statum semper fuisse permissum. In secunda contendit, a primo Ecclesiæ exordio usque ad Siricium, & Innocentium I. etiam conjugatis sacros Ordines conferre, excepto Presbyteratu, fuisse concessum, illisque matrimonii usum cum uxoribus suis permissum, nec propterea ab Ordinis sui functionibus exclusos. In tertia existimat, a tempore utriusque hujus Pontificis haud ultra licitum fuisse, conjugatos Diaconatu ac Sacerdotio initiari, ita, ut adhuc cum suis uxoribus vivere possent, sed eas dimittere, ac continentiam promittere fuisse compulsos. Addit tamen idem Scriptor,

Sæcul. XVI.
A.C. 1520

ptor, usque ad Gregorii Papæ tempora conjugatis liberum fuisse, an continentiam vovere vellent, vel nollent. Quarta propositio affirmat, quod a tempore S. Gregorii illis solum, qui castitatem vovissent, Diaconatum conferre, in Occidente permissum fuisset. Quinta sic habet: semper fuit concessum; atque hodieum Græcis & orientalibus conceditur, ut illi, qui uxores habent, ad sacros Ordines imo ad ipsum etiam Presbyteratum promoveri, ac cum uxoribus suis vivere valeant. Sexta propositione asserit, quod non liceat, nec unquam licitum fuerit matrimonium inire illis, qui jam antea sacros Ordines Presbyteratum, Diaconatum, aut Subdiaconatum suscepissent. Denique in septima tenet, Papæ in quibusdam casibus suffragari potestatem cum viro sacris Ordinibus initiato dispensandi, ut Matrimonium contrahat.

§. XCVIII.

Claudii Seyffellii Taurinensis Archiepiscopi extrema.

Ughel de Archiep. Taurinens. t. 2. San Marth Gall. Christ. t. 2. p. 665. § 669.

Inter hosce Scriptores alter est Claudius Seyffellius Taurinensis Archiepiscopus, juxta quosdam Aquis Gratianis, ignobili Sabaudizæ oppido prope Cambrium, vel juxta alios Sessellii, exigua Benigesizæ urbe

urbe natus. Is libellorum supplicum Ma-
 gister Ludovico XII. Regi a consiliis fuit, Sæcul. XVI.
A.C. 1520.
 ejusque vitæ historiam ab anno millesimo
 quadringentesimo nonagesimo octavo,
 usque ad annum Christi millesimum quin-
 gentesimum decimum quintum conscrip-
 psit. Interfuit quoque Regis nomine La-
 teranensi Concilio sub Leone X. ac de-
 mum anno Domini millesimo quingente-
 simo decimo Massiliæ Episcopatum ade-
 ptus, ibidem Franciscum I. & Claudiam
 Reginam ejus conjugem anno salutis mil-
 lesimo quingentesimo decimo septimo ex-
 cepit. Postea Taurini, ubi olim commu-
 ni omnium applausu juris scientiam tra-
 didit, Archiepiscopus renunciatus est,
 facta cum Innocentio Cibo Cardinale per-
 mutatione, cui tamen dignitati haud diu
 vita superstes fuit, hoc anno die prima
 Junii mortuus. Præcipuum inter ejus
 opera commendatur Waldensium historia,
 in qua hujus sectæ ortum, ac progres-
 sum exacte recenset, quod opus omnino
 Pastoralis suæ sollicitudinis partum di-
 cere valemus; hisce enim erroribus diœ-
 cesim suam ducentis abhinc annis & am-
 plius infectam comperiens, omnem eli-
 minandæ sectæ curam impendit. Ipse
 Ludovico XII. anno supra millesimum
 quingentesimo octavo Historiam suam tra-
 didit, iterato typis vulgatam; in qua
 prorsus singularia facta recenset, ac ut
 ea,

ea,

Sæcul. XVI. ea, quæ deerant, quadam ratione sup-
A.C. 1520. pleret, biennio post relationem suam de
 celebri prælio Agniadellano edidit: In
 hac tamen Ludovici XII. historia stylo
 usus est potius Panegyrico, ac Heroem
 suum cum Prædecessoribus, præcipue
 autem cum Ludovico XI. conferens, ce-
 teros omnes pro more Panegyristarum
 inferiori loco habuit, ut solum eum, cu-
 jus vitam descripsit, omnibus eminentio-
 rem depingeret. Præterea alios elucu-
 bravit tractatus, nimirum de Providen-
 tia, de dignitate Regum, de triplici via-
 toris statu ad Leonem X. Papam; com-
 mentarios in Evangelium S. Lucæ, & jus
 civile, pluraque alia opuscula ad hodie-
 nam Historiam perutilia. Gallice etiam
 reddidit Historiam Ecclesiasticam Euse-
 bii Cæsariensis, Thucydidem, Appia-
 num Alexandrinum, Diodorum Siculum,
 Xenophontem, Justinum, Senecam, &
 alios. Post hæc Anno Salutis millesimo
 quingentesimo sexagesimo sexto Basile-
 ensibus literis excusum prodiit ejus *Spe-*
culum Feudorum, Parisiis vero Anno Sal-
 vatoris millesimo quingentesimo quadra-
 gesimo, ac demum septemdecim post
 annis e prælo exiit tractatus, quem *le-*
gem Salicam Gallorum inscripsit. Hunc
 primum fuisse testatur *Chantereau le*
Fevre, qui legem Salicam veluti Gallicæ
 coronæ jus allegabat, Scriptoribus ma-
 gis

gis antiquis illam mere tanquam consue- Sæcul. XVI.
tudinem Regni citantibus. Ibidem etiam A.C. 1520.
typis edita fuit Anno Salvatoris millesi-
mo quingentesimo decimo nono, qua-
dragesimo, & quadragesimo cætavo ma-
gna Gallorum Respublica, quæ Sleida-
no interprete iterato latine in lucem pro-
diit. Ceterum Seysselius non minori fa-
cilitate, quam sermonis puritate scripsit,
& quamvis non nisi leviter Theologiæ
scientia tinctus fuisset, ut ipsemet fate-
tur, nihilominus illius principiis fortiter
institit, atque occurrentes materias ad
cujuscunque captum domesticis plerum-
que exemplis feliciter dilucidavit.

§. XCIX.

Sylvester Mozolinus, seu Prieras.

Tertius denique ex Scriptoribus hoc Echard. de
anno mortuis erat Sylvester Prieras Script. Ord.
seu potius Mozzolinus, dictus Prieras a FF. Prædic.
Nativitatis suæ oppido, quod in Mont- tom. 2.
feratenfi aut juxta alios in Genuensi di- Du Pin Bibl.
tione prope Savonam situm erat: annum Script. t. 14.
ætatis decimum quintum agebat, cum
Ordinis S. Dominici alumnus, ac postea
illustrissimum illius ornamentum fieret,
nam in præcipuis Italiæ Universitatibus
publice Theologiam docuit, sæpius con-
ventuum Superior, semel Longobardicæ
Con-

Sæcul. XVI. A.C. 1520. Congregationis Vicarius generalis, ac demum sacri Palatii Magister creatus est, nec tamen harum dignitatum sollicitudo literarum cultui tempus adeo præripuit, quin plures libros, velut totidem pietatis ac eruditionis suæ monumenta relinqueret. Palmare vero, quo sibi ingentem conciliabat famam, opus est summa moralis, quæ vulgo *Sylvestrina* nuncupatur, seu *summa summarum*, eoquod aliorum summas congeffit, contraxitque. Edita fuit hæc Anno Salvatoris nostri millesimo quingentesimo decimo sexto Leonis X. nuncupata, & aucta prodiit rursus anno supra millesimum quingentesimo decimo nono, postea Antwerpiae quingentesimo octogesimo, ac denique Lugduni nonagesimo tertio. Aliud adhuc opusculum ad posteros transmisit, cui titulus, *Rosa aurea*, quæ est Evangeliorum totius anni explanatio ex S. Patribus collecta; hæc primo lucem aspexit anno millesimo quingentesimo tertio, postea sæpius recusa. Præter ampliora hæc volumina composuit Sylvester compendium commentariorum Capreoli in quatuor libros sententiarum; tractatum in defensionem doctrinæ S. Thomæ; Malleum Scotistarum: Tractatum de *Strigimarum dæmonumque mirandis*, librum de meditationibus; tractatum de cura morientium; magnum & parvum *Confessionale*; tracta-

tractatum de Exorcisinis; librum de im-
molatione Agni Paschalis, ac quædam
alia pietatis opuscula.

Sæcul. XVI.

A.C. 1520.

Hic idem omnium primus adversus Lutherum calamum strinxit, quamprimum ejus propositiones seu theses de Indulgentiis Romam deferebantur. Libro suo hunc præfixit titulum, *Lutheri errores detecti, ejusque argumenta confutata*, eumque in lucem edidit Romæ anno millesimo quingentesimo vigesimo. Mortuus est Sylvester, cum Ordinis sui Provinciam lustraret apud Rhedones in Britannia die vigesima Octobris hoc anno, ut referunt Scriptorum nonnulli, quamvis alii ejus obitum ad Annum Domini millesimum quingentesimum vigesimum tertium rejiciant, ac peste extinctum memorent.

Censet Dupinus, quod Sylvester necdum barbarum sermonis modum, qui illo ævo dominabatur, exuisset, nec humaniorum literarum selectum habuisset. Typis impressum prodiit anno millesimo quingentesimo decimo nono quoddam opusculum latini sermonis, cui titulus: *Tractatus sollemnis de arte ac modo in quoscunque Hæreticos inquirendi*; Liber is ex inscriptione hac a quodam Dominicano compositus videbatur, ac Sylvestro nuncupatus, imo non deerant, qui Sylvestro hunc

hunc

Sæcul. XVI. hunc librum palam attribuere non dubita-
A.C. 1520. bant, denuo impressum sub hoc titulo: So-
 lemnis ac legitimus modus inquirendi, invenien-
 di, ac convincendi Lutheranos, opus sum-
 mopere necessarium; per venerabilem Fra-
 trem Magistrum Sylvestrum de Prierio Ro-
 mæ Anno Domini millesimo quingentesimo
 quinquagesimo tertio. Attamen paulo post
 compertum habebatur, hunc librum esse
 cujusdam Lutherani partum, quem Edu-
 ardus Brour Londinensibus literis anno
 millesimo sexcentesimo nonagesimo rur-
 sum excudit, ac collectioni adjecit, quæ
 inscribitur: *Fasciculus rerum expe-
 tendarum, & fugiendarum.*

INDEX